

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægtsbog
for
Line og Carl Pedersen

Nøddelund by
Gullev sogn

Slægtsbog
for
Line og Carl Pedersen
Nøddelund by
Gullev sogn

Udgivet af
Carl Pedersen . Mosetoft . Neesvej 11
Nees . 7570 Vemb

Indholdsfortegnelse.

Forord.....	5
Brugen af slægtsbogen.....	7
Ægteskabet Carl Pedersen og "Line" Jensine Eline Dorthea Jensen (1).....	9
Ægteskabet Christen Jensen (Thøgersen) (2) og Jensine Sørensen (3).....	19
Forslægt for Jens Christensen (Thøgersen) (4).....	28
Forslægt for Elisabeth Dorthea Andersdatter (5).....	39
Ægteskabet Jens Christensen (Thøgersen) (4) og Elisabeth Dorthea Andersdatter (5).....	70
Forslægt for Søren Jensen (6) fædrene side.....	72
Forslægt for Søren Jensen (6) mødrene side.....	76
Forslægt for Karen Marie Jensdatter (7) fædrene side.	87
Forslægt for søstrene Elle Kirstine Jensdatter (29) og Karen Jensdatter (31).....	92
Forslægt for Karen Marie Jensdatter (7) mødrene side.	96
Ægteskabet Søren Jensen (6) og Karen Marie Jensdatter (7).....	98
Ægteskabet Frands Pedersen (2) og Mette Marie Andersdatter (3).....	106
Forslægt for Frands Pedersen (2) fædrene side.....	114
Forslægt for Frands Pedersen (2) mødrene side.....	76
Forslægt for Mette Marie Andersdatter (3) fædrene side	124
Forslægt for Mette Marie Andersdatter (3) mødrene side	136
Kort over Sahl-Gullev.....	144
Forklaring til do.	145
Efterslægt for Christian Jensen (Thøgersen) og Jensine Sørensen.....	147

Forord.

Følelsen af slægtsskab kan variere meget i forskellige slægter. Som regel udvikles den stærkest i slægter, hvor der har været samlingspunkter, enten specielle slægtsnavne eller gårde, der har været i slægten i generationer.

For "Line" Jensine Eline Dorthea Jensen og Carl Pedersens vedkommende, går tilknytningen navnlig til Nyhavegård i landsbyen Nøddelund i Gullev sogn. Her i Gullev sogn og nabosognet Sahl, der tilsammen danner et pastorat, har en stor del af slægten sin oprindelse, og man kan i de to sogne følge slægten tilbage i tiden, ligeså længe som samfundet har interesseret sig for at registrere almuens liv og færden.

Geografisk er sognene beliggende med næsten lige stor afstand til Viborg, Randers og Silkeborg. Mod syd, vest og nord er sognene naturligt afgrænset af Gudenåen, hvis løb danner en slynge om dem. Langs Gudenåen findes rester af flere oldtidsboplads, og man kan gisne om, at slægtens rødder går så langt tilbage, at de kan få forbindelse med disse boplads.

En anden af slægtens store rødder fører til de fransk reformerte (Huguenotterne) fra grænseegnene mellem Belgien og Frankrig. De var tilhængere af kirkereformatoren Jean Calvin (1509-64). Deres trosretning var anerkendt ved et edikt (forordning) i marts 1598, men de måtte, efter ediktets ophævelse i 1685, flygte til andre lande, bl.a. til Tyskland, hvor de drog op gennem Rhinlandet, og kom til fyrstendømmet Brandenburg (området mellem Berlin og Østersøen).

Flere af Huguenotterne var dygtige tobaksavlere, og af national økonomisk interesse for at skaffe landet en veldreven tobaksplantage, optog den danske stat i 1719 forhandlinger i Brandenburg om at oprette en koloni for Huguenotter i Fredericia. I løbet af 1720 ankom de første kolonister til Fredericia, og i de næste 100 til 150 år levede kolonien som en stat i staten Danmark med egen kirke, skole og sprog (fransk).

Mindre rødder af slægten har forbindelse til Vellev sogn, lokaliteten i Tungelund i Aidt sogn og Horn i Tvilum sogn.

Fælles for alle hensvundne slægtsled kan siges, at det har været ganske almindelige bønder. Nogle af dem har været fattige, andre mere velstående, men de har alle dyrket jorden og levet under de vilkår, som myndighederne og de skiftende tider gav dem.

For at få forfædrene til at fremstå mere levende, er der i bogen indføjet noget af deres tids og egne historie.

Det er mit ønske med denne bog, at bevare og delagtiggøre andre medlemmer af slægten i, hvad det har været muligt at finde af mundtlige beretninger, historisk stof og arkivmateriale angående slægtens fortid.

Samtidig vil jeg sige tak til alle, der på den ene eller anden måde har givet et bidrag til denne bog, enten med gode råd, billeder eller beretninger.

Hvorledes benyttes slægtsbogen.

Som det ses i indholdsfortegnelsen, er denne bog opdelt i fire hovedafsnit.

Første afsnit omhandler (Line) Jensine Eline Dorthea Jensen og ægtefællen Carl Pedersen samt Lines forældre Christen Jensen (Thøgersen) og Jensine Sørensen. I andet afsnit berettes om Christen Jensen (Thøgersen) og Jensine Sørensens forslægt. Tredie afsnit er Carl Pedersens forslægt, mens fjerde afsnit er Line og hendes søskendes efterslægt.

Der skulle ikke være problemer forbundet med læsningen af første afsnit, der dels er en kronologisk beskrivelse, dels mundtlige fortællinger angående Line, hendes ægtefælle og hendes forældre.

Andet og tredie afsnit kan måske forekomme mere vanskeligt tilgængeligt. Stoffet er sammensat på den måde, at hvor der i indholdsfortegnelsen henvises til forslægt for en ane (en af forfædrene), begyndes der med omtalte anes ældste forfædre, og herefter fortælles i fremadgående generationsrækkefølge om de forhold, som angår den del af slægten.

Fordelen med at opdele bogen på den måde er, at man får mere sammenhæng mellem generationerne. Det tilrådes, når man læser disse to afsnit, at have den af hovedtavlerne, som hører til afsnittet udfoldet, så man hele tiden har overblik over forslægten. Hovedtavlerne findes bagest i bogen.

Det tredie afsnit kan udelades, uden at bogens to første afsnit mister noget af deres indhold. Derimod er det nødvendigt at have læst første afsnit, for at få det fulde udbytte af tredie afsnit.

Det bemærkes, at hver ane er forsynet med et nummer i parentes. Dette nummer hjælper til at holde styr på de forskellige aner. Line og hendes søskende har alle nr. 1 og kaldes probander. Deres far har nr. 2, deres mor nr. 3, farfar 4, farmor 5, morfar 6, o.s.v., se på tavlen.

Som det fremgår af tavlen, gælder det for hvilken som helst person, at hans/hendes fars nummer er dobbelt så stort som vedkommendes eget, hans/hendes moders det dobbelte + 1. Alle lige numre er mænd, ulige numre er kvinder.

I hovedtavlens venstre side er der en oversigt over, hvorledes probanderne er i slægt med de aner, som er anført i den pågældende række, og man kan selv lægge til afhængig af, om man er en af probandernes børn, børnebørn eller oldebørn.

Afsnit fire med efterkommerne skulle være ligetil. Jensine og Christen Jensen (Thøgersens) børn er nummereret med romertal efter alder, og deres børn er forsynet med et stort bogstav i alfabetisk rækkefølge. Deres børn igen er forsynet med et arabertal, næste slægtled af børn er forsynet med et lille bogstav, også i alfabetisk orden. Endvidere er der anvendt et indrykningssystem, som gør opstillingen let overskuelig.

Jensine Eline Dorthea Jensen (1)

Kører man 1½ km. ud ad vejen fra Nøddelund mod Borridssø og ser til højre, øjner man Nyhavegård - en gammel og romantisk udseende bondegård - bygget af kampesten og bindingsværk. Her blev Jensine Eline Dorthea Jensen født d. 14. marts 1877. Hun hjemmedøbtes d. 24. marts, og d. 8. juli kørte forældrene, gårdmand Christen Jensen (Thøgersen) (2) og hustru Jensine Sørensen (3) de få km. til Gullev, for at få deres førstefødte fremstillet i kirken. Hun blev båret af Karen Marie Pedersen fra Velle, mens gårdmand Niels Pedersen og hustru, Sahl, gårdmand Jens Peder Nielsen, Hans Kristensen og ungkarl Søren Svendsen Kristensen, alle Nøddelund, var faddere.

Da begge barnets bedstemødre (5 og 7) var levende, var det en selvfølge, at hun blev opkaldt efter dem, desuden skulle hun jo også selv have et navn, og derfor fremkom det lange navn, Jensine Eline Dorthea. Det blev forkortet til Line, som hun kaldtes af alle, og sådan vil hun blive benævnt her i bogen.

Jensine Eline
Dorthea Jensen
"Line"

Forældrene var i besiddelse af menneskelig forståelse og hjertevarme, hvilket de bl.a. lod komme til udtryk, når der holdtes familiefester, hvad der skete jævnligt, da der var et godt familiesammenhold. Disse familiesammenkomster kom til at stå for Line og hendes 5 søskende som hjemmets højtidsstunder. Iøvrigt var familiens økonomiske forhold gode.

Line fik sin skolegang i Nøddelund skole, og de sidste år af skoletiden fik hun en stor hvid ride-hest stillet til rådighed. Det var en luksus, som kun meget få andre børn opnåede. Der må have været et udmærket forhold mellem forældrene og skolelæreren, for læreren opstaldede hesten i sin egen stald, mens Line sad på skolebænken.

Den 5. april 1891 blev Line konfirmeret i Sahl kirke. Det var i de tider, da konfirmanderne stod i række efter de karakterer, præsten gav. Den øverste plads var meget eftertragtet og ærefuld, den var tegn på flid og dygtighed; måske kunne præstens forhold til forældrene også spille ind.

Præsten i Sahl gav det år meget ensartede karakterer. Line fik i kristendomskundskab mgx og i opførsel mg. Dermed kom hun til at stå som nr. 4 af 6 piger.

Faderens sygdom, (omtales senere) har naturligvis påvirket stemningen i hjemmet. Han døde, da Line var 15 år. Efter hans død, drev moderen gården videre ved hjælp af en bestyrer, men både under faderens sygdom og i tiden derefter, kunne der være brug for Lines hjælp hjemme på gården.

Husholdningen var stor, almindeligvis mellem 10 og 15 personer. Det var jo før teknikens tidsalder og alt arbejde måtte gøres med håndkraft.

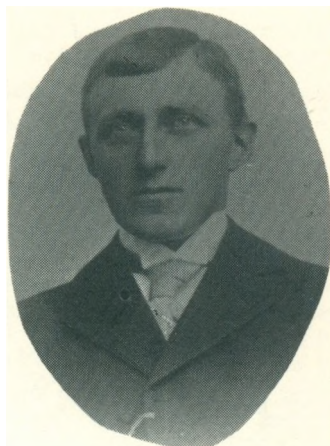
Der var altid 2 tjenestekarle og 1 tjenestepige, bedsteforældrene Jens Christensen (Thøgersen) (4) og Elisabeth Dorthea Andersdatter (5) boede der på aftægt, desuden var der "dummen" eller "gammelfarbror". Det var Lines døvstumme farbror Anders Jensen. Han var uddannet snedker og havde værksted i et af udhusene. Ved broderen Christen Jensen (Thøgersens) (2) død, fik han opholdsret for sig selv og 2 svende på Nyhavegård, så længe han levede.

Trods den store husholdning kom Line alligevel, for at lære andre sæder og skikke, ud at tjene nogle år dog ikke ved landbruget, som det ellers var skik for landbougdommen. Line var bl.a. i huset hos en manufakturhandler i Ans.

På et eller andet tidspunkt møder hun Carl Pedersen. Han var bestyrer på den store gård Borridssølund i nærheden af Lignes hjem.

Carl Pedersen er født d. 13. november 1868 i Sahl sogn. Hans forældre var gårdmand Frants Pedersen og hustru Mette Marie Andersdatter, hvorom der er fortalt i tredje afsnit.

Det var ellers skik og brug, at børn hurtigst muligt efter fødslen blev døbt, men uvist af hvilken grund blev Carl Pedersen først hjemmedøbt efter 3 måneders forløb d. 18. februar 1869, og der gik endnu 2 måneder, inden han blev fremstillet i Sahl kirke (d. 11. april 1869). Han blev da båret af Jens

Carl Pedersen

Poulsens kone i Horn, mens gårdejer Jens Frederik Nielsen, gårdmand Niels P. Lading og bysmed Niels P. Nielsen, alle af Sahl, var faddere.

Carl var nr. 5 af 8 søskende. Han fik sin skolegang i Sahl skole og blev konfirmeret d. 1. oktober 1882 kun 13 år gammel. På grund af hans unge alder var det nødvendigt at søge aldersdispensation. Den fik han, men det kneb med at få gode karakterer. I kristendomskundskab blev det kun til et gx, i opførelsel dog mg. Det gjorde, at han på kirkegulvet kom til at stå som nr. 3 af 4 drenge.

Efter sin konfirmation kom Carl Pedersen ud at tjene, og omkring år 1900 befinder han sig som nævnt, på gården Borrids-sølund. Han og Line får et godt øje til hinanden. De bliver enige om at dele livet, og d. 22. oktober 1901 danner Gullev kirke rammen om deres bryllup.

Efter vielsen i kirken var hele familien samlet til fest i Nyhavegård, hvor der var dobbeltfest den dag, eftersom Lines yngre bror Anthon samme dag blev konfirmeret.

Line og Carl overtog straks Nyhavegård. Line var 3. generation der boede der, og alt tegnede lyst og godt for fremtiden, men lad os lige først høre lidt om Enghavegård og Nøddelunds historie.

I tidligere tid hørte det meste af Sahl og en del af Gullev sogne under Frisholt gods (det nuværende Ormstrup). Nøddelund, den sydøstligste del af Gullev sogn, hørte under Hagsholm gods i Velle, som atter var et gods under grevskabet Frisenborg.

Det var i en tid, hvor herremændene havde ejendomsret til både gårdene og bønderne, og denne ret udnyttede de til egen fordel. Bønderne fik gårdene i fæste, og skulle så årligt betale afgifter (landgilde) til herremanden. Hvis herremanden syntes, at en fæstebonde passede en af hans gårde for

dårligt, kunne han jage ham på porten, og sætte en ung og dygtigere bonde i hans sted.

Sådan var forholdene også i Nøddelund, som i 1688 bestod af 6 lige store gårde hver på hartkorn 1) 10 tønder 0 skæpper 1 fjerdingkar 1 album. Men efterhånden, som årene gik, manglede herremændene gårde at sætte unge fæstebønder i, og de begyndte at udstykke nogle af de største og bedste gårde.

Gårdene i Nøddelund var velegnede til udstykning. Jorden omkring Nøddelund er godt lermuldet jord med høj ydeevne. Det let bakkede terræn gør den nem at dyrke, og i de år hvor vejrguderne er menneskene nådig, er det en frodig egn at være bosat i. Altså, gårdene i Nøddelund blev udstykket. En af de nye gårde var Nyhavegård.

Årstallet for gårdens opførelse kan ikke nøjagtigt fastslåes, men i Hagsholms fæstebrevsprotokol d. 9. juni 1778 står skrevet, at "Jens Scheint forhen har beboet gården", så den er udflyttet mellem 1688 og 1778.

Af brandtaxationerne ses det, at den først har været en 3 længet gård, men omkring 1840 er den totalt ombygget til en sammenbygget 4 længet gård med portåbning i laden mod syd. Den 10. december 1840 har brandmyndighederne vurderet følgende.

a. Stuehuset i nord.

10 fag²), 10 alen dyb, ege under - fyrre over-tømmer, dels murede, dels klinede vægge, stråtag til beboelse med loft, vinduer og døre, baageovn, 2 skorstene af ler (soltørrede sten), men piberne af brændte sten.

Taxeret a. fag 30 rdl.

300 rdl.

1) Hartkorn. Fæstebøndernes afgifter til herremanden bestod som regel af forskellige naturalier, hoveri, penge eller andre ydelser og blev kaldt landgilde. I 1664 forsøgte man at omregne værdien af landgilde til hårdt korn (hartkorn), og det var meningen, at bønderne skulle svare afgift i forhold til det hartkorn, som deres gård var ansat til. 1664 vurderingen var temmelig vilkårlig og allerede i 1688 blev den erstattet af en ny, hvor det var den opdyrkedes jords bonitet og ydeevne, der var grundlag for hartkorns ansættelsen, og igennem 200 år var den en værdiangivelse for landbrugsjord. I dag har hartkorn ingen betydning, men her i bogen må den betragtes som sammenligningsgrundlag for de forskellige gårde. 1 tønde hartkorn deles i 8 skæpper, 1 skæppe i 4 fjerdingkar og 1 fjerdingkar i 3 album.

2) Et fag = afstanden mellem 2 spær, almindeligvis 2 alen. (1,28 m).

b. Det østre hus. 11 fag, 7½ alen dyb, samme bygningsmateriale, til tørv og ? (ordet ulæseligt). Taxeret a. fag 14 rdl. 3 s.	145 "
c. Det søndre hus. 11 fag, 8½ alen dyb, samme bygningsmateriale, til lade. Taxeret a. fag 15 rdl.	165 "
d. Det vestre hus. 10 fag, 8½ alen dyb, samme bygningsmateriale, til stald og fæhus. Taxeret a. fag 15 rdl.	<u>150</u>
	i alt <u>760 rdl.</u>

Som det ses på billederne (foto 1977) er der ikke forandret meget på bygningerne, siden de er opført. Lige så hyggelige og romantiske, som de ser ud i dag, så de ud i 1843, da Lines farfar Jens Christensen (4) fik gården i fæste.

Efter som tiden gik, udviklede Nøddelund sig hen imod det, som vi i dag forstår ved et landsbysamfund. Smed har byen haft lige siden bønderne begyndte at dyrke jorden; senere kom skolen og det, den førte med sig af liv og folkeoplysning.

I slutningen af det 19. århundrede kom de kirkelige vækkelers og andelsbevægelsens ånd og ide, og gav nye impulser. Bønderne blev mere selvbevidste. Man fandt ud af, at jo mere man stod sammen og løftede i flok, des stærkere var man. Andelsmejeriet for Sahl og Gullev sogne blev placeret i Nøddelund i 1886, senere kom brugsforeningen, og forsamlingshuset blev bygget i 1908.

De mennesker, der bor i et sådant samfund, kommer til at kende hinanden på godt og ondt. Det var i dette samfund, Line og Carl Federsen skulle leve og drive Nyhavegård videre.

Carl Pedersen havde ord for, at være en dygtig og driftig landmand. Som nævnt var han, før deres ægteskab, bestyrer på gården Borridssølund, og som sådan var han vant til at være arbejdsleder og forventede, at tjenestefolkene ydede en indsats efter bedste evne. Lines brødre gik hjemme på Nyhavegård, og det er muligt, at Carl Pedersen har ment, at der var for lidt arbejde og for meget gårdmandssønner i dem. De har senere ytret noget om, at han var temmelig hård og arbejdskrævende.

Det var da også nødvendigt for Carl Pedersen at drive Nyhavegård, så den gav noget overskud til at forrente gælden med. Gælden var ca. 10.000 kr., købsprisen for hele gården var 26.000 kr. Af jordtilliggende var der 29 ha. agerjord og 2 ha. eng, i hartkorn var gården ansat til 4-4-2-2 $\frac{1}{2}$. Besætningen var almindeligvis 12 malkekøer + opdræt, 15-25 svin og marken krævede det arbejde, som 3-4 heste kunne præstere.

Efter sigende overto de sammen med gården et spøgelse. Det er fortalt, at en kræmmer, som havde været sydpå med kreaturer, på tilbagevejen kom ind til Nyhavegård, hvor han fik husly for natten. Han sov i et gavlværelse i østre ende af stuehuset. Hen på natten blev der banket på vinduet. Kræmmeren stod op og åbnede det, men blev slået ned af den, som bankede på. Han havde temmelig mange penge på sig, og de blev alle røvet. Efter den tid kunne ingen sove i det pågældende værelse uden at blive vækket af støj hen på natten. Det lød som om en jernkæde blev trukket hen over loftet.

Tilbage til det mere naturlige. Efterhånden kom der en børneflok på 5.

A. Signe Kirstine

født d. 20. august 1902. Til dåben d. 4. september blev hun båret af sygeplejerske Maren Halskov, Sahl. Faddere var ungkarl Jens Thøgersen (hendes morbror), ungkarl Niels Marius Nielsen og gårdmand Niels Kristensen, alle af Nøddelund.

B. Ejler Carl

født d. 12. december 1903. Til dåben d. 14. febr. 1904 blev han båret af Peder Thomsens hustru (fasteren) Ane Kirstine Pedersen, Skibelund. De er også begge indskrevet som faddere sammen med møllejer (farbroderen) Søren Peder Pedersen og hustru Mette Marie, Skibelund, aftægtsmand (farfar) Frands Pedersen, Skibelund og ungkarl Søren Jensen Christensen.

Tvillingerne

C. Frands og D. Kristen Thøgersen

født d. 18. februar 1905, da de var små og svage, blev de straks hjemmedøbt. Ved fremstillingen i kirken d. 20. august blev Frands båret af pigen Sofie Jensen, faddere pigen Kirsten Marie Nielsen, ungkarl (morbroderen) Søren Jensen og ungkarl (morbroderen) Anthon Marius Jensen, alle af Nøddelund.

Kristen Thøgersen blev båret af gårdmand Hans Mondrups hustru Birgitte Christensen, de stod også begge faddere sammen med gårdmand Niels Kristensen og hustru Trine, ungkarl (morbroderen) Thøger Jensen og snedker Jensen, alle af Nøddelund.

E. Markus

født d. 28. juli 1906. Moderen bar ham selv til dåb d. 9. september, mens boelsmand Christen Rohde Nielsen og hustru Ane Marie og ungkarl Christen Christensen, alle af Nøddelund; stod faddere.

Men så skete der noget meget tragisk og sørgeligt. Under efterårsarbejdet i 1906 rev Carl Pedersen sig på et rustent søm. Det var en ubetydelig rift, men samtidig havde børnenes barnepige musetyfus, og da han blev smittet af hende, blev resultatet en alvorlig blodforgiftning. Efter kort tids sygdom døde Carl d. 26. oktober 1906 og blev begravet på Gullelev kirkegård d. 31. oktober kun 38 år gammel. Nu stod Line alene med 5 små børn, og en svær tid lå forude.

Når man samler brudstykker til en mosaik, kan man let få et forkert billede frem. Ligeledes med det efterfølgende.

Jeg har spurgt flere mennesker, som har kendt Line om, hvorledes Line var. Det har været vanskeligt af svarene at danne sig et klart billede af hende. En del af svarene går på, at hun gjorde det skidt for sig selv, og dermed menes, at de arvede økonomiske værdier, hun var i besiddelse af, forstod hun ikke at forvalte, og som det læses i det følgende smuldrede pengene bort mellem fingrene på hende.

Derimod forstod hun at tale med børn og være god mod dem. De mennesker, der har kendt hende, da de selv var børn, mindes hende, som en stille, lys og venlig kvinde, der kunne skabe hygge om sig og altid havde tid til at lytte. Hun var en følsom og letbevægelig natur. Den dag tvillingerne Frands og Kristen skulle rejse ind som soldat, var Line med på Bjerringbro station for at vinke farvel til dem. Da toget

var kørt og Line ville gå hjem, overvældede følelserne hende og hun besvimele på peronen.

Hun mindes også som en godt begavet og intelligent kvinde, men der var noget ved hende, der aldrig blev voksent og klog på verden og dens hårdhed. Som et strå, der bøjer sig for vinden, bøjede hun sig for andres meninger.

Før Carl Pedersen døde, havde han ønsket at Line, efter hans død skulle afhænde Nyhavegård til hans broder, præstegårdsforpagter Anders Pedersen, Vellev. Året efter, 1907, skiftede gården ejer, handelsprisen var 37.500 kr., hvoraf Line får udbetalt 21.500 kr. - de resterende 16.000 kr. var gæld. Hun købte et hus i Sønderbro for 4.800 kr., så hun var stadigvæk en velstillet kvinde.

Ligeledes havde Carl Pedersen ønsket, at Anders Pedersen og hustru, der var barnløse, skulle adoptere sønnen Ejler Carl. Nogle år efter kom Markus også til Anders Pedersens, og her fik han faktisk sit andet hjem.

Da Line rejste fra Nyhavegård, tog hun et gammelt egechatol med sig, fyldt med familiens gamle sølvtoj bl.a. 2 komplette kaffestel.

De første år ernærede hun sig ved at drive et lille vaskeri, og hun prøvede efter bedste evne at holde sammen på familien, både hendes børn og hendes yngre søskende.

Lines 2 brødre Anthon og Christian var begyndt på Haslev seminarium, og det var grunden til, at Line i 1913 rejste til Haslev som bestyrerinde på et pensionat for 12 seminarister. Hun var i Haslev i 2 år og engang fik hun besøg af Carl Pedersens søstersøn, Jens Jensen, der var privatchauffør hos greven på Ålholm, Lolland. Greven ejede den første Roll Royce, der kom til Danmark, og det var netop den, Jens Jensen kom kørende i. Han tilbød Markus, Frands og Kristen en køretur i den flotte vogn. Kristen sagde "nej tak, det er ikke noget for mig!" og gik derved glip af den oplevelse, som Frands og Markus fik.

Det at drive pensionat var vel ikke Lines stærke side. Hun var meget gavmild af sig, og da mange af seminaristerne var fattige, kunne hun ikke få sig selv til at forlange de beløb af dem, der skulle til for at hun kunne få udgifterne dækket. Så brugte hun hellere nogle af sine egne penge.

Efter endt uddannelse kom Anthon til Torslev, Ø. Hanherred som lærer. Line og børnene fulgte med, og her i Torslev fejrede familien julen i 1915.

Juleaften foregik på traditionel vis med risengrød og juletræ. Børnene fik små gaver, som f.eks. udskårne træfigurer eller andet legetøj. Børnene kom dog til at mindes denne jul på en særlig måde. I Torslev var der kort før jul død en ung mand, og enken sad tilbage i små kår med en stor børneflokk. Efter Anthon's anvisning afleverede børnene alt deres legetøj til de faderløse børn. Det var en beslutning, som Lines børn aldrig tilgav deres morbror Anthon for. Jeg har spurgt far "hvad sagde jeres mor (Line) til det?", han svarede: "ikke noget".

Line havde beholdt huset i Sønderbro, og efter en kort tid i Ø. Torslev, rejste hun tilbage hertil, men økonomien blev dårligere, og det var svært for hende at forlige sig med, at drengene måtte ud at tjene om sommeren, men det blev nødvendigt.

Som nævnt opholdt Ejler Carl og Markus sig meget på Nyhavegård. Frands kom til en familie i Sahl, Niels Iversens, hvis kone var moster til Line, og dem blev han nær tilknyttet. Kristen havde forskellige pladser, men kom så meget som muligt hjem til moderen og søsteren i Sønderbro.

Hvor der er børn, skal der en gang imellem laves numre. En vinterdag var det dog nær gået galt. Drengene skulle gå til smeden med Lines knive for at få dem slebet. På tilbagevejen gik de og pjattede med knivene, hvorved en af dem ramte Kristen i armen. Det var ellers i de tider, hvor et sygehusophold var en alvorlig sag, og der kom man ikke med småskrammer, men Kristen blev indlagt i 2 måneder og fik et lille men i armen for livstid. En anden gang var det Markus, det gik ud over. Medens han opholdt sig på Nyhavegård, havde han og en anden dreng taget et par kæppe for at jage efter nogle græssende heste. En af hestene sparkede ud efter Markus og ramte ham på næsen, som brækkede. Han måtte til lægen i Bjerringbro, og på tilbagevejen var han en tur inde hos moderen i Sønderbro. Markus græd og ville være blevet der, men der var ingen vej udenom. Han måtte med til Nyhavegård. Resten af hans tid bar næsen præg af den ublidde medfart.

Skolegangen var efter den vestjydske skoleordning, hvor de store børn gik i skole 4 dage ugentligt i vinterhalvåret, og de små 2 dage. I sommerhalvåret var det modsat. Det var en praktisk foranstaltning, da mange af de store børn var ude at tjene i sommerhalvåret, og således var vilkårene også for Ejler Carl og Markus i Nøddelund skole.

Her holdt læreren orden og diciplin ved at give eftersidningstimer til de værste urostiftere. Det hændte engang imellem, at Markus lavede så mange spilopper, at han fik en sådan svedetime. Det var ikke altid lige rart at skulle blive i skolen efter skoletid, og kunne han se sit snit til det, stak han af hjem og håbede så på, at læreren havde glemt episoden dagen efter. Skete det, at han fik held til at løbe i utide, var han dog så "flink og velopdragen", at når han nåede op på bakketoppen øst for skolen, vendte han sig om og vinkede farvel til læreren.

Økonomien blev dårligere, og i 1918 så Line sig nødsaget til at afhænde huset. Efter den tid sad hun til leje forskellige steder i Sønderbro. Hun gik ud som vaskekone, passede barselspatienter, gjorde rent på Bjerringbro station og tog andet forefaldende arbejde for at kunne eksistere. Det hårde arbejde satte sit spor på helbredet, og samtidig kom hun til at lide af gigtfeber.

De sidste årtier af hendes liv tog hårdt på hende. Hun fandt aldrig rigtigt ud af, at stå på egne ben, men blev en kastebold for en hård og ubarmhjertig skæbne.

Efter sigende havde Line øjen og øren for at opfatte noget, som andre mennesker overså. Engang havde hun besøg af sin bror Jens, og da denne ville sige farvel, blev Line pludselig klar over, at det var sidste gang, hun skulle se ham. Hun fulgte ham på vej til broen over Gudenå. Der tog hun afsked med ham, og han døde kort tid efter. Line har senere fortalt, at hun troede bestemt, at det var hende, der skulle dø først.

En lidt mere usandsynlig beretning om Lines synskhed er følgende. En aften, kort tid før faderens død i 1892, havde hun været i Nøddelund. På tilbagevejen til sit hjem mødte hun et ligtog, så hun måtte gå ud i marken ved siden af vejen. Hun faldt, hver gang en vogn passerede hende, og hun talte gangene, vistnok 23. Da hendes far kort tid efter døde, slog det hende på begravelsesdagen, at hun havde oplevet dette engang før, og da hun talte de mange vogne, var der netop samme antal. Hun har senere bekræftet historiens sandhed, men det var noget, hun ikke var meget for at tale om.

Hen på sommeren 1936 rantes Line af en hjertelidelse og blev indlagt på Viborg sygehus, hvor man var klar over, at sygdommen var alvorlig.

Samtidig rantes familien af en anden stor sorg. Sønnen Kristens hustru Margrethe lå i barselsseng, og døde pludselig af en blodprop d. 1. september (se i efterslægten). Dette budskab nænnede man ikke at bringe Line. Kun 6 dage herefter kom døden atter på besøg. Den 7. september 1936 døde Line, 59 år, og selv om det var mange år siden, hun havde boet i Nøddelund, var hun dog ikke glemt. Der var mange, som mødte op d. 12. september for at følge en afholdt kone til sit sidste hvilested på Gullev kirkegård.

**Christen Jensen (Thøgersen) (2) og
Jensine Sørensen (3).**

**Christen Jensen
(Thøgersen) (2)
med sit træben
og Jensine
Sørensen (3)**

Dåbsnavnet er Christen Jensen, men han kaldte sig Christen Thøgersen, og navnet Thøgersen er ofte indført i protokollerne i parentes.

Forældrene var Jens Christensen (4) og Elisabeth Dorthea Andersdatter (5). Christen Thøgersen var deres første barn. Han fødtes d. 10. juni 1842, mens forældrene boede i Velleve.

Ved indskrivningen i Velleve kirkebog er faderens stilling indsidder. Betegnelsen indsidder bruges ofte om fattige mennesker og om aftægtsfolk. Det betyder, at der er tale om mennesker, der bør til leje i et jordløst hus. Forældrene har altså på det tidspunkt været fattige, og præsten har vel ikke kunnet finde en bedre dækkende titel, end indsidder.

Allerede året efter, i 1843, får forældrene Nyhavegård i fæste, og her kommer Christen Thøgersen (2) til at bo resten af sine leveår. Han får at se, hvordan forældrenes fattige forhold forandres til solide økonomiske bondekår.

Christen Thøgersen (2) var spinkel af vækst, så spinkel, at han af samme grund på sessionen i 1865 blev fri for indkaldelse.

Det solide bondehjem, som forældrene lagde grunden til, kom Christen Thøgersen til at føre videre sammen med Jensine Sørensen (3). Hun var datter af gårdmand Søren Jensen (6) og hustru Karen Marie Jensdatter (7), Skibelund i Sahl sogn, og var født d. 6. september 1853.

Ved Jensines konfirmation i Sahl kirke d. 6. oktober 1867 opnåede hun de bedste karakterer, som præsten gav det år. I kristendomskundskab fik hun mg og hendes opførsel var "sædelig" - derved kom hun til at stå øverst foran 11 piger på kirkegulvet.

Den 7. december 1875 blev de viet i Sahl kirke. Christen var 33 år og Jensine 22.

Der findes en bibel, som Jensine har fået i brudegave med følgende hjemmedigtede vers på omslaget.

"Vi vore Ønsker vil ledsage
til dig i Dag med denne Bog
den tit på Christnes onde Dage
den Sorg og mismods Sky forjage
thi til de slette komne Dage
hvorom med Gråd de sige maa
slet ikke mon de os behage
kan de forbi os ikke gaa.

Men vi i Dag, af ganske Hjerte
ald mulig Lykke ønsker dig
lev aldtid fri for Saar og Smærter
her med din Mage Lykkelig
lad Troen, Haabet, Kjærligheden
dit Løsen være, her på jord
da giver Gud dig Hjertefreden
da Lykken altid hos dig bo.

Ved deres giftemål overtog de Nyhavegård. Handelsprisen var 8.400 kr., heraf udgjorde prioritetsgælden 8.000 kr. For de sidste 400 kr. udstedtes en panteobligation til faderen, Jens Christensen (4).

Til prisen må desuden lægges de omkostninger, det medførte, at forældrene forblev på gården som aftægtsfolk. Der tinglystes en aftægtskontrakt, hvoraf de væsentligste punkter er nævnt i forkortet form.

1.

Så længe mine forældre ønsker det, overlades til dem, deres tidligere sovekammer, bestående af 3 fag i stuehuset, som jeg er pligtig til at forsyne med tilstrækkelig varme og belysning.

Følles med mig og min husstand skal mine forældre være berettiget at nyde kosten ved husets bord.

2.

Jeg skal årlig betale dem 48 kr., levere dem 14 alen bleget lærred og 8 alen stampet vadmel, begge dele af forsvarlig stand.

3.

Jeg skal bestandig fodre og græsse et får og fårets yngel til 1. nov.

4.

Skulle aftægtsfolkene blive til sinds til at bo i egen aftægtsbolig, da er jeg pligtig at bygge dem en bolig, hvor på gårdens jord de ønsker det. Denne bolig skal være 10 alen lang, 10 alen bred, med loft, bræddegavle, vinduer, døre skorsten, bageovn og kakkelovn.

5 - 12.

Omhandler hvad aftægtsfolkene skal have leveret af madvarer, såfremt de flytter i egen bolig. bl.a. skulle de have 1 skæppe (ca. 600 m) land, forsvarlig indhegnet til have, ret til gødning fra gårdens mødding til haven, 1/3 af gårdens frugt og æblehøst, uhindret adgang til gårdens brænd- og bryghus med redskaber, årlig leveret 3½ td. rug, 3 td. byg, 1 td. malt, 2 skp. boghvedegryn, 1 td. 4 skp. kartofler, 5 lispund smør, 2 lispund ost, 4 lispund saltet og røget mellemlæk, 8 snese søg, 8 pund fåretælle, 8 pund rent skaget hør, og 8 pund uld. Fra 1. maj til 1. nov. 4 pletter mælk daglig, om vinteren 2 pletter daglig. (Punkterne fik dog ingen betydning, da aftægtsfolkene forblev på gården deres livstid til ende).

13.

Af det mig solgte indbo skal aftægtsfolkene have, i deres livstid, ret til at bruge 1 chatol, 1 blåmalt standkiste, 2 mindre skabe i sovekammeret, 2 sengesteder med de deri værende sengeklæder, 4 lagner, 1 gulmalet bord, 2 armstole, 2 andre stole, 8-dags stueur med hus, 2 jerngryder, 1 jernspand, 1 kobberkedel, 1 æbleskivepande, 1 ildtang, 1 ildskovl, den i sovekammeret værende kakkelovn, 1 kar, 1 spand, 1 skæppe, 1 kobbergrubekedel, et af saltkarrene, 1 suppefad, 1 stegfad, 6 tallerkner med blå rand, 3 dybe do., 4 par kaffekopper med forgyldt rand og 6 par ringere med blomster.

14.

Jeg skal så ofte, det forlanges, levere frisk rug-halm til deres senge.

15.

Jeg skal årlig levere dem 1 læs hvidt gulvsand.

16.

Jeg skal besørge deres foderkorn til mølle, og formalet tilbage.

17.

Jeg skal 4 gange årlig stille en befordring til deres disposition, hver gang til en rejse af 3 mil hen og ligeså tilbage. Endvidere 2 gange årlig befordre dem til og fra kirke.

18.

I tilfælde af sygdom skal jeg hente nærmeste læge, og betale såvel hans honorar som den medicin han ordinerer.

19.

Ved sygdom og svaghed skal jeg give dem den nødvendige pleje og opvartning.

20.

Jeg skal i sin tid besøge og bekoste aftægtsfolkenes begravelse, hæderligt og anstændigt, efter egnens skik og brug.

Kontraktens grundighed må ses i betragtning af, at aftægtsforpligtelsen påhvilede gården. Skulle det ske, at sønnen døde før forældrene og gården blive solgt, overtog den nye ejer forpligtelsen.

I Jensine (3) og Christen Thøgersens (2) ægteskab blev der født 7 børn. De numre de er opført under her, har de også i afsnittet om efterslægten, hvor deres liv og virke er skildret.

I Jensine Eline Dorthea Jensen.

f. 14. marts 1877. Hun er omtalt under ane nr. 1.

II Søren Jensen.

f. 12. marts 1879, blev hjemmedøbt d. 30. marts og fremstillet i kirken d. 2. juni hvor han blev båret af pigen Jette Kirstine Sørensen, Skibelund. Faddere: husmand Jens Jensen, Nøddelund, ungkarl Jens Peder Jensen, Sahl, Jens Pedersen, Nøddelund og gårdmand Christen Christensen. Søren blev ikke gammel, han døde d. 10. sept. samme år.

III Karen Marie Sofie Jensen.

f. 18. juli 1880 hjemmedøbtes d. 8. aug. og fremstillet i kirken d. 10. okt. hvor hun blev båret af gårdmand Niels Peder Pedersens hustru i Sahl. Faddere: husmand Jens Jensen, gårdmand Hans Kristensens hustru, ungkarl Niels Sørensen og Jens Peder Jensen, alle af Nøddelund.

IV Jens Thøger Jensen.

f. 15. sept. 1882, til dåben d. 29. okt. blev han båret af gårdmand Andreas Pedersens hustru i Højbjerg. Faddere: gårdmand Niels Peter Pedersens hustru i Sahl, gårdmand Kjeld Pedersen, husmand Jens Jensen og snedker Anders Jensen, alle af Nøddelund.

V Søren Jensen.

f. 1. dec. 1884, hjemmedøbt 2 dage senere, ved fremstillingen i kirken d. 3. april 1885 bar pigen Jette Sørensen, Skibelund, hæn, mens gårdmand Jens

Peter Nielsens hustru i Nøddelund, gårdmand Niels Peder Pedersen, Sahl, gårdmand Niels Christensen og snedker Anders, alle af Nøddelund, stod faddere.

VI Anthoñ Marius Jensen.

f. 17. sept. 1887, til dåben d. 16. okt. blev han båret af pigen Karoline Jensen, Nøddelund. Faddere: gårdmand Niels Kristensens hustru, Nøddelund, ungkarl Anders Jensen, Nøddelund, aftægtsmand Kjeld Pedersen, Nøddelund, og ungkarl August Jensen, Gullev.

VII Jens Christian Jensen.

f. 9. sept. 1891, til dåben d. 25. okt. blev han båret af pigen Eline Sørensen, Skibelund. Faddere: gårdmand Jens P. Nielsens hustru, snedker Anders Jensen og husmand Niels Kristensen, alle af Nøddelund.

Hvis man ser på faddernes titler, opdager man, at familiens omgangskreds og vennekreds var folk af forskellige stillinger i samfundet. Det falder udmærket i tråd med de indtryk, der er mig fortalt, at vel var det en gårdmandsfamilie, men man skelede ikke til rigdom og ære, når man valgte venner.

Mellem Jensine og hendes søstre var der et meget nært tilhørsforhold, og nogle af de festligste stunder børneflokken oplevede var, når familien fra Skibelund, mormor, også kaldet "bedste Karen" (7) hendes datter og familie kom på besøg.

"Bedste Karen" var en kærlig gammel kone, som var højt elsket af sine børnebørn. På en sådan dag, inden de kom, var det næsten umulig for børnene at få tiden til at gå. Meget af tiden opholdt de sig uden for porten til Nyhavegård, for at kunne komme først med meddelelsen om, at nu kunne de se vognen oppe på vejen ved Nøddelund.

Børnene kom aldrig til at kende deres far, Christen Thøgersen (2) som en rask mand. Omkring 1882 blev han sparket af en hest, hvorved der blev et sår, som der gik beneder i. Det blev nødvendigt at amputere det ene ben over knæet. Broderen Anders ("dummen") lavede med stor omhu et træben. For at lindre smerterne, blev skålen, hvori benstumpen skulle sættes fast, foret med blødt vaske-skind.

Christen Thøgersen (2) blev aldrig rask, og den sidste tid blev meget streng, men hans børn kunne huske, hvordan han bar sine prøvelser med stor tålmodighed. De glemte aldrig, da den udtærede mand endelig fik fred for sine smerter og udåndede med ordene "Fader i dine hænder be-faler jeg min ånd".

Han døde d. 21. febr. 1892, 49 år, og blev fulgt til graven på Gullev kirkegård d. 1. marts af et stort følge. Her kan man nok stole på troværdigheden af før omtalte Lines beretning om, at der var 23 vogne med i ligfølget.

I kirken holdt præsten følgende tale.

Mindeord ved:

Christen Jensen (Thøgersens) (2) dødsbåre, der i sit syttenårige ægteskab, med sin efterlevende hustru blev han fader til 7 børn, hvoraf et modtager ham hisset, medens de 6 efterleve.

Det er ikke noget langt liv, her er afsluttet, men det må i sandhed siges, at det er et smertefuldt. Der er vist kun få dage af de sidste 10 år af den afdødes levetid henrundne, uden at han har følt trykket af sygdommens byrde, og i de sidste 9 år har han i alt fald båret et synligt tegn på, at sygdommens plagende hånd havde berørt ham, og det ikke med lempe. Hvad han led på sit sidste sygeleje, derom vidner hans afsjælede legeme for dem, der ikke har været øjenvidner dertil.

Når vi således har set, hvorledes sygdommens centnertunge hånd havde sænket sig over ham, da føler vi, at han trængte til hvile, og da forstår vi, at det ikke var mundsvejr, når han sagde "jeg trænger til ro!".

Han følte godt i længere tid, at her havde han ikke mere godt i vente. Han mærkede tydeligt, at døden havde udstrakt sin klamme iskolde hånd imod ham, men det var ikke med gru, han imødeså døden, tværtimod, han sagde det selv "Jeg ønsker slet ikke at stå op mere, thi jeg tror på, at jeg går ind til noget bedre". Hvor er det ikke trøsterigt at have hørt sådanne ord af den afdødes egen mund, og dog var det ikke blot ordene, men tonen, den sikre rolige gudhedgivne tone, hvori de ord blev udtalt, der virkede så velgørende. Det var, som mærkede man et af fredens åndepust, som kun den kan udånde, der har fortaget verden.

Men hvorfor så sørge, når vi er sikre i håbet om, at her er gået ind til noget bedre, ind til et liv i evig fred og glæde? - Ja, vi ved det næppe selv, men det ved de fleste af os, at det er tungest, når ven skal skilles fra ven, og når vi så betænker at her er det ikke blot vennen, men ægtefællen, faderen og broderen, som dødens skillemur er rejst imellem, da forstår vi også, at her må sorgen og savnet hvile dobbelt tung, så meget mere som børnene, hustruen står ene tilbage med, er uforsørgede og som den afdøde var den eneste broderen, der er berøvet talens brug, rigtig kunne gøre sig forståelig og åbne sit hjerte for uden alt for stort besvær, men det ved vi også, "At han som har hjulpet hidindtil, han hjælper og herefter!". Derfor: "Med sorgen og klagen hold måde, Guds ord lad jer trøste og råde, lad hjertet i sorgen ej synde, ved døden vi livet begynde!".

"Gud er ikke død!". Disse var Morten Luthers trøstende og opmuntrende ord, når sorgen sænkede sig ned i hans hjerte, lad dem også være eders! Klyng eder fast til Ham som er enkers og forlattes trøster og faderløses fader, Han vil ikke slippe eder eller forlade eder, når I vil holde fast ved Ham.

"O, I må ikke græde, i faderløse små, selv spurven unger spæde, Guds mildhed tænker på. Han er en tro beskytter, for faderløses fjed, forlattede enkers hytter, besørger han med fred".

Så bede vi da, o himmelske fader, at du også vil forunde denne hedengangne en plads i dine evige boliger, giv du ham, og giv alle os, som står tilbage, din fred, den fred som overgår al forstand, at vi måtte finde hvile hos dig, når striden er endt, og giv du den afdødes kære, som her står tilbage, kraft og styrke til at kunne bære denne sorgens byrde, som hviler så tungt på dem. Lad du det håbets lys, at adskillelsen ikke er evig, skinne for dem, så det må blive deres højeste livsmål, at stræbe efter at nå: "hjem til himmerigs rige, hjem til de udvalgtes plads, hjem at blive englens lige, hjem til kongens konges sal, hjem til deres Gud at bo, hjem til paradiset ro, hjem til alle deres fædre, hjem Jesu navn at hædre!".

"Da er sorgen slukket
da er perlen fundet
paradis oplukket
døden overvundet,
herre, hør vor bøn!
for din enbårne søns skyld!"

Amen.

Fred med dit støv!

Amen.

Jensine Sørensen blev siddende i uskiftet bo, og drev gården videre ved hjælp af en bestyrer. Christen Thøgersens (2). døvstumme bror Anders overtog en stor del af faderens plads for børnene.

Det være sig langt fra, at det var på grund af manglende kundskaber, han havde fået navnet "dummen". Han var intelligent og havde flere interesser, bl.a. rejste han flere gange til kalkgruberne i Mønsted for at studere geologi. Han var også med til at lave krydsningsforsøg med forskellige æblesorter. Desværre opnåede han aldrig noget rigtigt resultat, og det hele gik i vasken, da Line solgte Nyhavegård.

Som før nævnt var Anders Jensen snedker. Det var mest møbler, han lavede, og i hans værksted kom drengene til at tilbringe meget af deres tid, og lærte meget om husflidsarbejde. Desuden var Anders en god fortæller! - jo, det er rigtig. Han benyttede fingersprog og børnene lyttede gerne til hans beretninger, bl.a. fra krigen 1864, som han erindrede.

For nogle år siden fandtes i Nyhavegård et brudstykke af en bajonet, der menes at stamme fra denne tid. Dog har ingen af slægten gjort tjeneste under krigen; men efter Dybbøls fald, forventede tyskerne, at den danske konge hurtigst muligt overgav sig. Det lod vente på sig. Tyskernes general blev utålmodig og sendte sine tropper på et hærgetogt op gennem Jylland, og det vides, at nogle tyske soldater herfra var indkvarteret på Nyhavegård, så det må vel formodes, at bajonetstykket stammer fra dem.

Engang havde drengene Jens og vistnok Søren fået fat i en pibe, og den skulle prøves, men tobakken manglede, så de smuldrede nogle tørre kirsebærblade og gemte sig med herlighederne i et hjørne af haven, men ak og ve, de blev begge så dårlige, at de brækkede sig og måtte gå til bekendelse. Afslutningen af historien er fortiet, den foregik sikkertovre hos Anders, som var en retfærdig og klog, men streng stedfortræder for faderen.

En anden episode fik ikke så drastisk en afslutning. En dag havde drengene fået fat i en ugleunge, der havde sit hjem højt oppe under taget i den store kampestenlade. Den var ikke særlig begejstret for bekendtskabet. Om det nu var for at gøre den venligere, eller for at hævne sig for rifter og sår forårsaget af dens skarpe næb og klør, vides ikke, men en af drengene fik den lyse ide at give den en skrå. Forsøget faldt heldigt ud. Uglen blev så fuld, at den ravede rundt på ladegulvet under megen morskab.

Som nævnt var der dobbeltfest på Nyhavegård d. 22. okt. 1901. Samme dag som datteren Line (1) holdt bryllup, blev hendes bror Anthon konfirmeret, og i konfirmationsgave fik han i alt 2 kr.

Det er vel muligt, at konfirmanden kom til at stå i skyggen af bryllupsfesten, og blev overladt en del til sig selv. I al fald glemte man at holde øje med ham efter middagen, hvor han fortsatte festen på egen hånd med at fortære de rester, der var tilbage i adskillige af vinflaskerne. Det virkede. Han måtte i seng og sove rusen ud.

Omtalte hændelse bevirkede, at Anthon afskyede spiritus, og han var over 60 år, inden han atter prøvede at sætte et vinglas til sine læber. Hele sit liv var han en varm forkæmper for afholdssagen.

Så vidt det forstås, kom både Christen Thøgersen (2) og Jensine Sørensen (3) fra hjem, hvor en from gammeldags gudstro rådede. Den ånd var også grundstenen i deres samliv, og de gav den videre i arv til deres børn. Samtidig kom de åndelige vækkelser til egnen og satte sit præg på familien.

Det var mest indre mission og KFUM og K, der indbød til vækkelsesmøder rundt i omegnen, og Line og hendes brødre kunne gå mange kilometer en aften for at være med til disse møder. Her igennem fik de deres åndelige gennembrud, som gav hele søskendeflokken en livsholdning, de aldrig fornægtede. Som det ses i efterslægten, blev sønnen Søren indre missionær.

Det er forståeligt, at slægten blev meget ensartet i religiøse spørgsmål. Ikke en sværmerisk, sekterisk eller lovlydig dømmende gudsfrygt, men en from og sand gudstro, fast forankret i folkekirkens lære, hvori der også var plads til livsglæden.

Lad følgende lille beretning, genfortalt fra sønnen Anthon, stå som udtryk for, hvad kristendommen betød for familien i hverdagen.

Engang, medens Anthon var dreng, lå han en aften vågen, og hørte en samtale mellem sin mor (3) og mormor (7) ("Bedste Karen"). De var begge enker, og moderen Jensine lå og beklagede sig over livet, som på mange måder faldt hende tungt. "Bedste Karen" trøstede hende stille og varmt og opfordrede hende til at lægge alt i Guds hånd. Det havde hun selv prøvet så tit og rundet hjælp og trøst i. Anthon glemte aldrig den lille hændelse, fordi hans mormors enkle ord havde gjort et meget stærkt indtryk på ham.

Som omtalt overdrog Jensine Sørensen Nyhavegård til svigersønnen Carl Pédersen i 1901. Hun fik nogle få år som aftægtskone i gården, og døde d. 3. dec. 1905, 52 år. Den 8. dec. blev hun begravet på Gullev kirkegård.

2. afsnit

Christen Jensen (Thøgørsen) (2) og
Jensine Sørensens (3) forsløgt.

Jens Christensen (Thøgersen) (4) forslægt, fædrene side.

Christen Mortensen (34) ca. 1684 - 1731.

Jens Meldgård (32) ? - 1748,
gift med Anna Jørgensdatter (33) - ? -

Thøger Jensen (16) 1713 - 1764
gift med Maren Christensdatter (17) 1724 - ?

Christen Thøgersen (8) 1755 - 1832
gift med Maren Jensdatter (9) 1768 - 1843.

I ældre tid hørte en stor del af Vellev sogn under herregården Hagsholm i Hovlbjerg sogn, og her i Hagsholms fæstebrevsprotokol findes Christen Mortensen (34), hvor han d. 4. april 1722 måtte stille hos Hagsholms ejer, jorddroten grev Friis, Frisenborg, for at underskrive et fæstebrev på en af grevens gårde i Vellev.

Gården havde hartkorn 2-7-0-2½, og han fik den i fæste på den betingelse, at han ægtede enken, som sad i gården. Denne form for tvungne ægteskaber var meget almindelig i de tider. Det var dels tidens sociale forsyning, der ordnede på denne måde. Dels var det nødvendigt, for at livet kunne fungere på en bondegård, at der både var en mand og en kone.

Sædvanligvis måtte bonden betale herremanden et beløb, før han kunne flytte ind på fæstegården, men grev Friis skrev "Da samme ½ gård er ikuns af ringe tilstand, da har jeg forundt ham (Christen Mortensen) (34) den i fæste, uden nogen indmålspenge at svare", - det drejede sig om 20 rdl. 3)

3) Møntfod: Det er umuligt at finde en ensartet værdiangivelse, når bogens periode strækker sig over omtrent 300 år. Daleren er den møntenhed, der har været i brug de fleste af årene: fra 1537 til 1872 hvor den afløstes af kronen. Daleren har haft forskellige betegnelser, først sletdaler, senere speciedaler, efter statsbankerotten i 1813 hed den rigsbankdaler, og efter 1854 blev den til rigsdaler.

I forbindelse med statsbankerotten foretoges en pengeombytning. De dalere som var præget før 1807, kunne ombyttes til fuld kurs. Mellem 1807 og 1813 galoperede inflationen, og de dalere som var præget i disse år indløstes efter en faldende kurs, alt efter hvilket år de var fremstillet. F. eks. indløstes dalere fra 1812 til kurs 20. Før 1813 var der også kommet en del seddelpenge i omløb, men efter bankerotten var de næsten ikke det papir værd, de var trykket på.

Daleren kunne oprindeligt deles i 6 mark a 16 skilling, senere skulle der 12 p(enn)ing til en skilling, 16 skilling = 1 mark og 6 mark = 1 dalen.

Efter dette citat, kan man uden tvivl fastslå, at Christen Mortensen (34) er kommet til en ussel og ringe fæstegård, hvor det har været vanskeligt at holde fattigdommen fra døren.

I ægteskabet fødtes en datter, som døbttes Maren Christensdatter (17) d. 29. sept. 1724 i Vellev kirke. Moderen må forblive ubekendt, da hendes navn ikke nævnes i kirkebogen.

Christen Mortensen (34) blev begravet d. 23. dec. 1731, 47 år gammel. Han må være født ca. 1684, og af fæstebrevet fremgår, at han var fra Vellev.

Navnet Thøger er af ældre dato i Vejerslev sogn.

I Silkeborg lens jordbog 1613-14 nævnes en Thøger Pedersen, Vejerslev, som i landgilde til Silkeborg slot svarede $1\frac{1}{2}$ ørte⁴⁾ rug, $1\frac{1}{2}$ ørte byg, 1 ørte havre, 1 fj⁵⁾ smør, 2 ørte og 4 skæppe byg, 1 svin, 1 gås, 2 høns, 1 læs hø og 1 pund hør. I 1680 boede i nabosognet Aidt en Thøger Christensen på en gård tilhørende præsten i Vejerslev.

Om eller hvordan Jens Meldgård (32) og Anna Jørgensdatter (33), Tungelund, Aidt, har haft slægtsforbindelse tilbage til dem må forblive uløst, men ægteparret har bragt navnet ind i slægten med deres søn Thøger (16).

Aidt kirkebog beretter, at parret blev gift d. 26. juni 1707, og i 1708 fødes deres første datter, Ella, i 1709 nok en pige Mette og i 1711 drengen Rasmus. Det fjerde barn, Thøger Jensen (16) døbes 17. sept. 1713.

Spørgsmålet er, hvorfor kalder de deres anden dreng Thøger? Almindeligvis opkaldes første dreng efter farfar og anden dreng efter morfar, og efter det skulle deres anden dreng hedde Jørgen. Her har de altså ikke været traditionen tro.

En anden ting, der gør det vanskeligt at finde Jens Meldgårds (32) forfædre er, at hans rigtige efternavn ikke findes i kirkebogen, Meldgård er formentlig navnet på den gård, de beboede, eller det sted, hvor Jens Meldgård (32) er født. Jens Meldgårds (32) alder er ikke opgivet i kirkebogen, men han må have været nået op i årene, inden han døde og blev begravet på Aidt kirkegård d. 26. maj 1748.

Det var måske værd at bemærke, at for de af slægtsbogens aner, hvor levealderen vides, er gennemsnitsalderen forholdsvis høj godt 63 år.

4) Ørte er et kornmål hvortil der skulle 10 skæppe (1 skp. = $\frac{1}{8}$ tønde 25 kg.) rug, 12 skæppe byg eller 20 skæppe havre.

5) Fjerdøngspund smør = 31,7 kg.

Der går 40 år efter Thøger Jensens (16) fødsel i 1713, før vi hører mere om ham, og da er han kommet til nabosognet Vellev, hvor han og den 29 årige Maren Christensdatter (17) bliver viet d. 3. jan. 1753. Palmesøndag samme år bliver deres første barn døbt Jens.

Det har øjensynligt knebet med at finde et sted at bo. Først d. 17. dec. 1754 har grev Friis fundet et lille husmandssted i Enslev, Vellev sogn. Huset var i en elendig forfatning, og Thøger Jensen (16) får det i fæste på den betingelse, at han skal reparere det overalt, "saa at hans kone til førstkommande paaske eller forinden, hvad tid hun vil, kan indflytte i den ene ende af huset".

I den anden ende af huset boede enken efter den forrige fæstebonde, og det havde hun ret til, sålænge hun levede. Der må have været trange forhold, da husets længde kun var 10 fag.

Af fæstebrevet ser det ud til, at grev Friis har haft en anelse om, hvor mange penge Thøger Jensen (16) havde. Grevnen forlangte et forholdsvis stort beløb 72 rdl. for indflytningen, og derefter 1 rdl. årlig i landgilde (husleje).

Thøger Jensens (16) arbejdsplads var Hagsholm gods, hvor han skulle gøre sig nyttig, som han bedst kunne. Det blev også pålagt ham at indhegne fæstehusets kálhave.

D. 31. dec. 1760 begravedes Thøger Jensen (16) 47 år gammel på Vellev kirkegård, og det var et trist og fattigt syn, der mødte Frisenborgs skifteforvalter og hans 2 vidner, som mødte op hos enken d. 17. jan. 1761 for at vurdere afdødes ejendele.

Enken, Maren Christensdatter (17) angav, "at hendes tilstand var ikuns ringe, og at der intet for hendes børn kunne være at arve, da det desuden ville falde hende tungt nok, dem ved et ringe huus at opføde".

Forholdene forværredes yderligere af den omstændighed, at enken var frugtsommelig med den afdøde mand.

Forvalteren fik forevist det spartanske bohøve: 1 bord, 2 gl fyrbænke, 1 sort kiste, 1 lille hængeskab, 4 gl hylder, 3 træstole, 2 stenfade, 2 stentallerkener, 1 gl tinske, 1 stor og 1 lille messingkedel, 3 små kar, 1 jerngryde, 1 kedel, 1 krog, 1 ildklemme, 1 lille sav, 1 båndkniv, 1 jerngreb, 1 hammer, 1 knivtang, 1 naur, 1 spegebord med skaft, 2 hugjern (stemmejern), 1 tørvespade, 1 gravespade, 1 høle med drag og kroge, 1 fyrfad, 1 gl bord, 1 gul senge-sted med sengeklæder, 1 gl træstol, 1 halv øltønde, 1 bagetrug, 1 balje, 1 jernpande, 4 melkesæt, 1 blakhjelm, 16 stk. gamle får og 2 sommergrise. Det var alt og værdien af bohøvet var 28 rdl.: og 12 p.

Endvidere erklærede enken, at hun af trang, før at klare begravelsesomkostningerne, havde måttet sælge hendes salige mands gangklæder, og det tøj, der var tilbage, behøvede hun til at klæde de tre børn med: Jens, 8 år, Christen Thøgersen, (8) 6 år, døbt 26. okt. 1755 og Peder, 3 år.

Skifteforvalteren ville ikke slutte skiftet, før han så resultatet af Maren Christensdatters (17) påståede frugtsommelighed. D. 30. sept. samme år mødte han så igen op i boet, for at få skiftet sluttet. Nu er der en arving mere nemlig den 5 uger gamle Anna.

Skifteforvalteren bedømmer huset så brøstfældigt, at det vil koste 20 rdl. at sætte det i stand. Afdødes begravelse har foruden gangklæderne kostet 6 rdl. og 4 sk, skiftets bestøning (salær) er 3 rdl. 3 sk 8 f. Sammenlagt bliver det en gældspost på 30 rdl. 1 sk. 8 f., Når boets formue på 28 rdl. 12 f. modregnes er Thøger Jensen (16) gået i graven fra en gæld på 2 rdl. 12 f.

Men: "saa indfandt sig nu derhos Søren Laursen af Velle, der fæster Thøger Jensens fradøde huus, og agter at ægte hans efterladte enke samt staa for børnene i faders sted, og saaledes baade han og enken erklærede, at opføde dem Christelig og skikkelig samt forsyne dem med fornøden klæde og føde til de selv deres brød kan fortjene".

Der gik kun kort tid. Den 4. nov. 1761 var Maren Christensdatter (17) og Søren Laursen i Velle kirke for at blive viet.

Det ser ud til, at sværdsiden i slægten her skulle have trådt deres børnesko, inden de bliver gift. Christen Thøgersen (8) er 41 år, da han d. 4. juli 1797 i Velle kirke bliver viet med den 29-årige Maren Jensdatter (9).

Der er lidt tvivl om hendes fødselsår. Efter hendes alder ved folketællingen i 1801, skulle hun være født i 1769. Ved hendes død d. 5. maj 1843 angives levealder 76 år. Det skulle give fødselsår 1767, men år 1767 er der ingen pige-børn døbt Maren Jensdatter i Velle. Derimod er der i 1768 2 børn af det navn. Den første er Jens Sørensens datter, som døbtas micael, søndag. Den anden er sorte Jensens datter, døbt søndag mellem jul og nytår. Hvem af dem, der er Maren Jensdatters (9) fader, må forblive uvist.

6) Mælkesæt: lurfade, anbragt på en hylde oppe under loftet i opholdsrummet, hvori den nymalkede mælk blev opbevaret for at stå og trække til smørkærningen, samtidig stod mælken og blev fyldt med snavs og andet utøj.

Mælken og smørfremstillingen var omgivet af megen overtro, f.eks. hvis en fremmed så på malkningen eller kærningen, kunne mælken let blive til smør. Et godt middel mod, at mælken blev sej og hjanket (så sur, at den hang sammen) var, at lægge knappenåle under kørerne i deres båse.

Kort tid efter Christen Thøgersen (8) og Maren Jensdaters (9) bryllup fik de en gård i Vellev i fæste.

Fæste Brev

For Christen Thøgersen i Vellev paa Join Jensens halve gaard ibedem?)

Titt.

Giør Vitterligt at have sted og fæste, ligesom jeg hermed steder og fæster den mig tilhørende halve gaard i Vellev Sogn og Bye til Christen Thøgersen ibedem, som Join Jensen først beboede og nu til ham godvillig har afstået.

Hvilken halve gaard derefter nye landmaalings-matricuel staar for hartkorn Ager og Eng 2 td. 6 sk 2 fi 2 47/80 alb. og Hovskyld 1 fi 21/10 alb, bemeldte Christen Thøgersen sin Livstid maae nyde, bruge og i fæste beholde med al dens rette Tilliggende i Mark og Bye, saa og den bemeldte gaards tillagte Part af Enslevgårds Hovedgårds Jord, sålænge han deraf aarlig til rette Forfaldstider og terminer svarer og betaler alle Kongelige Skatter og Contributioner, som nu ere, eller herefter maatte vorde paabudne.

Betaler aarlig efter Jordbogen til hver aars Martini Dag, Landgilde 5 rdl. 1 sk 7½ f. Arbejdspenge 4 rdl. og for fri Kiørsel over Aabroe, for ½ sk Brobyg 6 sk, af Enslevgaards Jorder 3 rdl. ½ sk 8½ f, og til St. Hans dag Smaapenge 4 sk 5½ f.

Holde gaardens Bygninger og Besætning i forsvarlig stand, og ved Dødsfald eller Fratrædelse dertil, efter de Kongelige anordninger og vedhæftende Syns og Taxations Forretning, bliver ansvarlig.

Forrette aarlig Reijser, og hvad arbejde der maatte forefalde ved øde og afbrændte gaardes Reperation og avlsdrift.

Tømme de sædvanlige 5 ler Brønde til Frysenborg og endelig hvad arbejde der maatte forefalde ved Aabroes Reperation, da han forøvrigt er befriet for hoveri.

Dyrker og Driver Jorden til gaarden forsvarlig, og ej lader nogen afgrøde ulovlig bortkomme.

Holder den med hans Formand oprettede Contribution efterrettelig.

Forøvrigt efterlever Fæsteren hans Majestæts Lov og Forordninger, Viser sit Herskab og deres Fuldmægtige ærbødig og lydighed, alt under dette Fæstes Forbrydelse.

Til indfæstningen er mig betalt 50 rdl. Til Bekræftelse under min Haand og Forsegling

Frijsenborg, den 28. august 1726.

S.g. Frijs Demerium.

Ligelydende Originale fæstebrev, med vedhæftede Syns og Taxationskvitteringer, samt kvitteringsbog, haver jeg modtaget, som herved underdanigst tilstaar og forbinder mig til i alle maader at holde mig efterretlig.

Anno den 20de Maj 1797
Christen Thøgersen.

For at kunne klare arbejdet, havde de i 1801 en voksen tjenestekarl og en tjenestepige.

Som nævnt kom Christen Thøgersen (8) fra den største armod og fattigdom. Hvis man forsøger at læse mellem linierne i det skifte, der findes efter hans død d. 2. maj 1832, får man det indtryk, at Christen Thøgersen (8) var en dygtig og initiativrig mand, som evnede at arbejde sig ud af fattigdommens trældom.

Efter skiftet var der, hvad der hørte sig til af møbler, husgeråd og tøj i en bondegård. I flæng kan nævnes, 1 kakkelovn, 1 gl klokværk, 1 gl spejl, 1 hylde med en del bøger, 1 håndklæde. I et sengested med blåstrikket ombæng fandtes 1 blåstribet olmerdugsoverdyne, 1 sortstribet vadmelodyne, 1 stor bolster, 1 stribet hovedpude, 1 par blågarnslagner, der var yderligere 2½ sengesteder i andre rum.

I køkkenet bl.a. 1 række med 6 store tallerkner og 12 træ-tallerkner, 1 spisestel, 2 par thekopper, 1 kobberkedel til 9 rdl., 1 messingkedel, 2 gamle og 1 ny rok.

I stalden er der 1 brun 3 års plag til 36 rdl., 7 køer, vurderet mellem 11 og 15 rdl. stk., 5 kvier og kalve til i alt 13 rdl., 1 so med 9 grise 8 rdl., 14 får med 9 lam 30 rdl.

I laden: 1 gl. træplov 1 rdl., 1 gl. vogn, 1 ny undervogn af træ 8 rdl. 3 mk., diverse håndredskaber, en del træ og noget reb. Det har været sent forår det år, skiftet er afholdt d. 4. maj, og der ligger 2½ tdr. rug og 5 skp. byg, som er beregnet til sædekorn.

Christen Thøgersen (8) har tilbygget gården et hus på 6 fag, det bliver tilregnet boet med 36 rdl. Et andet hus han tidligere har bygget på 4 fag, men som nu er meget brøstfældig, er vurderet til 10 rdl.

I alt er boet vurderet til 354 rdl. 3 sk. Hertil kommer nogle pengeudlån,

Jens Nielsen, Overmølle	104 rdl.
Tomas Rasmussen, Vellev	5 "
Peder ?	13 "
Mikkel Sørensen Bach, Vellev	<u>100 "</u>
	222 rdl.

Af sammenavlede og arveberettigede børn var der 3, dat-
teren Kirsten 30 år, sønnen Thøger ca. 34 år, sønnen Jens
Christensen (4) født d. 29. sept. 1810, 21 år.

Slutningen af skiftet er medtaget fotokopieret, dels som
skriftsprøve, dels for underskrifternes skyld.

Ingen havde videre i dag at vedsige forretningen,
derfor forrette og udsætte til videre. Det be-
mærkes at hvad videre som fandtes af besætning og
inventarium er fæsteren pligtig at tilsvare her-
skabet. - Alt således er påset, bekræftes med un-
derskrift.

Vandborg (skifteforvalter) Maren Jensdatter
med ført pen.

I en synsprotokol over Hagsholms fæstegårde ses at Maren
Jensdatter (9) drev gården videre med sønnen Thøger Chris-
tensens hjælp. Senere får han fæste på gården, men ved sy-
net i 1837 var det stadig enken, der var tilskrevet gården
der synedes som følger.

- a. Stuehuset, norden i gården.
13 fag, mangler tag over 5 sidefag, og vinduer-
ne behøver reparation, såvel som undertømmeret,
der også må rettes.
- b. Tørvehuset, østen i gården.
5 fag, mangler 7 sidefag.
- c. Stald og fæhus med videre, sønden i gården.
17 fag, mangler 14 sidefag.
- d. Kornladen, vesten i gården.
10 fag, med port, behøver reparation og ret-
ning af undertømmeret.
- e. Et opholdshus tæt norden gården.
4 fag, som fæsteren foregiver selv at eje u-
den at han legiterede sig derangående.

Besætning og gårdens redskaber i god stand, fæ-
steren forbandt sig til inden næste syn at i-
standsætte den søndre side af litre c foruden at
tække 3 sidefag på litre b.

Reparationerne blev udført, men der kom stadig nye skader til i de følgende år og i 1850 byggede Thøger Christensen gården om, men da var Maren Jensdatter (9) død. Hun og Christen Thøgersen (8) døde begge i deres 77. år, han d. 2. maj 1832, hun d. 5. maj 1843, og begge stedtes til hvile på Vellek kirkegård.

Som nævnt byggede Christen Thøgersen (8) et hus til gården. Forfatteren H. F. Feilberg har i sin bog fra 1889 "Dansk bondeliv" skildret nybyggeri og reparation af bondegårde i det 19. århundrede.

Arbejdet i gamle dage var til fællesarbejde. Det skyldtes dels de gamle gildesvedtægter, dels at pengene var få, og man var vant til at hjælpe sig uden penge.

Det første, der skulle gøres, når en ny gård skulle bygges var at finde vand og få en brøndgravet. Dernæst blev der lagt "syldsten", hvorpå bindingsværket blev opbygget. Når undertømmeret var stillet op, blev naboerne indbudt til "o kømm o hjælp o res". Efter rejningen kom pigerne med kranser, gerne påsat røde og hvide flagrende bånd, og så blev der holdt rejsegilde.

Nu var alt klar til lerklining.

Så blev klinepigerne da budte til at sætte murene op. Leret var i forvejen godt æltet, kastet op i en toppet dyng og dækket med græstørv. Den bestemte dag mødte klinepigerne op tidlig om morgenen i en grov arbejdsdragt med blårgarnsforklæder for, sammenhæftede med bånd bag om skorterne. En karl, en stor dreng eller manden selv trillede ler. Pigerne smøgede ærmerne op; deres håndværkstøj var en spand vand med en pjalt i. De tog så stor en klump ler, som passende kunne føres med begge hænder. Een stod indenfor, en anden udenfor og så klaskede de med bare næver leret fast om spolernes fletværk, eller hvor det om foråret var faldet af. Når mellemrummene nogenledes var fyldte og overfladen jævnet med hænderne, blev der glattet efter med en våd klud eller en lerstryge, der lå i spanden. En dags tid eller to efter, når leret var tørt og fuldt af sprækker, blev væggen overstrøget med en lervælling, "lævi" eller "lumring", ved hjælp af en børste af "drawgræs" eller halm. At pigerne lo og sladrede og nu og da "kom til" at klaske ler på karlen i stedet for på muren, er en selvfølge.

Tagdækningen var enten langhalm eller lyng. Det var et tungt tag når det var vandmættet efter lange regnvejrsperioder. Alderen mornede tømmeret og det skete at pindene (lægterne) og spærene knækkede og taget skred sammen. H. F. Feilberg fortæller at: "mange tage fik indfald, og der var buler så store i det, at der i somme kunne være rum til et høved (ko)".

Ligeledes beretter han, at ved flere af de gamle huse var taget synket og skredet så langt ned, at det næppe var l alen over jorden.

Elisabeth Dorthea Andersdatters (5) forslagt

Nicola Dupont (736) nævnes 1651.

Philipp Dupont (368) ? - 1683
 gift med Jeanne Massy (369) - ? -

? Abraham Noe (370) - ? -

Matthiue Dupont (184) ca. 1667 - 1743
 gift med Catharine Noe (185) ca. 1681 - 1741

Isaac Dupont (92) ca. 1699 - 1783
 gift med Anna Wilain (93) ca. 1702 - 1781.

Jean Geneet (94) ca. 1676 - 1755
 gift med Susanne Cateau (95) ca. 1688 - 1756

Abraham Dupont (46) 1722 - 1764
 gift med Esther Geneet (47) 1720 - 1750

Johan Peter La Bober (364) - ? -
 ? Abraham Devrienne (366) 1704-?

Pierre Labove (182) - ? -
 gift med Sarah Devrienne (183) - ? -

Marie La Bove (91) ca. 1681 - 1745
 gift med Caspar Carnique (90) ca. 1668 - 1728

Marie Carnique (45) ca. 1710 - 1777
 gift med Jacques Wilain (44) ca. 1693 - 1754

Pieerre (Peter) Wilain (22) 1734 - 1788
 gift med Marie Esther Dupont (23) 1742 - 1800

Susanne Petersdatter Wilain (11) 1773 - 1810
 gift med Anders Nielsen Thychier (10) 1776-1850

Niels Andersen (20) ca. 1724 - 1804

Elisabeth Dorteia Andersdatter (5)
Jens Christensen (Thøgersen) (4)
og sønnen Thøger.

De fransk-reformerte, der 1720 kom til Fredericia, var agerdykere. Hvordan havde bønderne da haft det i Frankrig og Belgien? Oplysningerne derom er få, og tilfældige, men samstemmer i alt fald på et punkt: De havde i Frankrig haft det dårligt i sammenligning med andre vesteuropæiske lande i samme tidsrum - og det vil vistnok sige en del.

Den glans, der strålede omkring Ludvig XIV, og som fremkaldte en uudryddelig og overtroisk respekt om hans stat, modsvarede af hans bønders elendighed. I 1675 skriver intendanten i Bourges om nøden i sit distrikt: "Bønderne her er mere ulykkelige end slaverne i Tyrkiet eller bønderne i Polen".

I 1662 i den bedste tid under Ludvigs 72-årige regering, var bønderne i omegnen af Blois nødt til at æde græs, mælkebøtter og selvdøde dyr. Kvinder og børn fandtes langs vejene med munden fuld af græs. På kirkegårdene gik børn og slikkede på de dodes knogler.

1663 og 1675 omtaler indberetninger fra Dauphiné, at befolkningen om vinteren levede af græs og lavede brød af bark og rødder (var det mon kartofler?). I Angers' omegn spistes i 1683 kun bregnebrød. Omkring Rouen var der i 1698 af 700.000 kun 50.000, der fik tilstrækkeligt brød, og som ikke sov på halm. Visse landsdeles befolkning var halveret.

Men kulminationen nåedes først i det frygtelige år 1709.

Det var den pris, Frankrig betalte for sit stolteste halve århundrede. I sammenligning hermed så det tab, som landet led ved, at en del af landets reformerte emigrerede, regnes forholdsvis ringe.

I Ludvig XIV's umiddelbare nærhed var der ingen, der havde vilje og evne til at tage sig effektivt af bøndernes sag, idet Colbert havde nok at gøre med at beskytte byernes erhverv mod alt for ødelæggende skatteudskrivninger. De parisiske gadevisers skildring af bøndernes usle kår og intendanternes velmenende indberetninger negligeredes, og de store forfattere skrev helst om mere ædle emner. Dog har bl. a. La Bruyère en lille bitter skildring:

"Man ser visse vilde dyr rundt på markerne, hanner og hunner, snavsede, gustne og helt forbrændt af solen; de er som bundet til jorden, som de fortsætter at rode i med en uovervindelig stædighed. De har noget i retning af en artikuleret stemme, og når de rejser sig op, viser de et menneskeligt ansigt - de er i virkeligheden mennesker. Om natten trækker de sig tilbage i huler, hvor de lever af sort brød, vand og rødder. De sparer andre mennesker for det besvær at så, pløje og høste til livets ophold, og fortjener derfor ikke at mangle det brød, de har sået".

Bønderne måtte udrede de skatter, som kongen skulle bruge til sin hær og sin udsle hofførelse. Det sidste tålte befolkningen vistnok gerne, men krigen blev landets ulykke, det kostbare militærapparat knuste landbruget. Landbefolkningen stod værgeløs over for hærens rekviritioner til skansearbejder, rekrutteringen ved tvang eller list og de idelige troppepassager med indkvarteringerne.

Men den store, konstante ulykke var den endeløse række af skatter. For at få disse betalt måtte hestene sælges og kornet afsættes straks efter høsten til den laveste pris; der gjordes udlæg i kveget. Efterhånden forlod de mindre tålmodige af bønderne deres gårde, drog ind til byerne og blev handlende eller proletarer. Fra grænseprovinserne søgte de til udlandet.

Der var bestandig småopstande; i 1662 blev 594 derved dræbt eller såret, 3000 arresteret, hvoraf 400 kom på galejerne i Marseille, en del blev hængt, andre kom på stejle og hjul.

Hvor mange er ikke i årene efter 1685 af rent økonomiske grunde flygtet over grænsen til bedre regerede lande og samtidig gået over til den reformerte lære for tillige at få del i alle de øvrige friheder, de derved kunne opnå?

Således havde Ludvig XIV's egne bønder det. Men hvor langt værre må det så ikke have været for dem, hvem han vendte sig imod med sit militærmaskineris altudslettende grusomhed? - De reformerte i hans eget land, der formastede sig til at have en anden teologi end han, erfarede det omkring 1685. Befolkningen i nabolandene skulle lære det, Belgien, som han hærgede med sine gentagne krige, og Pfalz, som han lod brænde, så der intet var tilbage af værdi.

De fransk reformerte.

Den reformerte lære havde i franskmanden Calvins (1509-64) udformning vundet stor udbredelse dels i sydfrankrig, dels i hans hjemegn Picardiet med naboegnene indtil Calais og de belgiske landskaber Flandern og Hainaut, og herfra bredte læren sig videre ud i de katolske egne. Allerede i 1551 samledes en del reformerte i Tours, og her fik de det navn, der skulle følge dem århundredet ud Huguenotter.

Huguenot var i Tours kendt som fornavn før 1400 og optræder som pigenavn (Huguenote Maraye) 1405 (måske den samme kvinde, der 1404-05 omtales som La Huguenote). Det optræder som efternavn siden 1509 og er den dag i dag et familienavn. En anvendelse som det nævnte La Huguenote kan have givet det karakteren af et tilnavn, 1552-60 anvendes det i Tours og Perigueux specielt om de reformerte, og dermed havde det tidligere helt lokale tilnavn fået sin plads i verdenshistorien. Efter religionskrigenes slutning gik det dog af brug og anvendes i den specielle betydning nu kun af historikere.

Efter religionskrigene havde de reformerte af Henrik IV fået fri religionsøvelse og betydelige rettigheder ved et edikt udstedt i Nantes 1596. Deres menigheder var fast organiserede med et forstanderskab (presbyterium) af udvalgte ældste (presbyter), der sammen med præsten tog sig af menighedens åndelige og timelige fornødenheder; kirkeligt og kommunalt styre var smeltet sammen til en fast enhed, der gjorde menigheden nogenlunde uafhængig og selvhjulpne. Siden Richelieus tid havde forstanderskaberne ikke længere nogen samlet politisk magt i Frankrig, men menighederne stod ved lære og ved organisation i modsætning både til katolicismen og til det mere og mere centraliserede kongelige styre,

dannede som en stat i staten, en "kommunistisk" republik, der var en vederstyggelighed for en enevældig hersker, og hvis religion først og fremmest bekæmpedes af Jesuitterne, bl.a. den energiske Lachaise, der som kongens skriftefader havde en skæbnesvanger indflydelse.

Efter at Richelieu og Mazarin havde knust adelens magt præciserede Ludvig XIV sin magt også over den katolske kirke i sit land. Men da paven ikke lagde skjul på sin misfornøjelse hermed, søgte Ludvig at formilde ham og vise sin hengivenhed over for katolicismen ved en dybtgående udrensning af alle ikke-katolske menigheder i sit rige. I begyndelsen skete dette efter Bossuets råd med mildhed, men effektivt. Aktionen mod de reformerte indledtes straks, da Ludvig XIV selv overtog regeringen efter Mazarins død 1661. 1661-73 blev halvdele af de reformertes kirker nedrevet.

Ved fritagelse for indkvartering og ved tildeling af embeder og titler, undertiden ved rene pengegaver, lokkedes de mest ansete reformerte over til katolicismen, og da toppen af det reformerte samfund var bøjet ind under den hellige, almindelige kirke, fulgte en del af de øvrige med af sig selv, medens børnene ved gaver droges ind i katolske skoler, undertiden imod forældrenes vilje.

Resten måtte ligefrem tvinges. 28/10 1679 skrev Mme Maintenon i forbigående: "Hans Majestæt tænker alvorligt på kætternes omvendelse og vil om kort tid arbejde grundigt dermed".

Det kom til at passe. De hårdeste midler kom dog først i anvendelse, efter at økonomiministeren Colbert var død 1683, da han var en udmærket beskytter for den flittige og økonomiske mellemstand, hvoraf netop en stor del var reformerte. Men 1684 pålagde kongen krigsministeren Louvois' fader, den gamle Le Tellier, at ødelægge eller snarere opløse kalvinismen i Frankrig. Den gamle kansler så deri sin sidste store slutopgave, en tjeneste både mod staten og mod den katolske kirke, et hverv, som vel udført, ville anbefale ham hos Gud.

Nu blev alle love drejet mod de reformerte, der til at begynde med blev udelukket fra statens embeder og efterhånden fra det ene frie erhverv efter det andet ved en fortsat indskrænkning af deres borgerlige handels- og næringsfrihed, og adskillige foretrak da at gå over til katolicismen for så ved lejlighed at slippe bort til en anden stat. Udvandring uden kongens tilladelse var ganske vist forbudt, og straffen var konfiskering af al ejendom, der ikke i tide var anbragt uden for Ludvigs rækkevidde.

De adelige havde forlængst fået nys om den forestående aktion og havde med kongens tilladelse forladt landet. Colbert havde gjort et spagfærdigt forsøg på at fri også de lavere klassers reformerte for fremtidens forfølgelse og foreslået at sende dem til Japan, men det var taget ham meget unådigt op; den tanke, at det skulle indrømmes fransk reformerte at leve omme på den anden side af jordkloden, tålte Ludvig ikke.

Den metode at berøve de reformerte alle lovæssige rettigheder kunne anvendes mod byernes befolkning, men ikke mod bønderne; for de havde ingen privilegier, kun pligter.

På landet var sagen derfor endnu mere ligetil: de reformertes pligter blev forøget indtil bristepunktet. Endelig havde man fundet ud af den gavn, man i fredsårene kunne have af de mange soldater, hvis indkvartering stadig voldte bryderi. Allerede i 1681 havde man i Poitou fortrinsvis lagt indkvartering hos reformerte. En forordning dette år fritog nyomvendte for indkvartering i 2 år; denne udstraktes snart til at gælde hele Frankrig. I 1683 sendtes 1500 dragoner og 2000 fodfolk til de reformerte i Dauphiné og derfra til Languedoc (Dragonaderne). Foruden at være en økonomisk byrde for husfolkene skulle soldaterne bringe dem til at overvære en katolsk gudstjeneste, så betragtedes de som omvendt. Efterhånden som enkelte familier gav efter, flyttedes soldaterne til de mere uvillige, så hele kompagniet til sidst var indkvarteret hos den mest hårdnakkede kalvinist i landsbyen, tømte hans forrådskamre og lader, opspiste hans formue og plagede ham på alle måder.

Inden længe kunne guvernørerne i de forskellige distrikter derfor indberette, at de sidste var gået over til den katolske lære. Så kunne Ludvig XIV ophæve det nantiske edikt om de reformertes trosfrihed med den motivering, at der ikke var flere reformerte i landet. Dette fik i Fontainebleau kongens underskrift 15/10 1685 og offentliggjordes i alle byer 22/10. Nu truede strenge straffe (galejerne, halshugning) de reformerte lægfolk eller præster, der ville flygte og ikke rettede sig efter, at kongen havde forbudt deres "foregivne reformerte religion".

Et nøjagtigt tal på de reformerte henimod 1685 kan ikke opgives, men der regnes med 1 million reformerte og 20 millioner katolikker i Frankrig.

Endnu vankseligere er det at få oplyst, hvor mange reformerte der i disse år og indtil 1700 trodsede udvandringsforbud og grænsespærring og slap levende bort til udlandet. Nogle forfattere (bl. a. Weiss) opgiver 300.000, andre (Voltaire, Muret osv.) henimod det dobbelte.

Gennem disse flygtede blev udlandet bekendt med den grusomhed, de reformerte havde lidt under i deres hjemland. 1686 skildrede en sådan flygtning, der var undsluppet til Holland, hvorledes soldaterne fór frem med en lignende ødelæggelseslyst som de landsknægte under tredivårskrigen, Grimmelhauens beskrev i "Simplicissimus".

"Soldaterne indkvarteredes hos de reformerte, hvem det blev forbudt at forlade huset eller gemme tingene. De første dage spistes al proviant, medens værdisagerne solgtes til katolikkerne. Så forgreb de sig på personerne for at få dem til at skifte religion - kun drab og voldtægt var forbudt. De hængte folk op ved hårene eller fødderne og lagde fugtig halm under dem, hvorpå der tændtes ild deri, så de ikke kunne holde det ud for røg; når de så var taget ned, blev de

hængt op igen, hvis de ikke ville skifte religion. De rev skæg og hår af dem, kastede dem på bål, til de var halvt stegte. De bandt reb under armen på dem og hejsede dem op og ned i brøndene og lod dem først slippe, når de lovede at skifte religion.

De klædte dem af og spækkede dem med knappenåle fra øverst til nederst, flængede i dem med knive, mørbankede dem og slæbte dem til de katolske kirker, hvor deres blotte nærværelse betragtedes som afsværgelse af deres religion. De hindrede dem i at sove syv-otte døgn i træk og afløste hinanden med at holde dem vågne ved at tømme vandkander over deres hoved eller hælde kogende vand på dem. De samlede trommer hos de syge og trommede løs uger igennem. De rev neglene af deres tæer og fingre, hvilket ikke kunne gøres uden uhorste smerter".

Måske kan den ophidsede forfatters fantasi nu og da være løbet vel frit. Men andre melder om lignende pinsler. Det kan tillige nævnes, at alle skibe, der sejlede fra Frankrig, og som man mistænkte for at medføre blinde passagerer, fik lastrummene svovlet, for at reformerte ikke skulle slippe levende bort.

De udvandrende modtoges imidlertid med åbne arme i nabo-staterne. Brandenburg blev efter en rivende udvikling på det økonomiske og militære område Europas stærkeste stat.

En stor del af de familier, der nåede til Brandenburg, havde en overgang gjort ophold i Pfalz, hvor de var kommet i berøring med de Belgiere, der allerede var flygtet for Ludvigs soldater. Af de samme soldater blev de tvunget til endnu en gang at flygte videre østpå.

Af de franske flygtninge, der senere var med til at grundlægge kolonien i Fredericia eller en overgang kom til at opholde sig der, stammede en del fra Calais (Betacq, Labove (364) Devrienne (183), Crepin, Leleuran, Louison).

Sammenlignet med koloniens belgiske kontingent er det påfaldende, at forholdsvis flere franske end belgiske navne er uddøde. Endnu er dog Deleuran, Armand, Bottelet, le Blond (Blom) repræsenteret i Fredericia eller andet steds i Danmark. Men kvindelige efterkommere har bragt blodet fra de nu forsvundne slægter ind i andre eksisterende, således at ikke blot Fredericia-familierne, men mange andre rundt i Danmark blandt deres forfædre kan tælle en og anden af dem, der var lykkelige ved at slippe ud af Ludvig XIV's Frankrig, og som satte livet i vove for at nå over grænsen.

Belgiske flygtninge.

En stor del af familierne i kolonien i Fredericia stammede fra de belgiske landskaber Flandern og Hainaut, fra Flandern således le Brun, Dubui, Dufresne, og fra Hainaut (især fra hovedbyen Mons) Devantier, Dupont (736)Feut, Fournaise, Honoré, le Févre, Suppli, Vilain (44). Dertil kommer en del, som ikke har kunnet stedfæstes. Med undtagelse af de to førstnævnte lever disse navne endnu og omfatter et meget stort antal familier såvel i Fredericia som i andre danske egne. Nogle af disse navne er endnu hyppige i Belgien.

Også deres flugt skyldtes Ludvig XIV.

Belgien havde i den senere middelalder blomstret som intet andet europæisk land. Afslutningen på den lykkelige tid indtrådte ved religionskrigenes udbrud, da de nordlige nederlandske landskaber af de spanske herskere krævede frihed til at hævde den reformerte lære. Da guvernøren, hertugen af Alba, 1568 lod den reformerte Wilhelm af oreniens venner, greverne Egmont og Horn, skyde på Grand' Place i Bruxelles, indledtes en rasende kamp mellem de reformerte og de katolske. I distrikterne Flandern og Hainaut var der side om side med katolikker talrige reformerte, der stod i nær tilknytning til de nordfranske kalvinister. Hainaut sluttede sig i 1580 definitivt til spanierne og dermed automatisk til den katolske lære, men det skyldtes mere politisk end religiøs enighed.

Krigen med Holland fortsattes til 1648, men i mellemtiden var Frankrig gået med på Hollands side, og kampen mellem det spanske og det franske dynasti fortsattes, stadig på belgisk grund, til 1659, da Ludvig XIV fik overladt dele af Artois og Hainaut.

Disse erobrede egne blev nu skuepladsen for hans fremtidige årlige kampagne, der snart var en grusom kombination af røvertog og militær træning, snart åbenlyse krige under varierende påskud. Uanset officiel fred foretog garnisonerne plyndringstogter i landsbyerne.

Bønderne forsvarede sig. De lå i baghold og skød de franske soldater, der enkeltvis vovede sig udenfor lejren (Schaphans), og hver egn i Flandern havde sin organiserede bonde-milits. Så snart en krigserklæring forelå, blev alle grebet af panik og forlod gårdene, byggede volde eller søgte ind på kirkegårdene med kvæget, og med hundrede af kreaturer drog de i månedsvis omkring fra det ene græsningssted til det andet. De opfordredes ganske vist til at søge ind til fæstninger og byer, men det var i reglen ensbetydende med, at disse rekvirerede kvæget. Først når dette alligevel var taget, søgte bønderne ind til byerne i mængde.

Ordet invasion betegner bogstaveligt, at alle grusomheder blev sluppet løs mod bønderne med en systematisk voldsomhed, der næppe nogen sinde har fundet sin lige, end ikke i trediveårskrigen.

I den retning skulle man ikke tro, tidens soldater behøvede nogen synderlig vejledning. Og dog var generalerne vanskelige at tilfredsstille.

En flygtning til Holland gengiver hertugen af Luxembourg's tale til sine krigere således: "afsted, mine børn, røv, drøb, voldtæg og hvis der kan gøres noget voldsommere og mere brutalt, undlad det ikke, så jeg kan se, at jeg ikke har taget fejl i det valg, jeg har gjort til eliten af kongens tropper!"

Et sådant ophold tre-fire dage i en landsby resulterede ifølge flygtningenes beretninger især i afskyeligheder imod kvinder. Et enkelt hus kunne undgå flammerne, men ikke en kvinde undgik at blive voldtaget af hele rækker af soldater, undertiden over halvtreds, der bagefter kunne jage dem ud i sneen, nøgne, eller flænse deres bryst og skød og fyldte det med peber og salt eller med krudt, som der så blev sat ild til.

I 1667 hærgedes Gand, Flanderns hovedstad, på denne måde. På kort tid ødelagde soldaterne menneskealdres anstrengelser og tålmodighed. I 1675 indberettede Ludvigs ledende feltherre med alle tegn på stolthed: "nord for Gand brændte vi de smukkeste landsbyer, man kan se i verden".

Som ovenfor berørt havde der i disse sydvestbelgiske egne fra gammel tid været mange fransk-reformerte. Mange af disse var gået over til katolicismen under det spanske styre, men reformert gudstjeneste bevarede i det skjulte, i hemmelig forbindelse med de reformerte kirker i nordfrankrig. Netop Hainaut og Flandern var rig på sådanne tilsyneladende katolikker, og de af kolonisternes forfædre, som ikke allerede var flygtet i de år, der var forløbet, siden Ludvig var begyndt at udfolde sin militære aktivitet i 1660'erne, flygtede, da nordfrankrigs reformerte kirker nedrives i 1685. De rejste østpå. Det land, der drog, var Pfalz.

En del tog efter 1686 direkte over Maestricht til Brandenburg, bl.a. til Klein Ziethen. Her var de endnu i 1787 let kendelige på deres sprog, der nok var fransk, men dog havde en del særegenheder, der vedblev at kendetegne dem og binde dem sammen til en selvstændig gruppe inden for de franskreformerte emigranter. Desuden var de knyttet sammen ved slægtskab. Ikke få af de familier, der sammen flyttede til Fredericia efter 1720, var beslægtede allerede før flugten fra Belgien. I nogle tilfælde gik slægtskabsbåndet over grænsen til Frankrig, især til egnen omkring Calais, og netop derfra fik Fredericia så mange franske flygtninge.

Pfalz.

Rhinbredderne, Tysklands skønneste og frugtbareste egne, lå øde efter trediveårskrigen, da kurfyrst Karl Ludvig vendte tilbage i 1649 og begyndte sit dygtige arbejde med at genopbygge landet. Kun 2% af befolkningen var blevet boende.

De flygtede Pfalzer opfordredes til at vende hjem. De, der genopbyggede gamle huse, fritoges for omtrent al skat i 2 år, de der byggede nye, i 3 år, de der anlagde vinbjerger, i op til 6 år. Foruden de forjagede Pfalzer opfordredes franske og nederlandske kolonister til at komme og opnå de samme friheder.

Blandt de tilflyttende belgiere var mange dygtige tobaksavlere, der begyndte dyrkning og fabrikation i Pfalz. Agerdyrkingen blev ophjulpet på alle måder. Karl Ludvigs personlige nøjsomhed sparede landet for at blive tynget under skatter. Resultatet udeblev ikke.

9 år efter, 1658, rejste en franskmand gennem det lille rige, og han overraskedes over at se et land så blomstrende, som om der aldrig havde været krig.

I Friesenheim fødtes adskillige af de senere Fredericia-kolonister; omkring 1661 var Decantier kommet dertil, før 1668 Deleuran, før 1681 Feut og Labove (364). I Beinshof boede Lefèvre 1680. I Mannheim, på Rhinens østlige bred, var der en stor gammel vallonsk koloni. Her fødtes bl.a. Matthieu Dupont (184) (1667), Jacob Devantiens hustru Marie Coppé (1670), Laboves hustru Judith Mallebrand (1680) (365).

Men heller ikke i Pfalz skulle de slippe for bekendtskabet med de franske hære. 1673-74 drog Ludvigs tropper stadig gennem det neutrale land til og fra krigsskuepladsen i Tyskland. Dele af landet hærgedes allerede i 1673, og da kurfyrsten ikke ville gå med i krigen mod kejseren, besattes landet i 1674 af franske tropper, kurfyrsten sluttede sig til kejseren. Befolkningen flygtede, men vendte tilbage ved freden i 1679, genopbyggede de brændte byer, og flere strømmede til for at leve i det frie land.

Allerede 10/10 1682 gav Karl Ludvigs søn, kurfyrst Karl, en del privilegier for de kalvinister, der nu var i gang med at forlade Frankrig, og den første koloni af disse oprettedes. Privilegierne, der var af samme karakter som Karl Ludvigs tidligere omtalte, var udarbejdet af Langhanns, den pfalziske Struensee (dømt 1686), og blev forbilledet for de brandenburgske i 1685 og dermed for de danske i 1685 og 1720, med frihed for de fleste skatter de første år, udlevering af bygningsmateriale, egen præst og skolelærer etc.

I 1685 uddøde Karl Ludvigs linie, og den nye kurfyrste var katolsk; fra da af gik de fransk-reformertes flugt ikke mere til Pfalz. Han begyndte 1688 en aktion mod sine reformerte undersåtter og krævede deres kirkegods udleveret til staten, samtidig med, at franske tropper i de egne af landet, hvor de opholdt sig, fordrev de reformerte og annekterede deres gods. I 1689 afskedigede kurfyrsten en ~~mængde~~ af sine reformerte embedsmænd; på dette tidspunkt fik desuden de franske generaler ordre til at brænde Pfalz, så der intet levnedes af værdi for fjenden i det rige land. De franske hære invaderede landet og effektuerede ordren lige så prompte som tidligere i de belgiske egne. Atter måtte de ulykkelige indbyggere flygte. De havde fået tilbud om at bo i Frankrig. De reformerte betakkede sig. Nogle drog til Magdeburg, de fleste tog mod den brandenburgske kurfyrstes indbydelse. Langs bredderne af Rhinen ligger de male-riske Borgruiner tilbage som minder om dette år.

Brandenburg.

Allerede i 1642 havde den store kurfyrste indkaldt kolonister fra Svejts og Holland, og der kom vistnok også enkelte fransk-reformerte, men hans forsøg blev uden synderligt resultat. I 1661 drog nogle fransktalende familier til Berlin; i 1672 var der kommet så mange, at der 10/6 holdtes den første gudstjeneste på fransk, hvorefter der kan tales om en fransk koloni. Men dens tilblivelse skyldtes ikke i synderlig grad religiøse forhold.

Da flugten fra Frankrig-Belgien tiltog henimod 1685 og i væsentlig grad gik mod nord til Holland, anmodede den nederlandske Synode, forsamlet i Arnheim 1684, om kurfyrstens støtte til de flygtende. Det var imidlertid først 29/10 1685, ugedagen efter at Ludvig XIV's tilbagekaldelse af det nantiske edikt var blevet bekendtgjort, at kurfyrsten fra Potsdam udsendte det edikt, der tilbød de fransk-reformerte et sikkert og frit tilflugtssted og lovede dem udmærkede arbejdsmuligheder. Hans rige var hærget under trediveårskrigen, mange frugtbare egne lå forladte. Græsset groede over ruinerne af det, der tidligere havde været landsbyer. Her var der plads for dem, hvad enten de kom fra Frankrig, Belgien eller Pfalz. 1697 var der kommet 10.568, 1703: 15.770. Alene i Berlin var der i 1724: 8.496.

· Dette antal var kun ringe i sammenligning med de hundredtusinder, der flygtede til England og Holland, og som var forretningsfolk, håndværkere eller soldater. I England hed det således: "har man nogen sinde set en fransk-reformert dyrke jorden?".

I Brandenburg var det anderledes. Her kom flygtninge af alle stænder, og netop ikke mindst bønder. De franske fik her en langt større betydning, end man kunne have formodet af deres forholdsvis ringe tal, idet de lærte Prøjserne de mere rationelle vesteuropæiske arbejdsmetoder inden for alle felter. En fransk-reformert, der i forhold til en englænder eller en hollænder sjældent kunne blive mere end en jævnbyrdig, var her en aktiv lærer, hvis erfaringer tyskerne trængte til og forstod at tilegne sig. Der var på alle felter mere trang til sådanne og rigere muligheder her i et land, der skulle genrejses end i England og Holland.

Det var vel hellere ikke de mindst energiske emigranter, der kom så langt mod nordøst, og hvis arbejdsmetoder, levevis og sprog i over et århundrede skulle præge netop denne fjernest liggende tyske stat så stærkt.

Bønderne, hvoraf en del var fra Dauphiné og Champagne, resten fra nordfransk-belgiske egne, fik overladt øde arealer, som kongen disponerede over mellem Berlin og Østersøen (Uckermark). I mange tilfælde anvistes jorden ikke til de enkelte familier, men til den samlede menighed eller til kirken, idet hver familie så lejede sin

part. De medførte talrige køkkenurter, der ikke tidligere var dyrket her, men som franskmændene ikke kunne undvære: blomkål, artiskok, asparges, scorsonné, bønner, salsater, vistnok grøntsager osv. De var sandsynligvis her ligesom i Hessen de første til at dyrke kartofler samt spergel.

I begyndelsen var den vigtigste dyrkning, de berigede landet med, tobak, som jorden viste sig fortræffeligt egnet til, og som gav større udbytte end kornavl. Det første forsøg med tobaksavl i landet var gjort i 1676 - netop af flanderske flygtninge. Da de reformerte bønder fra Grossziethen første gang kørte deres tobaksblade til Berlin, undrede borgerne sig over den mærkelige ladning og lod forstå, at tobaksavl endnu var ukendt her. Da de pfalziske flygtninge kom i 1689, bevirkede det et yderligere opsving i avlen, og det var især disse sidste, der fik anlagt store tobaksfabrikker.

I 1685 nævnes kolonien i Battin, til hvilken der hørte adskillige landsbyer, bl.a. Woddow, hvor Devantier-slægten en overgang boede, og kolonien Bergholz, 120 km n. f. Berlin, 20 km v.f. Stettin, som i 18. århundrede blev den talrigste og mest blomstrende (Lefèvre, Deleuran, Suppli). I 1686 oprettedes kolonierne Klein- og Gross-Ziethen 60 km n.f. Berlin (Armand, Honoré), Parstein og Angermünde 70 km n.f. Berlin (Bottelet); desuden Gramzow 100 km n.f. Berlin (Feut), Pasewalk (de Pierre) etc.

Påfaldende var det, at de franske agerdyrkere gerne tog bolig i byer og derfra dyrkede deres jord, muligvis samtidig med at de havde et håndværk. Det samme blev tilfældet i Fredericia. Denne type bønder, der kaldes avlsbrugere - ackerbürger, bourgeois-cultivateurs -, var gammelkendt i Frankrig og benævnes med et nu forældet ord: Vilains (44). Dette ord bevarede imidlertid som tilnavn og blev et fast efternavn, der endnu findes i Fredericia.

Sammenligner man bønderne i Brandenburg under de sparsommelige herskere med de bønder, der måtte aflevere alt for at forgylde solkongen, er der næppe tvivl om, hvis kår der var bedst. Dertil kom, at kolonisterne i forhold til de andre bønder i Brandenburg havde en yderligere fordel i deres mere indbringende avlsmetoder - ganske bortset fra deres særlige kortere eller længere privilegier. Det var da også forlængst erkendt, at af flygtningene var netop bønderne dem, der mindst længtes tilbage.

De holdt hårdnakket sammen og viste sig de første årtier stejlt afvisende i al forbindelse med landets andre indbyggere. Det måtte medføre misforståelser, ærgelser, retssager. Med fransk spidsfindighed i jura hævdedes fanatisk de een gang indrømmede rettigheder. Domstolene havde kongelig ordre til at behandle deres evindelige processer med velvilje, men det var næppe menneskeligt muligt altid at stille dem tilfreds. Den øvrige befolkning irriteredes af den hjælp, der ydedes de fremmede, og den teologiske strid mellem lutheranere og kalvinister gav kontrasten en varig glød. Igennem mere end et århundrede kom det jævnlige til udbrud af nationalt-religiøst nag.

Op imod 1720 ved vi, nogle kolonister følte sig forurettede, idet de hævdede, at enkelte unge reformerte (vistnok ved en fejltagelse, i alt fald i strid med kongens privilegier) var blevet hvervet som soldater; andre klagede over, at embedsmændene hjalp tyske bønder til jord på de reformertes bekostning, eftersom kolonisterne selv var i stadig trang for mere jord til de unge, giftfærdige mænd, der "intet hellere ønskede end at skaffe børn til Deres Majestæt!" (som det hed i en af deres ansøgninger til den prøjsiske konge.)

Det skulle i det hele taget have været mærkelige fransk-mænd, om ikke hver enkelt havde en eller anden lille ting at være utilfreds over. Tiderne var blevet dårligere nu, da Frankrigs tobakseksport efter afslutningen af den spanske arvefølgekrig påny satte ind. En habil mand, der ville benytte sig af utilfredsheden, behøvede blot at gribe sådanne tilfælde frem, gøre et stort nummer ud deraf og hævde, at der var andre fyrster, der ikke ville tillade slige overgreb som den prøjsiske konge.

Og sådanne mænd var der netop blandt kolonisterne på dette tidspunkt. En handlede efter aftale med kongen af Sachsen, en anden var udsendt af kongen af Danmark. Begge monarker havde samme skumle hensigt: at lokke tobaksplantører som kolonister til deres eget land, så de ikke mere skulle købe tobak for dyr betaling hos deres prøjsiske kolega.

Det var et uddrag af N. C. Lukmanns bog "Fredericiakolonien - vort lille Frankrig".

Den ældste af slægtsbogens aner, Nicola Dupont (736) må have oplevet en hel del af det, som er omtalt. Lukmann mener, navnet Dupont stammer fra Paybas i Belgien, men fra anden kilde (et tysk hjemstavnsblad) oplyses det, at Nicola Dupont (736) stammer fra Paybas i La Rochelle, Frankrig. Der er altså et Paybas både i Belgien og Frankrig.

Nicola Dupont (736) kom med sin familie i 1651 fra La Rochelle til Pfalz, hvor han forpagter Hemshoff. Hemshoff var på den tid en borg, som tilhørte kurfyrst Karl Ludvig, Pfalz, i dag er det en bydel af Ludvigshafen.

Der er kun få oplysninger om Nicola Dupont (736), og slet ingen om hans hustru. Han er død efter 1665. Det er nævnt, at de 2 børn, som vi har kendskab til, er født i La Rochelle.

1. Jean, død før 1663 hvor enken boede i Manheim.
2. Phillipp Dupont (368).

Hemshoff ligger ved Rhinens vestbred - på østbredden overfor ligger Manheim, og her blev Phillipp Dupont (368) gift med Jeanne Massy (369). De blev boende i Manheim nogle år. Deres 2 første børn er født her. Phillipp i 1652 og Jeanne i 1657.

I 1667 er familien atter tilbage i Hemshoff, hvor Phillipp Dupont (368) har overtaget faderens forpagtning af borgen, og her er han død før år 1683.

Ca. 1667 er sønnen Matthiue Dupont (184) født i Hemshoff. Han udvandrer, og omkring 1690 findes navnet Dupont flere steder i Prenzlau (Brandenburg) kirkebøger. Det kan tyde på, at familien Dupont har bestået af flere medlemmer, end der er nævnt her.

Der er også lidt uoverensstemmelse i de forskellige kilder. Et sted er nævnt at Matthiue Dupont (184) bliver gift i 1701 med Catharine Noe (185) fra Oppau, Brandenburg, som skulle være født ca. 1681. Et andet sted ses, at deres første barn er født i Walmow i 1693, sættes de to oplysninger sammen, bliver det til, at Catharine Noe (185) får sit første barn som 12-årig, men først gift da hun var 20. Det kan ikke passe. Der må være nogle datoer, der er forkerte.

Catharine Noe (185) er muligvis datter af den Abraham Noe (370) der er nævnt i Prenzlau-Ückermarks kirkebøger. Han hørte til dem, der indvandrede fra Pfalz og slog sig ned i Walmow. Familien Noe forlod Walmow omkring 1705, hvorhen vides ikke.

Matthiue Dupont (184) og Catharine Noe (185) boede nogle år i Walmow, og her er 5 af deres 6 børn født. Ca. 1705 flyttede de til Gross Ziethen (også Brandenburg), i 1720 rejste de til Fredericia.

Deres børn.

1. Jeanné f. ca. 1693.
2. Jean f. ca. 1695, først var han landmand i Walmow senere blev han menighedsforstander i Passe Walk (Brandenburg).
3. Abraham f. ca. 1697, rejste siden til Stettin og derfra til Fredericia.
4. Isaac Dupont (92) f. ca. 1699, udvandrede til Fredericia.
5. Jacob f. ca. 1702, udvandrede til Fredericia.
6. Matthiue (den yngre) f. ca. 1705 i Gross Ziethen. Udvandrede til Fredericia.

Matthiue Dupont (184) har uden tvivl været med til de forhandlinger, som den danske stats udsending førte i 1718-19 for at få emigranter til Danmark, hvor de skulle lære danskerne at dyrke tobak. Under forhandlingerne stillede de reformerte en del krav, som de samlede i 9 punkter.

1. Præst, skolelærer og dommer skulle lønnes af kongen. Dommeren skulle have sæde i Fredericia magistrat (byråd). Et sted at holde gudstjeneste. Det var dog ikke det hele, de fik. Præsten blev lovet 300 rdl. i løn årligt i 10 år, dommeren fik ikke sæde i magistraten på grund af religionen.
2. De forlangte en del jord, og fik forlods ret til 72 ha til en billig leje.
3. Gratis eller billigt norsk træ til byggetømmer, egetræ og teglsten til billig pris. - Det godkendtes delvis. Byggetømmer billigt, egetræ og teglsten skulle kolonisterne selv sørge for.

4. Både nybyggede og købte huse skulle fritages for offentlige byrder i det tidsrum, der i Fredericia var almindeligt for nybyggede huse. - Resolution: de nye fritages, ikke de ældre købte huse.
5. Kolonisterne selv og deres familie, skulle i 20 år efter deres ankomst være fritaget for told, skat og militærtjeneste. - Godkendtes.
6. Fritagelse af afgift på den avlede tobak i 20 år. - Godkendtes.
7. Medførte møbler og husgeråd indføres toldfrit. - Godkendtes.
8. Eventuelle kolonister, der var vel anbefalet, men ikke selv havde midler til at bygge, skulle af kongen kunne få et lån i 3-4 år på indtil 50 rdl. - Kanceliet bevilgede det. - Resolutionen afslog det med den bemærkning: "Vi ville kun være lidet tjent med folk, der ikke selv har midler".
9. Ordre til Fredericias kommandant og magistrat om ikke blot at beskytte, men enddog af al magt at hjælpe og favorisere kolonien. - Godkendtes m.h.t. alle rimelige tilfælde.

Sluttelig resolverede kongen, at der skulle udbetales kolonisterne 200 rdl. i stedet for det forlangte skib til transport af deres familier og sager.

Efter at kong Christian VI d. 17. okt. 1719 havde underskrevet resolutionen, var dørene åbnet for en lille gruppe privilegerede fremmedarbejdere.

Nogen ankomstdato for de første familier er ikke bevaret. Sandsynligvis er de rejst, da vinteren var forbi.

Den 16. april 1720 møder 21 mænd op i Fredericias rådstue for at få borgerskab, deriblandt var Matthiue Dupont (184) sønnen Isaac Dupont (92), Caspar Carnique (90) og Jasques Wilain (44). De aflagde alle den sædvanlige borgered, og angav at ernære sig med tobaksplantning.

Den 25. april 1720 møder 3 mænd op hos byens borgmester for at få den jord anvist, som de efter resolutionen skulle leje. Hermed kommer magistraten med borgmesteren i spidsen i en slem knibe. De omtalte 72 ha var den jord, som Fredericias bys borgere havde ret til at bruge til havepladser. Men borgerne havde misholdt havepladserne og trods gentagne påbud, var det ikke blevet bedre, derfor havde magistraten bestemt, at de reformerte kunne overtage havepladserne. Da de har fået halvdelen, 36 ha, vågnede byens borgere op, og gjorde opmærksom på deres rettigheder til havepladserne.

De reformerte fik derved det indtryk, at de skulle kæmpe for deres ret og privilegier, og at byens magistrat enten omgik eller var direkte imod kongens befaling. Det spændte forhold, der øjeblikkelig var opstået mellem magistraten og de reformerte, varede ved i næsten 200 år.

Magistraten prøvede at råde bod på fadæsen, ved at anvise de reformerte 23 ha af de ubebyggede arealer indenfor voldene, og d. 29. maj 1721 nævnes Matthiue Dupont (184) blandt underskriverne på et dokument vedrørende dette lejemaal.

Matthiue Dupont (184) var en af koloniens førende og ledende mænd, d. 19. juli 1721 er han omtalt sammen med koloniens pionerer Jacob Deventier og Daniel Le Blond i et "konsistorium", der skulle bane vej for ansættelse af en præst.

Den 18. marts 1723 løste Mathiue Dupont (184) skøde på tredje og fjerde plads i østsiden af Bjerggade, syd for Danmarksgade.

Fra Lukmanns bog hedder det i 1728, at Matthiue Dupont (184) synes at være rigere end de andre (Le Blond og Deventier). Senere lyder det, at Matthiue Dupont (184) og hans sønner var de bedst situerede, og i en omtale af tobakssavlen nævnes, at de første, der løste rådstueattest (fritagelse for tobakstold) var Daniel Le Blond, Jacob Deventier, Matthiue Dupont (184) og Jasques Wilain (44), der fik attest på 10.774 pund blade. Det store kvantum blev d. 20. april 1723 afsendt med skib til København.

Den 29. april 1728 klager 5 reformerte over, at Deventier, Dupont (184) og Le Blond straks fra koloniens begyndelse, havde lagt beslag på dobbelt portion jord under foregigende af, at tage lod til deres sønner, skønt disse var ugifte. (Sønnen Isaac Dupont (92) må dog være undtaget, da han er gift i 1721).

Selv om kolonisterne havde mange klager og skærmysler indbyrdes, fandt de dog hurtigt sammen, når der var noget udefra, som de syntes, gik dem for nær. D. 23. nov. 1728 klagede præsten Montaux, sammen med menighedens ældste (Matthiue Dupont (184) m.fl.) til koloniens protektor, storkansler, greven af Holstein, over at magistraten ikke ville lade menighedsstyrelsen selv foretage skifteforretning efter

afdøde Caspar Carnique (90). Her kom menighedsstyrelsen dog til at bøje sig for magistratens krav.

I 1732 klagede pastor Montaux over "at han ikke som Martin må bebo det til vores kirke, her udi byen opkøbte hus, hvor der foruden kirkelokale er adskillige værelser". Matthiue Dupont (184), som oppebærer leje af huset, vil overlade lejligheden til sin søn Matthiue.

Hustruen Catharine Noe (185) døde i februar 1741 - hendes alder er noget usikker, men hun har været over 60 år. Matthiue Dupont (184) er død før 22. sept. 1749, ca. 82 år, da hans sønner Isaac (92), Matthiue og Jacob sælger deres afdøde faders gård til deres afdøde bror Abrahams søn, også af navn Abraham. I skødet fortælles, at Matthiue Duponts (184) gård bestod af 8 fag. stuehus, 8 fag. ladehus, 2 fag. port, 8 fag. halvtag til stald, 3 fag. dito til tørvehus og 2 andre små fag. halvtag. Købesummen 387 rdl. 3 sk.

Som nævnt er Isaac Dupont (92) født ca. 1699 i Walmow. Han var med blandt de 21 mænd, der d. 21. april 1721 aflagde borgered i Fredericia rådstue. Samme år blev han gift med Anna Wilain (93). Hun er født ca. 1702 i Brandenburg, og er muligvis en søster til Jacques Wilain (44).

I ægteskabet fødes 7 børn: 3 drenge og 4 piger. Deres førstefødte er Abraham Dupont (46) f. 16. sept. 1722.

Isaac Dupont (92) får udleveret skøde d. 17. febr. 1724 på en grund på nordre side af Jyllandsgade, hjørnet øst for Bjerggade. 1736 benævnes han som "velagtede Isak Dypont", der har købt 2 lodder jord i stadens mark til henholdsvis 212 og 230 rdl. curant mønt.

Det ses i protokollerne, at myndighederne har været i tvivl om, hvordan de franske navne skulle staves. Der er næsten lige så mange stavemåder, som der har været forskellige skriveskæle.

Isac Dupont (92) ejer og bebor i 1743 en gård på 24 fag. I kopskat (personskat) svarer han 4 rdl., af en tjenestedreng 48 sk. og af formuen på 100 rdl., 2 rdl. Han ejer 2 heste, som er udslået ved tobaksavling. 5 år senere (1748) sidder han i "mådelige omstændigheder".

I Lukmanns bog nævnes, at koloniforsamlingen har været repræsenteret overfor omverdenen gennem repræsentanter udpeget for hver enkelt sag, f.eks. Dupont og Jacques Wilain (44) angående høravl.

Den 17. sept. 1743 ansøgte Isaac Dupont (92) og Jacques Wilain (44) i koloniens navn om at få udvist en plads til at tørre hør på, hvorefter Gabell på statens vegne d. 24. sept. 1743 gav magistraten befaling til at udvise dem en ovn dertil.

År 1749 protesterede 22 borgere mod en skatteligning, deriblandt er et par reformerte. D. 30. juni 1749 kaldtes de pågældende på rådstuen, og magistraten gennemførte et forlig, men Isaac Dupont (92), der var forhøjet $\frac{1}{2}$ portion klagede "og vil også vedblive dermed, siden han idelig forhøjes, endskønt magistraten har lindret ham 1 portion".

Den 20. april 1744 vitterliggør løjtnant Diederik Geisters enke, at hun har solgt sit hus i Bjerggade til "Jacob Villing" (44) og "Isak Dypont" (92) for 65 rdl. Efter Jacques Wilains (44) død d. 15. okt. 1754, er der mellem hans enke, Marie Carnique (45) og Isaac Dupont (92) opstået uenighed om husets deling, derfor gik hendes halvpart på auktion d. 28. dec. 1754, hvor Isaac Dupont (92) overtog det på budet: 53 rdl. 5 sk.

Anna Wilain (93) døde 6. febr. 1781, ca. 79 år. Isaac Dupont (92) døde 2 år efter, d. 19. nov. 1783, ca. 84 år.

Som før nævnt er Abraham Dupont (46) født i 1722, og d. 14. dec. 1741 blev han som 19 årig gift med den 21 årige Esther Geneet (47). Hun er født i Schwedt 1720, muligvis under rejsten til Fredericia.

Ægteparrets første barn, Marie Esther Dupont (23) er født d. 4. nov. 1742, derefter fødes 3 piger og 1 dreng. Den sidst fødte er pigen Esther, der fødes d. 8. aug. 1750. Moderen, Esther Geneet (47) kommer ikke op fra barselsengen. Hun dør en uge efter d. 15. aug. 1750, 30 år. Den nyfødte pige blev ikke gammel, hun døde 29. jan. 1751.

Abraham Dupont (46) gifter sig 2. gang med Susanne Wilain, en datter af Jacques Wilain (44) og Marie Carnique (45). I dette ægteskab fødes 3 børn.

Abraham Dupont (46) dør d. 19. jan. 1764, 44 år. Hans gård lå i vestre side af Bjerggade, og bestod af 8 fag. stuehus, 8 fag. lade, 2 fag. port og 11 fag. halvtag til stald.

Tilbage til Esther Geneets (47) forældre. Det var Jean Geneet (94) og Susanne Catau (95). Han er født ca. 1676 i Brandenburg, hun ca. 1686, men hvor nævnes ikke.

De var også indvandret til Fredericia, men det ser ud til, at de har stået lidt for sig selv i forhold til de øvrige medlemmer af kolonien. De er ikke nævnt sammen med dem, der ankom 1721, men d. 24. juli 1742 får "Johan Genest" (94) skøde på Kobbeldgården i Ullerup sogn.

Gårdens hartkorn var 4-0-0-1, prisen 600 rdl., og dem låner han hos "hr. højvelbårne grev Gyldensten af Schlesvig".

Økonomisk må det have gået godt for Jean Geneet (94), beløbet er tilbagebetalt til dec. termin 1749.

I foråret 1754 sælges Kobbeldgården for 800 rdl. og ægteparret flytter til Skærup, hvor Jean Geneet (94) døde d. 19. sept. 1755, 79 år. Enken flytter tilbage til Fredericia, hvor hun døde $\frac{1}{2}$ år efter manden d. 25. marts 1756, 68 år.

Parret må have været velhavende og ansete folk. I skiftet efter Susanne Catau (95) bliver de tituleret madame og monseur, og der nævnes flere ting, som almindeligvis ikke fandtes i småkårs hjem, bl.a. 5 højryggede stole, 1 tin the-potte, 1 lidet spejl med brun ramme og 1 liden messinghåndlygte. Meget af husgerådet var af tin eller messing.

I en grønmalet kiste var der en mængde tøj, bl.a. 1 sort callemanches kåbe, 1 rød og hvid nattøje, 10 forskellige kjoler og skørter, 4 par blå og hvide lærredsgardiner med kapper, 1 drejsldug, 1 hørgarnsdug, 6 blågarnsduge, 10 håndklæder, 3 damask servietter, 9 hagehuer, 26 kniplingshatte og 5 fruentimmer halsklæder.

Alle herlighederne blev sat på auktion og indbragte 105 rdl. 3 mk. 11 sk.

Det er yderst sjældent, at der er rede penge til stede i et skifte. Enten har folk ingen penge haft, eller også har de efterladte gemt dem inden skifterettens folk foretog synsforretningen. Her får retten dog fingre i 153 rdl. 1 sk. som findes i henhold til skiftet efter manden Jean Geneet (94).

I den forbindelse skal det måske nævnes, at Susanne Catau (95) døde dagen før, skiftet efter manden sluttede.

Der er anmeldt boet nogle få udgifter. Bl. a. regiments feltskær vandeler for medicin og opvartning i den salige kones sygdom, 1 rdl. 3 sk.

Gregers Eriksen, som havde været Susanne Cataus (95) værge under mandens skifte, havde 2 gange været i Dons for at tale hendes sag, og han forlangte 4 rdl. for sin umage.

Abraham Dupont (uvis om det er ane nr. 46) kom for at bevogte sternboets (dødsboets) gods, som blev solgt ved auktion 2 mk. 12 sk. Skiftets bekostning (salær) skulle også udredes, og tilbage var der 221 rdl. 4 mk. 15 sk. til deling mellem 3 døtre eller deres børn.

De 3 døtre var:

1. Susanne, "havde til ægte haft Bergvalt Fialong, ved hans overhøjlige greven i Schlesvig. Hun er død, men har efterladt sig børn, som for nuværende tid ej vides hvor mange er" .
2. Esther (47) (er omtalt) som også er død, og har efterladt sig 2 børn.
3. Marie Martha, ugift og conditionerer (fornemmere stilling end tjenestepige) på Østedt.

Kolonien havde kongens gunst, og som det forstås af det foranstående, var de første kolonisters økonomiske kår gode. Der gik en hel del penge ind i fællesskabets kasse, enten ved arv eller gaver. Denne formue blev brugt til drift af kirken og skolen, resten blev udlånt til kolonisterne efter behov.

Flere af kolonisterne havde også en del penge fra salget af deres gårde i Brandenburg, og de første årtier var tobaksproduktionen meget indbringende, men efter ca. 2 menneskealdre var kolonisternes antal 5-doblet, jordarealet var det samme og tobakken ikke så givtig. Følgelig deraf var de reformerte betydeligt fattigere, end da de ankom.

Alle kneb blev taget i anvendelse, når det gjaldt om at tjene penge. Selv om de reformerte havde toldprivilegier, fandt de hurtigt ud af, at det var mere indbringende, at sælge direkte til forbrugeren. De gik fra hus til hus på landet og falbød tobakken, endda helt til Nykøbing Mors. Denne form for handel satte de danske tobaksfabrikanter dog en stopper for.

Det var ikke blot tobaksplanter de dyrkede. Mange af de kål og køkkenurter, vi kender i dag, havde de reformerte med fra Frankrig, en enkelt plante skal måske fremhæves. Det er kartofflen, som de reformerte utvivlsomt må have æren for at have indført til Danmark. De dyrkede kartofler i Fredericia 50 år før "kartoffeltyskerne" kom til den jyske hede.

Apropos hede. Her må også nævnes, at de reformerte havde et helt andet syn på træer end danskerne i almindelighed havde. Hedeselskabets tre store mænd Dalgas, Morville og Mourier-Pedersen havde reformert blod i årenerne.

Med de reformerte kom også en ny dyrkningsmåde til landet. Deres metode gik ud på følgende.

1. Altid at holde jorden ren.
2. At variere afgrøderne af korn fra år til år.
3. Uophørligt at bearbejde jorden og gøde hver 5. eller 6. år.

Efter denne sædskifte og jordbehandling blev de reformertes jord renere end de danske bønders. Renere jord betød renere korn, og i 1797 var de reformertes hvede af en så fin kvalitet, at den befaltes 1/3 bedre end danskernes.

Jorden hvilede aldrig - der skulle gå mere end 100 år, før dansk landbrug kom bort fra den klippefaste tro, at jorden skulle hvile og fik ny kraft ved at ligge udyrket.

En anden familie, der kendte til flygtninge vilkårene, var familien Labove. Den ældste Johan Peter La Bove (364) og hustruen Judith Mallebrand (365) angives at stamme fra St. Mare ved Calais, Frankrig. Her er sønnen Pierre La Bove (182) født.

Familien flygtede før 1681 til Pfalz, hvor de slog sig ned i Frisenheim.

Navnet La Bove findes også skrevet Labober, ellers er der ikke yderligere oplysninger om dem.

Pierre La Bove (182) var gift med Sarah Devrienne (183), hun angives også at være født i St. Mare.

Omkring 1681 boede de i Frisenheim og her fødtes Marie La Bove (91). Senere befinder de sig i Brandenburg.

Sarah Devrienne (183) er muligvis en datter af den Abraham Devrienne, der slog sig ned i Bagemühl, Brandenburg, men som i 1704 påny har forladt stedet.

Navnet Devrienne findes stadig i Tyskland. Det berømte sanger- og skuespillerdynasti Devrient (Devrienne) er udgået fra en af de brandenburgske plantørfamilier.

Prenzlaur vielsesprotokol oplyser, at Pierre La Bove (182) er død i Grambow, Brandenburg, før datteren Marie La Bove (91) blev gift d. 10. marts 1704 i Grambow med Caspar Carnique (90).

Han er født ca. 1668, men hvor oplyses ikke. Det er hans 2. ægteskab, hans første kone hed Margrethe Souas.

Marie La Bove (91) og Caspar Carnique (90) kom til Fredericia fra Uckermark, og han "Casper Charny" er med blandt de 21, der d. 16. april mødte op i rådsstuen for at aflægge borgered og få borgerskab, som tidligere nævnt angav de, at ville ernære sig med tobaksavling.

Efter magistratens mandtalsliste af 20. aug. 1720, bestod familien af 6 personer. I Lukmanns bog nævnes, at Caspar Carnique (90) m.fl. d. 11. maj 1721 truede med at opsigte borgerskab og rejse bort, hvis ikke indkvarteringen fjernedes fra deres lejede eller købte huse.

Den 23. dec. 1727 købte monsiur "Caspar Charnik" (90) en lod jord, henlagt til byggeplads, ved den nordre side af Danmarksgade, på hjørnet og ved østre side af Kirkestræde. Pris 155 rdl.

Hans død d. 13. aug. 1728, ca. 60 år, gav anledning til førømtalte klage fra præsten og menighedens ældste over, at magistraten ikke ville lade menigheden selv foretage skifte.

Efter skiftet ejede han en ejendom, beliggende ved østre side af Kongensgade, og som er den 4. plads syden for Jyllandsgaden, bestående af 11 fag. med tilliggende 4 fag. halvtag, vurderet til 250 rdl. Førnævnte lod jord vurderes nu til 120 rdl.

Af besætning havde de reformerte som regel kun en enkelt ko eller gris til egen husholdning, men i "Caspar Charnickel" (90) hus, var der 3 køer, så han har muligvis solgt mælk til garnisionen, hvortil det altid var muligt at afsætte friske levnedsmidler.

Endvidere var der 16 centner⁸⁾ tobaksblade til 56 rdl. og sammen med familiens husgeråd udgjorde boets samlede indtægter 500 rdl. 2 mark 12 sk., dets udgift var 108 rdl. 2 mk. 4 sk.

Det fremgår af skiftet, at Caspar Carnique (90) efterlod sig en datter af 1. ægteskab, nemlig Anna Eva Carnique, gift med Philip Mancire, Grothensig i Brandenburg. Af 2. ægteskab sønnen Jean, 16 år, 3 døtre, Elisabeth og Susanne gift med brødrene Jacob og Mathias Dupont (den yngre). Den tredje, Marie Carnique (45) blev kort tid efter faderens død gift med Jacques Wilain (44).

I år 1735 nævnes "Charnickels" enke (Marie La Bove (91)) i Kongensgade, hvor hun "har opbyggt hus, og nærer sig nogenledes vel med tobaksplantagie og avling". Hun gifter sig 2. gang d. 13. nov. 1737 med Jean Deluran. Marie La Bove (91) døde d. 24. sept. 1745, 64 år.

Skiftet, der findes efter hende, er stort og fyldigt, der har været økonomisk fremgang siden hendes første mand, Caspar Carnique (90) døde.

Skiftet er afholdt sidst i oktober, altså kort tid efter høst og avlen var stor, 2700 pund tobaksblade, 86 traver⁹⁾ korn af forskellige sorter, 2 læs ærter og 9 læs hør.

I en stor egekiste fandtes en mængde tøj, skørter, særke, forklæder, sengelinned m.m., bl.a. var der 1 sort fruentimer klædekjole, som vurderedes til 6 rdl. til sammenligning kan nævnes, at boets 4 køer i alt var 13. rdl. 2 mk. værd.

Man har også haft dyr for fornøjelsens skyld, der er nævnt et fuglebur. Boets værdi ansattes til 783 rdl. 4 mk. hvoraf der fragår 384 rdl. 2 sk. i gældsposter.

8) 1 centner = ca. 50 kg.

9) 1 trave = 60 neg.

Datteren Marie Carnique (45) er født ca. 1710 i Brandenburg (muligvis Uckermark). Hun kom med forældrene til Fredericia i 1720, og d. 16. marts 1729 blev hun gift med den ca. 17 år ældre Jacques Wilain (44).

Han angives af Lukmann at være født i Gross Ziethen, Brandenburg omkring 1693. Navnet Wilain findes også i kirkebøgerne fra Klein Ziethen. Slægten stammer fra Mons i Belgien (Hainbat).

Ifølge rådstuebogen vandt han også borgerskab d. 24. april 1721, og samme år blev han gift med Catharine Dupont, en søster til Isaac Dupont (92), hun døde i 1728, og året efter giftede han sig med omtalte Marie Carnique (45).

Da der var et nært slægtsskab de reformerte imellem, kan det ikke undgås, at de samme oplysninger går igen flere steder.

Som tidligere omtalt var Jacques Wilain (44) blandt de leverandører af et stort kvantum tobak, der i 1723 sendtes med skib til København. Ligeledes var han med i ansøgningen om en tørreplads, angående høravl. D. 28. sept. 1724 udleveredes til "Jacob Villing (44) skøde på en byggegrund, nordre side af Jyllandsgade, tredje og fjerde grund øst for Købmagergade.

I "Fredericia og dens indbyggere ved år 1735" nævnes om Jacques Wilain (44), at han ligeledes selv har bygget hus og gård, at han ernærer sig ved tobaksavl, men er skyldig på hus og jord 133 rdl. 2 mk.

I 1743 svarer han 4 rdl. i kopskat (personskat), af en tjenestepige 48 sk. Der var 2 heste, udslæbt ved tobaksavl, ellers ingen formue.

Gårdens bygninger bestod i 1746 af 20 fag. til gaden og 10 fag. til gården.

Efter Jacques Wilains (44) første hustrus død, findes et skifte, og her er boets formue opgjort til 469 rdl. 2 mk. 14 sk. men Jacques Wilain (44) var en af dem, der blev fattigere eftersom årene gik. I 1746 havde han "ringe vilkår", og ved hans død d. 15. okt. 1754, 61 år, var det gået helt galt.

Der var ellers mange aktiver i boet, gården i Jyllandsgade vurderes til 230 rdl., en lod jord, med tilhørende langene, hvoraf 9 skæpper (0,62 ha) er sået med vinterrug, 12 skæpper (0,83 ha) gødet til tobaksavl og 9 skæpper (0,62 ha) med raps, er i alt vurderet til 380 rdl.

Af inventar i stuehuset var der det, som var nødvendigt. Dog må lige nævnes en kobberbrændevedskedel på en tønde (100 l) med tilbehør, 20 rdl.

På loftet fandtes:

200 bunker tobaksblade, taxeret til 1700 pund	45 rdl.
24 travere byg a 3 sk. i alt	12 "
10 " havre a 3 sk. i alt	5 "
6 borger læs hør a 2 rdl. i alt	12 "
4 " ærter a 2 rdl. i alt	8 "
2 læs vikker	4 "

I stalden, 2 sorte hopper (heste) henholdsvis 6 og 8 rdl., 2 sorte køer, 3 og 4 rdl., 5 gl og 1 ungt får, 3 rdl.

I alt er boets aktiver vurderet til 797 rdl. 2 mk. 10 sk. Det modsvares af en hel del passiver. Prioritetsgælden er 578 rdl., indbefattet et beløb på 58 rdl. til Jacob Dupont, Isaac Dupont (92) og Demare.

Dernæst 22 poster angående leverede varer eller andre ydelser, bl.a. tjenestekarlen Rasie La Bove fordrede $\frac{1}{2}$ års løn, 1 rdl. 2 mk., barber Rusen, 3 rdl., endvidere regninger fra rebslageren, mølleren, smeden m.fl. I alt var gælden 748 rdl. 13 sk. og enken Marie Carnique (45) begærede at få boet gjort til penge ved en auktion "da hun ikke syntes sig søm en enke, at hensidde i sådan vidtløftige omstændigheder".

Over stervboets gård afholdtes først 3 auktioner, hvor det ikke var muligt at få bud frem, der svarede til vurderingssummen (230 rdl.)

Gården måtte derfor omvurderes og en 4. 5. og 6. auktion ud-råbes, ved 4. auktion bød "Isak Dypont" (92) 151 rdl., og da der ingen overbud kom, fik han den overdraget ved 6. auktion.

Afdøde Jacques Wilains (44) sønner, Hans og Jacob, havde allerede ved 3. auktion overtaget jordlodden for 394 rdl. Løsøret var samlet i 120 numre, og der var mange forskellige mennesker, der fik et nummer med hjem fra auktionen.

Enken bød selv det mest nødvendige husgeråd ind, (gad vidst hvor hun har fået penge til at betale med, det var jo af kønkursbo).

Hammerslaget på det brugbare værktøj, inventar, møbler og lign. gik mest til sønnerne og de almindelige Fredericiaborgere. Rådsmændene og borgmesteren interesserede sig mest for det af avlen, som kunne videresælges. Byfogeden bjærgede sig brændevinskedelen for 17 Rdl. 2 mk. 5 sk.

Boet blev ved auktionen i alt omsat til 791 rdl. 5 mk., men gælden var efterhånden vokset til 856 rdl. 4 mk. 15 sk., således at de uprioriterede fordringer kun fik ca. halvdelen af deres tilgodehavende.

Der findes ingen bevis, men det er vel muligt, at de dårlige økonomiske forhold var en af årsagerne til førømtalte uenighed mellem enken Marie Carnique (45) og Isaac Dupont (92) angående det fællesejede hus.

Marie Carnique (45) døde d. 16. marts 1777, ca. 67 år.

Sønnen Pierre (Peter) Wilain (22) var nr. 3 af 7 søskende. Han var født 26. jan. 1734. D. 8. maj 1762 blev han, 28 år gammel gift med førnævnte Marie Esther Dupont (23) 19 år. Deres gård lå i vestre side af Dronningensgade, bestående af 8 fag. ud til gaden og 6 fag. lade i gården tækket med stråhalmtag.

Her kom en stor børneflokk til verden, 12 eller 14. Der er lidt usikkerhed i kilderne, men det var, som livet og døden skiftedes til at besøge hjemmet. 5 af børnene døde før deres tredje år. En af dem, der levede, var ane nr. 11, Susanne Petersdatter (Wilain) f. 13. juni 1773.

Der var mange munde at mætte, og det ser ud som Pierre Wilain (22) har arvet foreldrenes fattigdom.

I skiftet efter hans død d. 28. febr. 1788, 54 år, var ægteparrets ejendele få og spartanske. Boets værdi udgjorde 393 rdl. 1 sk. 12 f., gælden var 474 rdl. 4 sk. 3½ f. og følgende kunne der intet blive til deling mellem arvingerne. Ingen af de 14 kreditorer meldte sig dog med nogen begæring angående deres tilgodehavende, og enken lovede at betale den anførte gæld hurtigst muligt "samt efter yderste evne, at opdrage hendes uopdragne børn, samt holde dem til skolegang, således som hun også forstår i år".

Det at få gælden betalt har voldt vanskeligheder. D. 16. jan. 1800 måtte forligskommissionen gøre forlig mellem enken Marie Esther Dupont (23) og slagter Mikkell Nathan, af hvem hun var stævnet for et beløb på 8 rdl. 4 sk. for leverede varer. Hun lovede at betale beløbet d. 1. april.

Allerede 31. maj s. år er det atter galt. Denne gang er det en Josef Isak der stævner hende for 7 rdl. 3 mk. 1 sk. "hvilke beløb hun tilstod at være rigtige, og derfor lovede at betale til næstkommende mikkali (29. sept.), med hvilken påstand Josef Isak erklærede sig fornøjet".

Herefter har forligskommissionen ikke haft mere besvær med hende, da hun døde samme år, d. 20. nov. 1800, 58 år.

Selv om familien var forgældet da manden Pierre Wilain (22) døde, og hun havde problemer med forligskommissionen, er skiftet efter Marie Esther Dupont (23) økonomisk positiv.

Grunden dertil findes måske i den omstændighed, at den ældste søn, Abraham stod for gårdens drift i de 13 år, der er gået efter faderens død, og måske har han været dygtigere end faderen. I alt fald er gårdens vurdering i de år steget fra 200 til 350 rdl. Der er også mere inventar, og noget af husgerådet er endda af kobber eller messing.

I skiftet efter Pierre Wilain (22) i november, 13 år forinden, var der ikke meget foder i laden, men nu er laden bugnende fuld af foder i december, da skiftet afholdtes.

Arvingerne ytrede det ønske til skifteretten om straks, ved offentlig auktion, at sælge boets effekter, tobak og kornet i laden, da det sidste ellers ville blive fortæret af kreaturerne. Det lovede skifteretten.

Auktionen afholdtes 21. febr. 1801, hvor den hjemmegående søn, Abraham, købte både gård og løsøre, bortset fra et lille kvantum tobak, for 866 rdl. 3 mk. 14 s.

Boets gæld var 812 rdl. 1 mk. 7 s. heraf ca. 510 rdl. prioritetsgæld. Af den anden gæld på ca. 300 rdl. var der 2 poster, der kom køberen til gode. I de 13 år, han havde drevet gården for moderen, havde han ikke fået udbetalt løn, og derfor var boet ham 156 rdl. skyldig. Det godkendte hans søskenende "fordi han til boets fælles fordel havde drevet gården".

Endvidere tilkendte boet ham en erstatning på 6 rdl. for nedtrådt rugstrå under batteriets arbejde.

Abraham Wilain var mand for sin hat. Den resterende løse gæld og arven til sine søskende, ca. 200 rdl. betalte han kontant, og skiftet blev sluttet.

Ordet skolegang blev nylig nævnt. Skolen var en af de ting, der medvirkede til at de reformerte levede delvis afsondret fra danskerne. Helt frem til 1823 var skolens sprog fransk. Derefter gik man over til tysk, og det tyske var så overvejende, at der i 1853 klagedes over, at børnene ikke kunne dansk. En del forældre sendte så deres børn nogle få halve dage i danske private skoler.

Det var først i sidste halvdel af det 19. århundrede, at koloniens særpræg begyndte at mindskes.

I 1849 ophørte koloniens særstilling i statens administration. År 1870 skilte en del sig ud fra den Calvinske lære og blev Lutheranere.

Calvins lære gik i al korthed ud på, at menneskets natur er ødelagt gennem arvesynden, og mennesket kan kun retfærdiggøres ved tro (ikke tillige ved gode gerninger).

Mennesket er af Gud forudbestemt til frelse eller fortabelse, dets opgave er fremfor alt, at forherlige Guds majestæt ved lydighed.

Calvinismen lægger stor vægt på kirketugt. Den lærer, at der er 4 kirkelige embeder, præster, lærer, ældste og diakoner.

I tidens løb har flere forfattere beskrevet de reformerte og deres væremåde.

Carl E. Simonsen har i sin roman "Abraham Fournais" omtalt de menneskelige egenskaber på godt og ondt.

En anden historieskriver bemærker, at de reformerte var flittige og arbejdsomme, men såre påståelige og fattige, og historikeren Wilses beretning fra 1767: "I Fredericia findes et fransk samfund, der hverken var fornemt eller fint, men tværtimod levede bondenøjsomt og sled af karsken bælg". Han beundrede deres flid og nøjsomhed, men præciserede dog, at de var fattige.

Lukmann fortæller, at de reformerte var meget musikalske. De sang altid til deres arbejde, og det tunge arbejde gik der- ved lettere fra hånden.

Temperamentet var af en fremmed art; man gav sig mere hen i en stemning, og den udtryktes mere intenst, end det ellers er skik her i landet. Man taler om "den reformerte latter", der var mere liv i denne end i den danske. Ikke mindst kvinderne var fyldt af vitalitet, både fysisk og sjæleligt. Koloniens medlemmer var kendt for at nå en meget høj alder; Wilses anfører, at der i 1765 døde en i en alder af 104 år, men vitaliteten blev snarest mere overraskende med alderen: "Molle Forstub" kunne, til han var langt over de 60, løbe hen ad tagryggen, slå en kolbøtte over skorstenen og løbe videre". En mand på 80 kan midt i en samtale overvældet af minderne springe op

og synge en marschsang med en applomb som en attenårig; en gammel dame er på sin 90-års fødselsdag straks parat til at danse.

De gik op i stemninger og meninger uden danskernes forsigtige reservation og fik derfor mere intensive erfaringer. Deres opfattelse af deres medmennesker blev med årene alt andet end naiv, og deres humor var mere ram end den danske, ofte maliciøs og personligt snertende, selv om den ytrede sig som tilsyneladende ganske harmløse sidebemærkninger. Den gode Fredericiaborger kan den dag i dag føle sig lidt beklemt ved at komme alene ind i et selskab af reformerte; han ved, de slet ikke er rare, og at de kan have ham følt til bedste, længe inden det går op for ham selv.

Som agerdyrkere var de afgjort mere flittige end deres danske kolleger. Dette erkendes åbent af alle og til enhver tid. En stærk økonomisk sans var deres arv fra Frankrig; de var yderst ømfindtlige over for alt, hvad der kunne gøre indgreb i deres rettigheder og dette måtte ved talrige lejligheder i det daglige liv medføre, at de stod sammen med front over for byens øvrige borgere; følgen blev stadige smådrillerier mellem de to parter, dulgt hos de voksne, utilsløret hos børnene.

Udseendet var anderledes, og selv om enkelte af slægterne, som f.eks. Devantier, var lyse, talte man dog om "den reformerte type" som meget smukke folk med brune øjne og sort, bølget hår.

Susanne Petersdatter (Wilain) (11) var som nævnt født 13. juni 1773 i Fredericia. Hun var en af de få reformerte, der brød op og rejste fra kolonien.

Det oplyses, at hun først har været gift med degnen Frants Kristian Didriksen Koch(10), og i det ægteskab fødes der en dreng, Frands, i 1799. Kort tid efter døde degnen Frants og Susanne Petersdatter (11) rejser til København, hvor hun befinder sig, da moderen, Marie Esther Dupont (23) døde d. 20. nov. 1800.

I København blev Susanne Petersdatter (11) muligvis uddannet jordemoder, for som sådan kommer hun til Hammel (Frisenborg), og her bliver hun i Hammel kirke d. 20. aug. 1802 viet med snedkeren Anders Nielsen Thycheiær (10).

Det fremgår af kirkebogen, at en del af deres bekendte var lidt højere rangspersoner. Ægteparrets førstefødte, Niels Peter, blev 20 s. i trin. 1803 båret til dåb af madam Antony, Søbjeriggård. Betegnelsen madam benyttedes kun i de lidt finere kredse.

10) Han var af grev Fris, Frisenborg i et kaldsbrev af 15. jan. 1780 kaldet til degn for Lyngå og Skjød menigheder og skoleholder for Lyngå sogn. Forhen havde han været organist i Haderslev. Omkring år 1798 døde Frants Didriksens hustru af 1. ægteskab og han bliver gift med Susanne Petersdatter (11).

Næste gang der var barnedåb, var det madam Stilling "Dyrhuset", der bar Marie Kirstine f. 20. aug. 1807, og ane nr. (5), Elisabeth Dortha Andersdatter f. 9. marts 1810, blev af madam Zacho fra Teglluset, båret til dåb d. 28. april, men det opnåede moderen, Susanne Petersdatter (Wilain) (11) ikke at opleve. Hun døde d. 23. april 1810, 37 år.

Skiftet efter hende er taget med i hele sin længde, det giver indtryk af et fint og moderne hjem.

Den 30. april indfandt hr. Tommelsen, Frisenborgs forvalter, sig i hjemmet, for at holde registrerings- og forseglingsforretning. Som værge for de umyndige børn, blev beskikket pastor Manniche, Hammel. Til vitterligheds mænd udtoges sognefoged Anders ? Jensen og Jens Hammel.

Den 12. maj mødes skifteretten atter i hjemmet for at afholde vurderingen, boets tilhørende blev da forevist og vurderet som følger:

1 fin bord	1 rdl.	0 mk.	0 s.
1 ege bord	0 -	5 -	0 -
1 fin bord	0 -	2 -	0 -
1 stueuhr i fouteral	16 -	0 -	0 -
6 røde stole	3 -	0 -	0 -
3 forsk. stole	2 -	0 -	0 -
1 jern vindovnl1)	8 -	0 -	0 -
4 små spejle	2 -	0 -	0 -
17 stk. skillerier	1 -	2 -	0 -
1 blå standskab	2 -	0 -	0 -
1 dragkiste, som befandtes forseglet. Deri følgende af afdødes klæder og linned	10 -	0 -	0 -
1 sort filthat	0 -	2 -	0 -
1 stråhat	0 -	1 -	0 -
1 tørklæde	0 rdl.	0 mk.	2 s.
1 trykket kramlerreds forklæde	1 -	0 -	0 -
3 stk. 3 vinduers gardiner	0 -	3 -	0 -
1 muffe	0 -	2 -	0 -
1 brun ulden tøjs frakke	2 -	0 -	0 -
2 sribede forklæder	1 -	0 -	0 -
1 hjemgjort livskjole	2 -	0 -	0 -
1 blå do.	1 -	0 -	0 -
1 kramlerreds skjørt og trøje	1 -	0 -	0 -
noget af en silkekjole	1 -	2 -	0 -
1 sort taftes kjole	5 -	0 -	0 -
1 bred dug af dreil	0 -	3 -	0 -
1½ pund hør	0 -	3 -	0 -
2 pude vohr	0 -	1 -	0 -
2 stk vindues gardiner	0 -	0 -	8 -
1 par vanter	0 -	0 -	8 -
1 trøje	0 -	2 -	0 -

nogle linned klude og frynser	0 -	1 -	0 -
1 par handsker	0 -	0 -	4 -
1 ege chatol	16 -	0 -	0 -
hvori fandtes			
1 silkeduns klæde	1 -	0 -	0 -
nogle gamle bånd	0 -	1 -	0 -
5 par hørgarnslagner og 1 pudevohr	5 -	0 -	0 -
1 thedug	0 -	1 -	8 -
1 dreilsdug med 2 servetter	2 -	0 -	0 -
4 gl duge med 8 servetter	6 -	5 -	8 -
5 håndklæder	0 -	2 -	8 -
1 lidet theskrin	1 -	0 -	0 -
1 blå dreilskappe og pudehynde	1 -	0 -	0 -
1 grå frakke	1 -	0 -	0 -
1 fin skab og 1 hjørneskab	2 -	0 -	0 -
1 porcelins krus med tinlåg	0 -	2 -	0 -
1 spoldkomme og 2 par kopper	0 -	1 -	0 -
1 porcelins sukkerbøtte	0 -	0 -	8 -
3 forsk. flasker	0 -	0 -	24 -
1 thepotte	0 -	0 -	4 -
1 snustobaksdåse	0 -	0 -	4 -
1 fin sengested med ombæng	4 -	0 -	0 -
1 blå og hvid olmerdugsoverdyne	10 -	0 -	0 -
1 do. underdyne	8 -	0 -	0 -
1 gulstribet bolster	8 -	0 -	0 -
1 blåstr. olm. hovedpude og 1 rødstr. do.	0 -	5 -	0 -
1 do. do. med blåstr. overtræk	0 -	4 -	0 -
2 do. do. med hvid overtræk	1 -	0 -	0 -
1 par hørgarns lagner	2 -	4 -	0 -
1 rød str. olm. overdyne	6 -	0 -	0 -
1 blåstr. bolsters underdyne	2 -	0 -	0 -
1 hvid bolsters hovedpude	1 -	0 -	0 -
1 vugge	1 -	4 -	0 -
1 mørk kartuns vuggepude	0 -	2 -	0 -
2 do. med hvide overtræk	0 -	1 -	8 -
1 blåstr. vuggepude og 1 grøn hovedpude	0 -	1 -	4 -
1 par hørgarns lagner	0 -	2 -	0 -

Det meste linned blev fremvist, nemlig

5 hørgarns særke	4 rdl.	0 mk.	0 s.
3 par blågarns lagner	3 -	0 -	0 -
7 kapper	0 -	3 -	0 -
1 par bomuldsstrømper	0 -	1 -	0 -
2 viskestykker	0 -	2 -	0 -
1 gl silkedunstrøje	0 -	0 -	8 -
2 gl gardiner og 4 stripper	0 -	4 -	0 -
1 blåstr. forklæde og 1 dito tørklæde	1 -	0 -	0 -
1 blågarnslagen	0 -	4 -	0 -
1 spinderok	0 -	0 -	8 -

1 fin halstørklæde	0 -	4 -	0 -
1 krus med tinlåg	1 -	0 -	0 -
1 blåstr. kjole	0 -	3 -	0 -
1 ildtang	0 -	2 -	0 -
1 kobber grubekedel	12 -	0 -	0 -
2 kobber thekedler	1 -	0 -	0 -
1 jernpande og 1 stegepande	0 -	4 -	0 -
1 kålkniv	0 -	1 -	8 -
2 messing kedler	1 -	0 -	0 -
2 spande	0 -	3 -	0 -
1 lygte	0 -	0 -	4 -
1 strip	0 -	1 -	0 -
1 vaskebænk	0 -	2 -	0 -
1 jerngreb	0 -	5 -	0 -
1 messing læseplade	0 -	2 -	0 -
1 rivejern	0 -	0 -	2 -
1 ildtang	0 -	1 -	8 -
1 madgaffel	0 -	0 -	8 -
1 tin ramme	0 -	1 -	0 -
6 hvide tallerkner	0 -	3 -	0 -
1 hvid og 1 blå do.	0 -	1 -	8 -
2 øl tønder	1 -	0 -	0 -
1 jernvægt	1 -	0 -	0 -
1/4 dusin bordknive med gafler	1 -	0 -	0 -
3 gryn bøtter	0 -	3 -	0 -
1 pægl	0 -	1 -	0 -
1 kaffekværn	0 -	1 -	0 -
1 pipejern	0 -	0 -	8 -
1 bliktragt og 1 skabejern	0 -	0 -	4 -
6 forsk. flasker	0 -	3 -	0 -
3 sten munker (?) og 1 større do.	0 -	3 -	0 -
nok et fast sengested	1 -	0 -	0 -
1 grå-str. olm. overdyne	6 -	0 -	0 -
1 blåstr. vadmæl underdyne	6 -	0 -	0 -
1 hvid madras og 1 hvidbolstret hovedpude	2 -	2 -	0 -
1 par blågarnslagter	0 -	3 -	0 -
1 kjerne (smørkerne)	0 -	2 -	0 -
1 bagtrug og 1 madskrin	1 -	0 -	0 -
1 garnvinde	0 -	1 -	8 -
3 ballier (baljer)	0 -	4 -	0 -
1 brøgkar og 1 øltragt	0 -	2 -	0 -
1 skæppe og 2 solde	0 -	1 -	8 -
1 høfork	0 -	1 -	0 -
1 havspade og 1 hiulbåre	0 -	3 -	8 -
1 sort ko	14 -	0 -	0 -
1 blakhjelmet ko	18 -	0 -	0 -
1 hvid galt	6 -	0 -	0 -
7 får	14 -	0 -	0 -
1 par fruentimersko og do. støvl.	0 -	3 -	4 -
2 salmebøger	0 -	4 -	0 -
3 stk. rullegardiner	0 -	3 -	0 -
1 høvlebænk	2 -	0 -	0 -
Nogle snedkerredskaber	20 -	0 -	0 -

Ingen vidste videre at anmelde, og enkemanden erklærede, ingen penge at eje eller have udstående.

Vurderingen og boets indtægt opløber altså 281 rdl. 1 mk. 6 sk.

Derimod anmeldte enkemanden følgende gjeld:

1. skyldig til adskillige efter fortegnelse, som han foreviste, og hvorimod ingen havde noget at erindre 146 rdl. 2 sk.
2. Den afdøde kones begravelse blev anmeldt at have bekostet: 50 rdl.

Da ingen havde videre at erindre ved denne dags forretning, blev skiftet indtil videre udsat og alt således med underskrift bekræftet.

Som det ses, skrev Anders Thychiær (10) egenhændig under. Det er vanskeligt, ud fra skiftesager, at sætte sig ind i datidens menneskers tanker og levevis, men det er som om, når der var velstand til huse hos de reformerte, blev det sat i nipsgenstande, fint tøj eller andre luksusbetonede ting, mens det derimod hos bogens øvrige aner, fra Sahl-Gullev området snarere viste sig i gældfrie gårde og eventuelle pengeudlån.

4 måneder efter Susanne Petersdatters (Wilain) død, gifter Anders Thychiær (10) sig med pigen Karen Marie Andersdatter i Hammel kirke, og de flytter til Haurum, hvor de nævnes i folketællingen 1834, han som snedker, 60 år, hun, ligesom hans første hustru, jordemoder, 45 år. Hun må være død før ham. I folketællingen 1850 befinder Anders Thychiær Nielsen (10) sig som aftægtsmand hos datteren Elisabeth Dorthea Andersdatter (5) i Nyhavegård i Nøddelund, og her dør han samme år d. 7. juni. I kirkebogen er noteret, at han døde "af alderdom" 74 år. Han blev begravet på Gullev kirkegård.

Anders Thychiær Nielsen (10) var født i lokaliteten Brøerup i Hylke sogn d. 18. febr. 1776, søn af Niels Andersen Brøerup (20). Ved hans dåb d. 10. marts stod Peder Hansen, Bådstrup, Jacob Andersen, Udstrup, Søren Pedersen og Karen Nielsdatter, Brøerup, faddere.

Om Anders Thychiær Nielsens (10) forældre kan oplyses, at faderen Niels Andersen (20) døde i Brøerup og blev begravet på Hylke kirkegård d. 23. sept. 1804, 80 år. Efter dette må han være født ca. 1724.

I folketællingen 1787 fra Hylke nævnes Niels Andersen som aftægtsmand og tjener, 65 år, gift i 2. ægteskab med en Kirsten Rasmusdatter, 42 år. Der nævnes 3 børn, Rasmus 9 år, Mogens 6 år og Maren 1 år, men de er fra hans 1. ægteskab, så det må være kort tid forinden hans første kone er død. Anders Thychiær Nielsen (10), der på dette tidspunkt var 11 år, nævnes ikke, muligvis fordi han har været ude at tjene.

Efter tællingen 1801 har Niels Andersen (10) og Karen Rasmusdatter ophold hos deres søn, Rasmus Nielsen i Brøerup. Han var 21 år, ugift og var "skrædder for bønderne".

Ægteskabet Jens Christensen (Thøgersen) (4) og Elisabeth Dorthea Andersdatter (5)

Som tidligere omtalt, er Jens Christensen (Thøgersen) (4) født i Vellev d. 29. sept. 1810, forældrene var gårdmand Christen Thøgersen (8) og Maren Jensdatter (9)

Jens Christensen (Thøgersen) (4) er konfirmeret i Vellev kirke i 1825 med karakteren "meget godt".

I 1831 mødte han på sessionen og blev kasseret på grund af blodårebrøk. Som 32-årig blev han gift med den jævnaldrende Elisabeth Dorthea Andersdatter (5), datter af snedker Anders Thychær Nielsen (10) og Susanne Petersdatter (Wilain) (11), Hammel.

Jens Christensen (Thøgersen) (14) og Elisabeth Dorthea Andersdatters (15) bryllup stod i Vellev kirke d. 28. maj 1842, og samme år, d. 10. juni, kom parrets førstefødte Christen Jensen (Thøgersen) (2) til verden. Det er i den forbindelse præsten omtaler Jens Christensen (Thøgersen) (4) og hustru som indsidder (folk der bor til leje i et hus, uden at eje jord). Det forandrer sig dog hurtigt. Året efter 1843, rejser de som fæstebønder til den nyligt ombyggede Nyhavegård i Nøddelund, Gullev sogn, på følgende betingelser:

1. At fæsteren svarer alle skatter og brandkontingenter, som nu er eller yderlig begæres.
2. At han betaler årlig landgilde, 30 rdl.
3. Han leverer årlig og til hvilken tid det forlanges 1 lam, 1 gås, 2 høns og 20 æg.
4. Han leverer årligt $\frac{1}{2}$ skæppe byg for fri kørsel over åen.
5. Han forretter årligt 3 herskabsrejser for Frisenborg, hver på 4 mil.
6. Svarer årligt til Frisenborg $1\frac{1}{2}$ favn brændetræ.
7. Han forretter årligt 2 gangdagel¹²) på klapjagter.
8. Gårdens tilliggende, bygninger, besætning og inventar holdes i forsvarlig stand.

Indflytningen er betalt med 200 rdl.

Frisenborg d. 16. juni 1843.

Grev Christian Juul Friis.

Af anden kilde fremgår endnu en betingelse, nemlig at den tidligere fæster, Laust Pedersen Horn, skal have aftægtsophold på gården.

12) Gangdag = hoveridag, hvor fæsteren skal møde uden køretøj.

Jens Christensen (Thøgersen) (4) bor 13 år på Nyhavegård som fæstebonde. Den 18. juni 1856 underskriver grev C. E. Juul Wind Friis afståelseskøde på Nyhavegård. Greven forbeholder sig ret "til lindene og de på marken værende træer", ellers frasiger han sig enhver lod og del i gården.

Om greven har fået træerne er uvist; lindetræerne har han ikke fået, for der står stadig 6 store gamle lindetræer øst for stuehuset.

Angående det økonomiske, betaler Jens Christensen (Thøgersen) (4) 700 rdl. kontant, købsprisen var 2700 rdl., og de resterende 2000 rdl. ordnes med en panteobligation til grev Friis.

Jens Christensen (Thøgersen) (4) daglige kaldenavn var Jens Thøger(sen), og i kirkebogen er navnet flere steder indført i parentes på denne måde.

I folketællingen 1870 ses, at der var 4 børn i ægteskabet: Christen (2), 26 år, Anders, snedker og døvstum, 24 år, Susanne Marie, 22 år, Thøger, 19 år. Endvidere var der 2 snedkermedhjælpere, 2 karle og 1 tjenestepige.

Som det fremgår af slægtsbogens 1. afsnit, blev Jens Christensen (Thøgersen) (4) og hustru velstående folk, og der er det også omtalt, hvordan de i 1875 afstår gården til sønnen Christen Jensen (Thøgersen) (2) og går på aftægt i en alder af 65 år.

Elisabeth Dorthea Andersdatter (5) dør d. 27. juni 1879, 69 år, og begravnes på Gullev kirkegård.

Det er muligt at Jens Christensen (Thøgersen) (4) har fået nogle opgaver i sit otium, eftersom sønnen Christen Jensen (Thøgersen) (2) blev sparket af en hest og blev invalid.

Jens Christen (Thøgersen) (4) overlever sønnen nøjagtig 3 måneder og dør d. 21. maj 1892 82 år gammel.

Forslægt for Søren Jensens (6) fædrene side

Lars Spillemand (96) ? - 1721 - ?

Jens Larsen (48) 1721 - 1779
gift med Maren Rasmusdatter (49) ? - 1757.

Lars Jensen (24) 1746 - 1829
gift med Kirsten Christensdatter (25) ca. 1745 - 1783.

Jens Larsen (12) 1780 - 1848
gift med Ane Sørensdatter (13) 1784 - 1819.

Søren Jensen (6) 1817 - 1882.

De fleste landsbysamfund var selvforsynende med næsten alt, også det musikalske. Hvert sogn havde sin spillemand, og han havde blot at møde op, når der var brug for ham.

Den 24. jan. 1721 blev Gullev sogns spillemand, Lars Spillemand, (96) barn døbt og kaldet Jens Larsen (48).

Det må have været et trist og ynkeligt syn, at komme til kirke omkring den tid. I anledning af ejerskifte på Frisholt i 1720 afholdtes syn over herregårdens kirker, Sahl og Gullev.

De trængte til en grundig restaurering. Værst var det i Gullev. Murene var flere steder skredet ud, prædikestolen så brøstfældig, at en ny burde anskaffes, lige så slette var kirkens alterdug, messehagel og messeskjorte. Loftet var råddent og i stykker, kirkestole, vinduer, tømmer og tagets teglsten trængte til reparation. Alt var i slet tilstand, men ved næste kirkesyn i 1736 var kirken endnu dårligere.

Prædikestolen var sammenslået af uhøvlede fjælstumper, hvilende på en rådden udlægger fra kirkemuren, så præsten stod i idel fare for at styrte ned. Mandsstolene havde rafter som rygstød, mens kvindernes kun havde en smal fjæl som sæde og ingen rygstød, så gamle koner kunne let, ved at falde i søvn, styrte bagover på de bagved siddende. For at holde varmen om vinteren, tog folk ofte en knippe halm med, til at lægge om fødderne. Taget var så utæt, at man intetsteds kunne sidde tør i regn- og snevejr.

Når kirkerne var sådan, hvordan var så boligerne?

I jydsk samlinger 1878-79 beretter Josef Christensen hvordan han erindrede det ældste hus han havde kendt i Gullev. Det var et "jordgraven våningshus", 5 fag x 7 alen (ca. 6,5 m x 4,5 m), Ydermurene bestod af nedgravede stolper, mellem stolperne var der staver og stænger, udfyldt med fletværk og tilklinet med ler. I tagkonstruktionens sammenføjninger udnyttedes stammernes krogethed, deres Y form eller afsats til gre-

Disse "jordhuse" blev ved kongelig lov forbudt at opføre efter 1564; men fandtes altså i Gullev i det 19. århundrede.

Om Lars Spillemand (96) har haft så dårlig en bolig er uvis, men en spillemand tilhørte almindeligvis ikke de højeste sociale lag i samfundet. Mange gange var det en fattig husmand, der forsøgte at skaffe sig lidt ekstra indtægt, og det følgende kan også tyde på, at det var tilfældet for slægten her.

Sønnen Jens Larsens (48) navn findes atter i kirkebogen d. 22. juni 1745, hvor "den velagtede unge karl, Jens Larsen (48) og ærlige pige Maren Rasmusdatter (49) i dag lader sig troløve sammen" (13).

Jens Larsen (48) og Maren Rasmusdatter (49) blev copuleret 2 måneder senere, d. 29. aug. Året efter, d. 4. sept. 1746 har de deres førstefødte, en søn til dåb. Han kaldes Lars Jensen (24).

Maren Rasmusdatter (49) er død i 1757, datoen er ulæselig, men det må være først på året, da Jens Larsen (48) gifter sig igen i februar måned samme år med Birthe Oles-datter.

13) Troløvelser kendtes allerede i middelalderen og var en ægteskabsstiftende handling. Efterhånden fik den kirkelige vielse dog større og større betydning, og ved ordinans af 19. juni 1582 bestemtes det, at et ægteskab skulle fuldbyrdes af præsten. Før den kirkelige vielse blev foretaget, skulle der dog finde troløvelse sted i overværelse af præsten og 5 andre personer. En sådan troløvelse var forpligtende for begge parter og kunne kun ophæves efter kongelig bevilling. Efter loven skulle præsterne "alvorligen forbyde de troløvede personer at søge seng sammen, før end de i kirken retteligen blive samlede", (copulerede). Blandt almuen overholdt man ikke denne lovbestemmelse, idet man bibeholdt den gamle opfattelse af troløvelse som den egentlige ægteskabsstiftende handling.

I år 1799 blev troløvelser helt afskaffet ved kongeligt reskript, men troløvelsesskikken fortsatte dog - uden at være ægteskabsstiftende - og er i vore dage afløst af forlovelsen.

Som et ydre tegn på troløvelse bar den troløvede - i hvert fald hvis det var en fornem person - en fingerring af guld, der blev anbragt på fjerde finger, "thi vise mestre og læger skriver, at der ganger en åre fra hjertet op til den fjerde finger."

Eftersommeren 1779 må være husket mange år frem i tiden i Gullev sogn. Ifølge kirkebogen blev sognet hjemstøgt af en "omrasende blodsyge", (en farlig maveinfektion) og 36 mennesker, fortrinsvis børn og unge døde i august, september og oktober måneder. Det var ikke mange hjem, der slap for dødens besøg. 8 år senere, efter folketællingen i 1787, var der 225 personer i Gullev sogn, d.v.s. at ca 1/7 af sognets beboere døde.

En af de få voksne, der blev ofre for epidemien var Jens Larsen (48). Han blev begravet i oktober, 58 år gammel.

Sønnen Lars Jensen (24) f. 4. sept. 1746 blev d. 8. nov. 1771 viet med den jævnaldrende Kirsten Christensdatter (25). Hendes dåb er det ikke muligt at finde i Gullev kirkebog selv om hun er gift der.

Ægteparret bosatte sig i Bøgeskov, ca. 2 km. vest for Gullev kirke, og Lars Jensen (24) nævnes som husmand, han er dog ikke at finde i jordebøgerne, så det må have været en lille og fattig jordlod, de ejede.

Der gik 9 år efter de blev gift, inden deres første dreng Jens Larsen (12) blev døbt d. 8. marts 1780. Den næste fødsel blev skæbnesvanger for moderen, Kirsten Andersdatter (25). Præsten ofrede ikke engang blæk på hendes navn, han indførte i kirkebogen "5 s. efb. hel. 3 kong. (9. febr. 1783) blev Lars Jensens (24) kone, 38 år gammel, og hendes spæde barn begravet".

Året efter blev Jens Larsen (24) gift med enkekonen Birthe Jensdatter, de var også jævnaldrende. Hun døde og han blev gift s. gang med Dorthea Andersdatter, efter folketællingen 1801 er hun 20 år yngre end ham.

Lars Jensen (24) døde som aftægtsmand i Gullev d. 12. april 1829, 83 år gammel. Om han havde været spillemand, vides ikke, men sønnen Jens Larsen (12) døbt d. 8. marts 1780 fører traditionen videre, som voksen var han ejer af en violin og klarinet.

Jens Larsen (12) blev som 32-årig gift i Sahl kirke d. 21. juni 1812 med den 28-årige Ane Sørensdatter (13). De har kendt hinanden fra de var små. Hendes forældre, gårdmand Søren Poulsen (26) og Kirsten Andersdatter (27) boede også i Bøgeskov.

2 måneder efter deres bryllup 15. aug. fødtes drengen Andreas, og fremstilles i Sahl kirke d. 27. sept.

3 år senere i 1815, køber de en lille ejendom på Fårvang mark, Tvillum sogn. Dertil er gårdmand Søren Brundt, Bøgeskov, dem behjælpeligt med et lån på 60 rdl.

Ejendommen var på kun 0-1-0-1½ tdr. hartkorn, og Jens Larsen (12) må have haft andre indtægter, måske som spillemand.

Her i Fårvang kommer nok en dreng til verden, Søren Jensen(6) f. 6. juni 1817, og det var de to børn, der var, da moderen Ane Sørensdatter (13) døde i nov. 1819, 35 år. Hun blev begravet på Tvilum kirkegård. I skiftet efter hende ses, at prioritetsgælden oprindelig i 1815 var 260 rdl., men nu i 1819 er betalt ned til 180 rdl, det var et stort afdrag, når der kun var 1 ko, 8 får og 4 lam i stalden. Endvidere er der nævnt 5 bistader til 2 sk., violinen og klarinetten 1 rdl. 2 sk., 1 12 timers urværk 1 rdl. foruden det nødvendige husgeråd og inventar.

Boets formue og gæld balancerer på ca. 205 rdl. når de 15 rdl., som Jens Larsen (12) forbeholder sig som udgift til sin egen begravelse forbliver i boet, 15 rdl. er lig det beløb, hustruens begravelse har kostet.

Skiftets slutning er underskrevet af Jens Larsen (12) med ført pen.

Allerede 2 måneder efter hustruens død, gifter Jens Larsen (12), 40 år, sig med Karen Jensdatter, 33 år, i Tvilum kirke d. 4. jan. 1820.

Den ældste søn Andreas overtager ejendommen og faderen får aftægtsophold hos ham. Jens Larsen (12) døde d. 29. jan. 1848 68 år, og stedes til hvile på Tvilum kirkegård.

14 dage efter tilsiges begge sønner at møde på skifteforvalterens kontor i Skanderborg. Her blev værdien af faderens ejendele opgivet at være 3 rdl. Effekterne blev overdraget sønnen Andreas, da han havde haft langt større omkostninger i anledning af begravelsen.

Selv om alt tyder på, at Jens Larsen (12) var en agtværdig mand, der svarede enhver sit, fik det en vis betydning, (som det ses senere i bogen), for sønnen Søren Jensen (6), at hjemmet var stemplet husmandshjem.

**Forslågt for Søren Jensens (6) moder, Ane Sørensdatter (13)
og for Frands Pedersens (2) moder Kirsten Sørensdatter (5)
fra bogens 3. afsnit**

Første ane nr. henviser til 2. afsnit, andet nr. til 3. afsnit.

Las Christensen (208-80) ? - 1686 - ?

Anders Lassen (104-40) ? - 1709 - ?
gift med Maren Lasdatter (105-41) - ? -

Søren Madsen (106-42) ? - 1753
hans kone (107-43) ? - 1766.

Poul Andersen (52-20) 1715 - 1774
gift med Anne Kirstine Sørensdatter (53-21) 1728 - 1774.

Joen Nielsen (216-88) ? - 168 - ?

Mikkel Joensen (108-44) ? - 1722 - ?

Anders Mikkelsen (54-22) 1722 - 1786
gift med Kirsten Christensdatter (55-23) - ? -

Søren Poulsen (26-10) 1752 - 1814
gift med Kirsten Andersdatter (27-11) 1760 - 1834

Ane Sørensdatter (13) gift med Jens Larsen (12) i bogens 2. afsnit.

Kirsten Sørensdatter (5) gift med Peder Hansen (4) i 3. afsnit.

Sidst i det 17. århundrede boede Las Christensen (208-80) på gården Vinkelholm, som ligger omtrent midt i trekantområdet Sahl, Gullev og Nøddelund. Gården ligger i Sahl sogn og var oprindeligt fæstegård under Frisholt.

Frisholts oprindelige navn var Ormstrup, men herregården købtes til grevskabet Frisenborg og fik navneforandring til Frisholt. I nyere tid har den fået sit gamle navn Ormstrup tilbage.

Desværre er det meste af Frisholts godsarkiv gået tabt, og derfor er der kun få oplysninger om slægten fra Sahl og Gullev sogne i fæstevæsenets tid.

Der er lidt usikkerhed om, hvornår Las Christensen (208-80) er blevet fæstebonde på Vinkelholm. I Dronningborg amts jordebog fra 1680 nævnes på "Vinchelsholmb" en Laurid Christensen. Om det er Las Christensens (208-80) navn, der er forvredet, er uvis, men i skattelisten 1683 står tydeligt Las Christensen (208-80), som i hovskat svarer 1 rdl. 1 mk. 8 sk. og af en datter 1 rdl. 12 sk., i kvægskat svarede der af "1 hoppe, 2 plag (plov) heste, 1 kou, 1 ungnødl4) og 1 får", 5 rdl. 1 mk. 14 sk.

Det nævnes også, at Las Christensen (208-80) var enkemand, men kirkebogen for Sahl er først ført fra 1691, så deri kan hans børn ikke findes. Den næste fæstebonde på Vinkelholm er uden tvivl Las Christensens (208-80) søn, Anders Lassen (104-40), og om ham fortæller Sahl kirkebog, at han d. 19. okt. 1704 blev gift i Skårup kirke med Poul Vestis datter fra Grølsted, og d. 7. april 1709 havde Anders Lassen (104-40) et pigebarn til dåb i Sahl kirke. Denne fødsel har formentlig kostet moderens (Poul Vestis datters) liv, men hendes død kan ikke findes i kirkebogen. Derimod står der "anno 1709 d. 28. juli blev Anders Lassen i Saael med sit andet ægteskab og Maren Lasdatter copuleret i Grønbæk kirke och strax samme dag, uden bryllup kom her hiem med hverandre til Saael."

I det ægteskab fødtes bl.a. drengen Poul Andersen (52-20), han døbt 2.s i advent, d. 4. dec. 1715.

I anledning af ejerskifte på Frisholt i 1720 afholdtes syn på herregårdens fæstegårde. Om Vinkelholm står der følgende:

Anders Lassen (104-40). Matrikuleret hartkorn er 8 tdr. 2 skpr. 3 fdkr. 2 alb., har 8 bæster, 9 fæhøveder, 30 stk. får og 7 stk. svin. Stuehuset er 17 binding. Ladehuset er 14 binding, det vestre hus 13 binding, det østre hus 9 binding, fattes ialt ungefærlig leder til 12 bindinger. Har sået rug 6 tdr., kan så byg 5 tdr., havre 20 tdr, deraf er sået 13 tdr. har i behold byg 3 tdr. Har 3 sønner: Lads 8 år, Poul 4 år, Christen 1½ år, 5 døtre, Maren og Kirsten i Viborg, har pas fra friherinden for et årstid siden, Dorte, Ellen og Anne er hjemme. Gør hovning for en hel gård. Har fæstebrev og kvitteringsbog efter forordn. Nyder fri græsning i Friisholt skov ved Borre skjæl. Har intet betalt landgilde i år, men skatterne klar til dato.

Torsdag d. 8. juli 1723 var Frisholts fæstebønder stævnet til møde på Frisholts birketing, angående de forstrækninger, bønderne havde modtaget af "hr. nådige greven" i tiden fra 1720 til 1723.

Anders Lassen (104-40) tilstod, at han i 1720 havde modtaget 2 tdr. 2 skp. byg og 2 tdr. 2 sk. havre, og for det skyldte han 6 rdl. 4 mk. 8 sk.

Anders Lassen døde d. 24. aug. 1725 og blev begravet d. 29. aug. på Sahl kirkegård.

14) Ungnød = et ungt stykke kvæg.

Josef Christensen beretter i jydsk saml. 1878 + 79, at det kan være vanskeligt, at danne sig et nogenlunde klart billede af den armod og usselhed, i hvilken fæstebønderne var ned-sunkne i det tidsrum af 100 år, der lå mellem 1675-1775, vel mest foranlediget ved de ødelæggende krige der førtes med Sve-rige og måske til dels også at en del mindre godser, som f.eks. Frisholt, gik fra adelen over i borgerlige ejeres hænder, hvorved bøndernes kår i almindelighed forværredes.

Forholdene for Frisholts bønder var nogenlunde tålelige, så-længe godset (til 1720) hørte under grevskabet Frisenborg. Frisholts ejerinde, friherreinde Mette Friis, er omtalt som mild og godgørende, og hendes mand, Chr. Lindenau, er aldrig hørt ilde omtalt.

Josef Christensen, der var fra Sahl, fortæller videre, at når der var misvækst og fattigdom til huse, var der 2 midler "der benyttedes for at skaffe den nødvendige føde til veje.

Skovtyveri var det usalige middel den mandlige befolkning drev sommeren igennem som den eneste åbentstående udsigt til erhverv af det fornødne til livets ophold. Ved nattetid måtte dette besværlige skovarbejde foretages, og ligeså ved nat-tetid føres den over 5 mile lange usle vej til Randers for derefra igen at hjemføre brødkorn. For 2 læs bøgetræ kunne fåes 3 skæpper rug. Det var synd at sige, at dette skovtyve-ri blev eftersporet eller i opdagelsestilfælde nogen straffet derfor. Ikke en eneste sag findes at være rejst mod nogen bonde for denne ulovlige bedrift ligesålidt som næppe nogen faldt på den tanke, at dette tyveri nedbrød den moralske fø-lelse eller at agtelsen for lovene derved slappedes; man slog sig til ro ved, at nødvendigheden krævede det. Det andet mid-del til fødens erhvervelse var overladt til kvindekvænnets virksomhed. Den smule hør, der avledes og tilberedtes, samt den uld, de forarmede får afgav, måtte for størstedelen væ-ves i bånd og bændler for derefter af en husmand eller ung-karl at bæres landet omkring til forhandling. Men denne ringe fortjeneste ydede dog et ikke uvæsentligt bidrag til den yderst tarvelige levemåde, der fandt sted på den tid og som aldeles ikke kan sættes i nogen sammenligning med nutidens bedre levemåde". (1878-79.)

I 1733 overtog Hans Rosborg Frisholt, og om ham findes der ikke meget godt at sige.

Josef Christensen mener ikke, han havde tid til folkelige eller ædlere følelser på grund af hans ihærdige og rastløse higen efter at forøge sit herredømme, sine penge og sit gods. Af bønderne var han foragtet og forhadet, hvad følgende be-retning fra 1878-79 understreger.

"Bønderne på Frisholt gods var på Hans Rosborgs tid, da ingen skoleundervisning gaves, højst uvidende, forarmede og dybt nedsunkne i trældom, og disse trælbønder - som de selv kaldte sig - behandlede Rosborg yderst vilkårligt og despo-tisk. Ved den mindste modsigelse eller forseelse enten mod husbonden eller hans fogder, når disse stakkels trælle ikke blindt hen ville føje sig efter deres luner, stod træhest, spanskkappe og gabestok tilrede, hvilke redskaber Rosborg havde anskaffet og holdt i god stand, ikke at tale om hun-

dehullet eller tyvehullet, som det kaldtes, der jævnlig efter forgodtbefindende og uden videre benyttedes. I min ungdomstid vidste de gamle endnu meget at fortælle om disse straf-femidler og om hvem der havde redet træhest, båret den spanske kappe og desl., og hvorledes de teede sig under torturen, helst når de ikke tog den med ro, og straffen i så fald forøgedes, fortællinger jeg som dreng hørte med harme. Med den sidste Rosborgs dødelige afgang 1779 forsvandt disse straf-femidler ganske og anvendtes aldrig mere, skønt fæstevæsenet på Frisholt gods vedblev indtil 1804".

I de højere samfundslag var H. Rosborg berømt for sin kivagtighed og sin lyst til at føre processer. En af dem, som var næsten lige så snu og snedig en procesmager, som H. Rosborg, var møller Lund i Mønsted, og de 2 tog store dyster med hinanden.

Engang møllerens kone var på en rejse opsøgte H. Rosborg hende og førte hende med magt til Frisholt, hvor han holdt hende som fange.

Det voldte mølleren vanskeligheder at få konen hjem igen. I sin nød klagede han til kongen, og han bød H. Rosborg at frigive konen, bl.a. fordi hun havde været forment kirkens hellige sakramenter, og efter 1½ års fangenskab kom møllerkone hjem til sin mand.

H. Rosborg og hans svigersøn, pastor Ole Kleve, Sahl, havde heller ikke et alt for godt forhold til hinanden. Uenigheden kom til udbrud ved "at præsten havde en stuepige, der blev frugtsommelig ved avlskarlen eller kudskan, en karl fra godset, og her fattede præstens kone og hendes fader Rosborg mistanke om, at præsten havde stået i et intimt forhold til pigen, noget som der fortælles var aldeles ugrundet. Karlén traf nu foranstaltninger til at ægte pigen, hvilket det lå i Rosborgs plan at få forhindret. På den dag, vielsen skulle foregå, mødte Rosborg på kirkegården med sine drabanter for at opsnappe brudgommen, når han fra præstegården gik til kirken, for derefter at bortskikke ham som soldat til et gevorbent regiment; men præsten havde bemærket uråd og sendte bud efter et par af de stærkeste mænd i byen for at følge sig og hjælpe ham over kirkegården og ind i kirken, da han foregav at være blevet meget syg. På grund af dette følge turde Rosborg ikke angribe karlen, men måtte nøjes med at skælde ud og med vred hu og harme over den fejlslagne idræt med sit følge vende hjem til Frisholt med løfte om hævn ved given lejlighed. Næste morgen var de nygifte sporløst forsvundne og såes aldrig mere siden og undgik således Rosborgs hævn, for hvilken præsten alene måtte undgælde. Det næste år efter blev han forflyttet til Århus som kapellan ved Frue kirke."

En af dem, hvis havn også findes i retsprotokollen, er Søren Madsen (106-42). Han var sammen med nogle flere fra Sahl involveret i et opsætsigt forhold mod Rosborg, og d. 15. juli 1734 var alle de implicerede og 8 tingsvidner indkaldt for birkedommeren på Frisholt birketing.

Her fremstod hr. Hans Thomsen Rosborg og afgav sin erklæring om sagen således: (forkortet). Angående de forhold som Mikkel Christensen, Søren Pedersen, Peder Jensen, Christen degn og Ole tømmermand, alle fra Sahl og Søren Madsen (106-42) af Gullev brugte imod deres husbond og hans befaling d. 30. juni, da de skulle slå i storfennen.

Ladefogden gav dem ordre til at slå på langs med ageren, hvortil de "skre at de absolut ingenlunde ville gjøre det".

Da jeg kom ud til dem, giver jeg dem samme ordre, hvortil Mikkel svarer "at det skulle aldrig ske vi (jeg) skulle faae dem til at gjøre det, saa ville de straks gaa hjem og lade eng-havren staa uslagen, saa gik de alt nærmere og indmere ind paa mig med deres høleer, og jeg maatte reterere mig ind i park-haven og kom ind ad en planke (muligvis et gangbræt over en vandgrøft) som jeg bad Søren Josefsen lade optrække, hvilket han også gjorde".

Herefter befalede Mikkel, at alle godsets høleer skulle hænges på plads på "hoveplanken", hvilket skete og da "jeg saa fornam, at de ikke ville slaae, raabte jeg ud til ladefogden, at han skulle tage tvende mænd og putte hver mand ind, som ikke ville slaae, for 2 sk. kan jeg leje andre folk til at slå deres part".

Dertil svarede Mikkel "dersom jeg kom uden andre (ene) og ville pante dem, skulle fanden føre os (mig) af deres gaarde, og megen mere slem snak som jeg ikke erindrer. Saa gik jeg ind og ville ikke høre paa deres uforskammede tale, da gik bemeldte karl og en anden stor hob ind i borgergaarden og sagde til ladefogden, at de ville tale med mig. Da jeg kom ud til dem, begyndte de at huserne, at larme og truede og sagde slemme og store og uforskammede banden og ord, men jeg dertil tav stille, da sagde Søren Jensen, det er ligesom i gaar, da kunne vi se, hvad den husbond var for en, om han havde drukket".

Så befalede jeg ladefogden, han skulle tage ham og sætte ham i arrestkammeret. Da svarede Mikkel og Søren Madsen (106-42) og de andre, at de så også var skelme (alle for en og en for alle) og trodsede mig "om jeg turde vove at røre ham".

Da kom hans broder Peder Jensen til mig og sagde "tag mig med og sæt i hullet og brugte en slem mund, og da han rendte lige ind på mig gav jeg ham en liden snert af min pisk". Så rendte Christen degn til mig og tog piskan fra mig "fløj ad mig med den" og forsøgte at bryde den over sit ene knæ. Det kunne han ikke, hvorpå han kastede den op på "det store høje stuehus". Da han havde gjort det, brød han sin strygel5) for næsen ad mig, smed stumperne på jorden og "kneb tænder saa det var gruseligt at se hannem".

Efter at jeg havde råbt "gaa alle ud af gården, jeg vil ikke vide af eders bestormen, løb de alle paa ryggen af hinanden, sprang og raabte, bandte og skjældte, tordnede og allarmede, saa det var gruseligt at høre dem".

15) Stryge = tyndt træstykke med smerget til at skærpe leen.

Så løb de hen og tog deres høleer, gik så hen til midt på folden på stenbroen, svingende deres leer over deres hoveder, råbte og tog på vej, hvad de sagde kunne jeg ikke høre, blot var jeg klar over, at det var ondt, det de sagde.

For omtalte alarm og "rebellion" var Mikkel Christensen og Søren Madsen (106-42) tillige med de øvrige "oppemænd og akter".

Det var, hvad Rosborg havde at fortælle. Desværre er ingen af de tiltaltes version af episoden nedfældet, derimod er der i rettens votering anført, at det var heldigt, at Rosborg ved Søren Josefsens hjælp blev reddet ind i haven fra "rebellernes glubende tande". Var Rosborg ikke kommet ind i haven, kunne det frygtes, at de havde "hugget ham i stykker" og gjort sig selv til herre.

Der faldt dom i sagen. Mikkel Christensen og Søren Madsen (106-42) fik efter jyske lov nr. 459 og 460 "deres fæste forbrudt", og efter lov nr. 911 skulle Mikkel Christensen, Søren Madsen (106-42), Ole Nielsen, Peter Jensen, Søren Jensen og Christen degn bøde 40 lod sølv¹⁶) til den forurettede Rosborg tillige med sagens omkostninger.

Jyske lov nr. 459 omhandler, at ingen skal udvises af sin gård som han har fæstet af sin husbond, så længe han holder fæstet i hævd, betaler landgilde, er sin husbond og hans fuldmægtig lydige og hørige.

Nr. 460 siger: "forbryder bonden sig imod noget af disse stykker, da har han sin gård forbrudt".

Hvad der senere er sket er uvis. Det ser dog ud til, at Rosborg lader nåde gå for fæstet. Søren Madsen (106-42) forbliver på gården og i 1736 angives han i landgilde at svare: rug 1 tdr. 2 skp., byg 1 tdr. 4 skp., havre 2 tdr. 4 skp., 1 lispund smør, 2 tdr. 4 skp. malt, forretter hoveri for $\frac{1}{2}$ gård. Det bemærkes, at fra ældre tider var landgilden 2 tdr. 4 skp. byg og $\frac{1}{2}$ smør større, men det er eftergivet nu og videre frem. Det ses også, at Søren Madsen (106-42) havde fået fæstebrev på gården d. 20. sept. 1723. Gården, den nuværende matr. nr. 11, Gullev by, havde hartkorn 4-1-2-0.

Annø 1750 d. 12. febr. beretter Gullev kirkebog "at der intet (slægtskab) var imellem Povel Andersen (52-20) og Anna Kirstine Sørensdatter (53-21) som i dag, dom: sexag. lader sig trolove sammen udi fæstemødens fader Søren Madsens (106-42) gård, som han nu har opladt til dennem".

Søren Madsen (106-42) er muligvis tilflytter, da hverken hans eller datterens dåb kan findes i Gullev kirkebog. I øvrigt er navnet Mads sjældent både i Sahl og Gullev.

Efter datterens bryllup har Søren Madsen (106-42) og hustru (107-43) vel fået aftægtsophold på gården. D. 2. aug. 1753 begravedes Søren Madsen (106-42) på Gullev kirkegård og d. 8. maj 1766 blev "Søren Madsens enke" (107-43) begravet, (hendes navn eller alder nævnes ikke).

16) 1 lod sølv = 3 mk. eller $\frac{1}{4}$ rdl.

Datteren Anne Kirstine Sørensdatter (53-21) og hendes mand, Poul Andersen (52-20) (søn af førømtalte Anders Lassen (104-40) og Maren Lasdatter (105-41), Vinkelholm, døbt 2. s. i adv. 4. dec. 1715) overtog, som nævnt, gården i fæste, og det bekræftes også i jordebogen 1763.

Der er kun få oplysninger at finde om dem. De havde en dreng til dåb i Gullev kirke d. 13. aug. 1752. Han fik navnet Søren Poulsen (26-10).

Anne Kirstine Sørensdatter (53-21) blev begravet d. 28. juni 1772, alderen opgives til 44 år. Efter det må hun være født ca. 1728.

Poul Andersen (52-20) døde i Bøgeskov, formentlig som af-tægtsmand hos sønnen Søren Poulsen (26-10), der havde overtaget en af Frisholts fæstegårde. Han blev begravet 2. s. i adv., 4. dec. 1774, på Gullev kirkegård. Samme dato 59 år forinden døbttes han.

Før vi hører mere om Søren Poulsen (26-10), skal hans kone, Kirsten Andersdatters (27-11) forslægt omtales.

I Dronningborg amts jordebog 1680 nævnes i Nøddelund en mand med et ejendommeligt navn, Joen Nielsen (216-88). Han var fæstebonde under Hågsholm gods, og er temmelig sikkert død før 1688, for da findes han ikke nævnt i matriklen.

Om lokaliteten Nøddelund beretter Josef Christensen i Jydske saml. bind 10 (1884), at gårdene blev stærkt medtaget i sven-skekrigen 1657-59 såvel af svenske som af polakker, hvorom der endnu i begyndelsen af dette århundrede (1400-tallet) bevares sagn og såes spor, idet en dør flere steder var gennemskudt af fjendens kugler. Folkene måtte rømme byen og søge skjulested i skovene. Kun en karl blev tilbage hos vore hjælpetropper, polakkerne der huserede værre end fjenden og bjergede lam til disse gæster omkring i omegnen; men han blev siden ringeagtet for denne idræt så længe, han levede. En dag havde polakkerne plyndret i egnen, men ved at dele byttet, tabt en sølvmønt på stenbroen. De beskyldte nu hinanden for tyveri, og der opstod derved et stort slagsmål i gården. Mange år senere fandtes sølvmønten mellem brostenene og gemtes længe som minde om denne hårde og bedrøvelige tid.

Det kan betragtes som givet, at Joen Nielsen (216-88) har kendt de ovenstående forhold.

Joen Nielsen (216-88) må have haft flere sønner. I 1688 er der to Joensenner i Nøddelund, og en tredje søn, Mikkell Joensen (108-44) er i 1720 kommet til Bøgeskov som fæstebonde under Frisholt.

Ved Frisholts ejerskifte findes følgende: Mikkell Joensen, matr. 5 tdr. 7 skpr. 3 fdkr. 1½ alb. Har 8 bæster¹⁷⁾, 10 fæhøveder, 12 faar, 3 svin. Ildstedråd 12 binding, det syndre hus 10 binding, laden 12 binding, det nordre hus 8 binding

17) Bæster kan betyde dyr i almindelighed, men bruges sædvanligvis om heste.

jordgrav, fattes leder til 8 binding og 12 stolper. Kan saae rug 5 tdr. 4 skpr., byg 1 tde., 5 tdr. aurl8), fattes 1 tde. byg. Har en søn 5 uger gammel, 1 tjenestedreng Anders Christensen 16 aar, 1 pige Johanne 16 aar. Gør fuld hovning, har fæstebr. og kvittb., betalt skatter til dato.

Den tønde byg, han fatte (mangle) blev til 1 td. 1 skp., som han modtog af herremanden, og i 1723 var han 2 rdl. 1 mk. 8 sk. skyldig derfor.

Gården der omtales, er den nuværende matr. nr. 1 i Bøgeskov ejerlav, Gullev sogn.

Den 31. maj 1722 havde Mikkel Joensen (108-44) en søn til dåb i Gullev kirke, kaldet Anders Mikkelsen (54-22).

Som voksen fik han faderens gård i fæste, og d. 27. juni 1759 blev han gift med Kirsten Christensdatter (55-23) fra Bøgeskov.

Hendes fødsels- og dødsdatoer skulle kunne findes i kirkebogen, det kan dog til tider være vanskeligt, når der ingen hjælp kan fås til aldersangivelse som f.eks. i folketællingerne, men disse er første gang ført i 1787.

Før Anders Mikkelsen (54-22) døde i september (ingen dato) 1786, 63 år gammel, oplevede han, at deres 17-årige pige (navnet ikke nævnt) døde i august 1779 under den omrasende blodsuge.

Han oplevede også, at en anden datter, Kirsten Andersdatter (27-11) som var døbt i "dom 18 s. eft. trin." d. 5. okt. 1860, blev gift d. 4. juli 1781 med den 8 år ældre Søren Poulsen (26-10) (søn af føromtalte Poul Andersen (52-20) og hustru).

Anders Mikkelsen (54-22) afstår fæstegården til svigersønnen og går på aftægt hos ham og datteren.

De trange kår under herremanden Rosborg, har vel gjort sit til, at Frisholts fæstebønder hurtigst muligt efter stavnsbåndets løsning i 1788 købte deres gårde fri. Selv om forholdene efter 1779, da slægten Rosborg afstod Frisholt, var meget forbedrede, havde bønderne stadig herremandens plager i frisk erindring.

I 1802 blev Søren Poulsen (26-10) selv ejer efter følgende skøde (den i skødet omtalte kontrakt kan ikke findes.)

Skøde.

Jeg, ritmester Hans Henrik Halling til Frisholt, sælger og skøder, i overensstemmelse med bekræftede købekontrakt af 20-12-1802 til Søren Poulsen i Bøgeskov udi Gullev sogn han sammesteds påboende og forhen i fæste havde gaard, staaende efter udskiftningen for ager og eng hartkorn 4 tdr. 7 skp. og med paastaaende bygninger, som i brandkassen er forsikrede for 600 rdl. tilliggende ejendom, herlighed og rettigheder samt byrder, ialt saaledes som jeg samme selv har ejet, og meldte købekontrakt fastsætter, tillige med gaardens tilhørende og paaværende besætning og inventarium.

Og da køberen, førnævnte Søren Poulsen, nu derfor har betalt mig den fulde akkorderede købesum, 800 rdl. sølv, saa tilstaar jeg og arvinger deri ingen lod, del eller rettigheder at have, - uden alene til den paa gaardens grund af mig forbeholdne jagtrettighed, samt det nr. 9, gaardens udtagne ladedsted, saaledes som berørte købekontrakts 5. og 7. post bestemmer - men skal følge og tilhøre køberen og arvinger, som deres retsmæssige ejendom, hvorfor jeg skal være deres hjemmelsmand efter loven. Dog maa gaarden og dens tilliggende ingensinde sælges eller afhændes til nogen hovedgaards komplettering eller til at gøre hoveri.

Dette mit udstedte skøde, som hermed efter kongelig bevilling paa stemplet papir til 24 skilling udstedes, bekræftes med min underskrift og forsegling.

Frisholt d. 19. juni 1804.
Halling.

Samme år takserede brandmyndighederne bygningerne således.

a. Stuehuset:

10 fag, 8½ alen dyb, ege under- og overtømmer, klinede vægge, stråtag, stuer, kamre og køkken med loft, vinduer og døre. En jernbilægger kakkelovn samt 2 skorstene og en bageovn af vindtorrede sten, men skorstenspiberne er af brændte sten: taxeret a fag 21 rdl. 210 rdl.

b. Et hus ved den vestre ende af stuehuset.

10 fag 7½ alen dyb, ege under- og blandingsovertømmer, klinede vægge, stråtag, til stald og fæ. Taxeret a fag 14 rdl. 140 rdl.

c. Det vestre hus.

13 fag, 8 alen dyb, ege under- og fyrreovertømmer, klinede vægge, stråtag, til lade og tærskelo. Taxeret a fag 16 rdl. 208 rdl.

d. Det søndre hus.

8 fag, 7 alen dyb, ege under- og blandingsovertømmer, klinede vægge, stråtag, til får, vognskur og tørv. Taxeret a 8 rdl. = 64 rdl. som ejeren ikkuns forlangte forsikret for 42 rdl.

ialt 600 rdl.

I 1809 afstår Søren Poulsen (26-10) gården til sin ældste søn, Poul Sørensen, og forældrene går på aftægt hos sønnen.

Prisen for gården er 700 rdl., og det svarer til prioritetsgælden nemlig: 1. prioritet 500 rdl. til enkekassen og 2. prioritet på 200 rdl. til ladefoged Chr. Mikkelsen på Frisenborg. Skødet er underskrevet af Søren Poulsen (26-10) med ført pen.

I et notabene under skødet ses, at myndighederne noterer sig, at der ingen skriftligt dokument er mellem far og søn. Handelen er kun bevidnet under myndighedernes hænder.

Af aftægtskontrakten mellem far og søn fremgår, at Søren Poulsen (26-10) sammen med gården havde drevet snedkeri, og ville blive ved dermed i sin aftægt.

Faderen forbeholder (kontraktens punkt 1-5 forkortet) 5 tdr. land "fra den søndre del af Tyrbak", som sønnen skal dyrke og drive for ham. Marken skal gødes med 16 læs møj og tilsåes med 5 tdr. rug. Desuden forbeholder faderen sig en ko og den halve del af et får og dens yngel.

Punkt 6.

Så længe jeg og kone er stærke og kan hjælpe med plovearbejdet, så skal det ske, men skulle vi i tiden blive svagelig, da er min søn forpligtet til i alle dele at forrette al arbejde derpå, ligeså hakke, som holde ager.

7.

Ligeledes skære, røgte og hjemkøre til min ovn i huset, 16 læs hedetørv og 4 læs skudtørv, som han tager fra egen mose og hede.

8.

Da jeg har en skrøbelig datter - Karen - så forpligter bemeldte min søn sig hermed, efter at vi forældre begge ved døden er afgået, at sørge for hende og give hende tilbørlig underhold i alle hendes dele, men så længe en af os forældre lever, nyder hun underhold hos os. Og forbeholdes hende efter vores død, den af mig fritagne stue tillige med fornøden brændsel til varmen, dog bortfalder de fratagne tønder land tilbage til min søn Poul Sørensen som hans ejendom.

9.

Så forbeholder jeg for mig og kone, så længe en af os lever, til hængelplads (formentlig en tøjsnor) den sønden for det søndre hus.

10.

Bemeldte min søn forpligter sig til at betale til sine søskende 200 rdl. nemlig: til hans broder, Anders Sørensen 100 rdl., til hans søster Ane, (døbt 25. juli 1784, blev senere gift med Jens Larsen (12) i 2. afsnit) 50 rdl., til hans søster Kirsten (døbt 4. maj 1794, blev senere gift med Peder Hansen (4) i 3. afsnit) 50 rdl. hvorfor han meddeler dem pantobligationer for de 150 rdl. nemlig til broderen Anders og søsteren Kirstens andel, men til hans søster Ane udsteder han et bevis, at han vil betale hende de

50 rdl. til en bestemt dato 1810 med 1 års rente, ligesom han også til forannævnte andre søskende årligt svarede de lovbe-falede renter for 150 rdl. Ligeledes forpligter han sig til at gøre sine benævnte begge søskendes bryllup i sin tid.

11.

Endelig påtager omtalte min søn sig at svare, foruden for-nævnte 200 rdl., al gælden, og især den prioriterede til en-kekassen 500 rdl. og til Chr. Mikkelsen, ladefoged, 200 rdl. som udgør gårdens købesum.

Bøgeskov i Gullev sogn d. 3. jan.
1809.

underskrevet af Poul Sørensen med ført pen samt 2 vitterlig-hedsvidner.

Den 2. febr. 1814 døde Søren Poulsen (26-10) 58 år. Året efter forandrer enken, Kirsten Andersdatter (27-11) kontrak-ten til "i stedet for omtalte jord, er jeg fornøjet med 2 tdr rug, 1 tdr byg og 2 skæppe malt årligt, og skulle jeg blive syg eller sengeliggende, da at blive forsørget og plejet". Og senere d. 2. nov. 1824 "Jeg, Kirsten Andersdatter (27-11), tillægger min svagelige datter Karen Sørensdatter det mig til-hørende bo efter min død".

Arvingerne underskrev med følgende ord: "hvilket vi arvin-ger er fornøjet med".

Det ser ud til, at den svagelige datter er død først, for ef-ter moderens død d. 26. nov. 1834, 74 år gammel, sattes hen-des indbo på auktion d. 15. dec., og solgtes for 23 rdl. 6 sk. I auktionsprotokollen er der brugt over en side (datidens pa-pirusseri) om auktionens lovlige indvarsling, med 3 gange opråb i kirken og plakaters opsætning, men ikke et ord om sel-ve auktionen.

14 dage efter var arvingerne tilsagt at møde på herreds-fogedens kontor i Kjellerup. Møde var sønnen Anders Sørensen Bøgeskov, svigersønnen Peder Hansen (gift med Kirsten Sørensdatter (5) i 3. afsnit), Sahl, og den mindreårige søstersøn Andreas Jensen (søn af Jens Larsen (12) og Ane Sørensdatter (13)) Bøgeskov, for hvem Peder Hansen (4 i 3. afsnit) blev beskikket som værge. Sønnen Poul Sørensen var ikke mødt.

Skifteforvalteren har øjensynligt måttet lægge øre til en familær uenighed. Anders Sørensen mødte med en skriftlig fuldmagt fra broderen Poul Sørensen "men Peder Hansen (4 i 3. afsnit) ville indestå skifteforvalteren for, at han vir-kelig i dag skulle møde for ham (Poul Sørensen) under skif-tet".

Det var nu ikke for, at der var meget at blive uenige om, afdødes begravelse havde kostet 16 rdl. og auktionen og skif-tets bekostning var 7 rdl. 6 sk, tilsammen er det lig det be-løb, som indkom ved auktionen.

Forslagt for Karen Marie Jensdatter (7) fædrene side

Thomas Jensen (56) ? - 1761
gift med "hans kone" (57) ? - 1763

Christen Thomsen (28) 1733 - 1785
gift med Ella Kirstine Jensdatter (29) 1739 - ? (hendes forslagt omtales senere).

Jens Christensen (Thomassen) (14) 1770 - 1852
gift med Kiersten Thomasdatter (15) 1790 - 1854 (hendes forslagt omtales senere).

Karen Marie Jensdatter (7) 1829 - 1904.

Thomas Jensen (56) var fæstebonde under Frisholt og boede på en gård i Gullev, den nuværende matr. nr. 10. Efter jordebøgerne havde han den i fæste fra før 1720 og til efter 1742.

I Frisholts ejerskiftes opgørelse fra 1720 omtales gården som en halvgård, d.v.s. enten er den udstykket og opført efter 1684, eller også har to bønder boet der og drevet gården i fællesskab.

Endvidere læses: Thomas Jensen (56) $\frac{1}{2}$ gaard, matr. 4 tdr 7 skpr. 1 fdkr. $1\frac{1}{2}$ alb. Har 4 bæster, 5 fæhoveder, 13 faar, 2 svin. 11 binding ildstedrad, 10 binding lade, 10 binding fæhus, jordgrav, fattes 12 stolper og leder til 6 binding. Har saaet rug 4 tdr., byg 5 tdr. og aur 8 tdr., fattes byg $1\frac{1}{2}$ tde, aur 2 tdr., har 1 dreng Søren Mikkelsen 24 år, 1 pige, som er mandens søster, Buel Jensdatter. Gjør $\frac{1}{2}$ hoveri, har fæstebrev og kvitteb., betalt skatter til dato.

I 1723 skylder Thomas Jensen (56) herremanden 7 rdl. 3 mk. 12 sk. for 1 td. 1 skp byg og 2 tdr 2 skp havre, som han havde modtaget i 1720 og i 1721 nok 1 tdr 2 fjk byg og 2 tdr 2 skp havre.

I en landgildeopgørelse i 1736 nævnes en del af hans ydelser, 1 td 2 skp rug, 1 td 4 skp byg, 2 td 4 skp havre, 1 lispund smør, 1 svin, $\frac{1}{2}$ gårds hoveri. Endvidere henvises til hans fæstebrev af 24. april 1718, hvor det øvrige landgilde er opført. Desværre er meget af Frisholts arkiv gået tabt, også fæstebrevsprotokollen.

Thomas Jensen (56) blev begravet på Gullev kirkegård d. 2. aug. 1761. Hans fødsel kan måske, findes, men det er vanskeligt, da der ingen aldersangivelse kendes.

Kirkebogen oplyser, at hans enke blev begravet d. 20. juli 1763.

Ægteparrets søn, Christen Thomsen (28) døbt d. 25. marts 1733, overtog som voksen faderens fæstegård.

Anno 1763 d. 4. jan. læses i Gullev kirkebog: "Da Christen Thomsen af Gullev agter i dag at lade sig troløve med Elle Jensdatter af Bøgeskov, saa lade vi tvende underskrevne for bemeldte ægteskab, at intet er paa nogen af siderne, enten slægts- eller svogerskab som heri lovligen kunne giøre hindring". Underskrevet af 2 forlovere.

Gad vide hvorfor præsten bruger vendingen "agter i dag at lade sig troløve". Almindeligvis skrev han om et ungt par "at de lader sig troløve (til)sammen". Gemmer der sig en kærlighedstragedie i forskellen? Historien er tavs, men det er jo i de tider, hvor det ikke er en selvfølge, at kæresteri ender med ægteskab, der kunne være mange interesser, f. eks. rang og jordisk gods, der skulle tilgodeses ved valg af ægtefælle.

Det var almindeligt, at brylluppet stod 1-2 måneder efter troløvelsen, men her går næsten $\frac{1}{2}$ år, før Christen Thomsen (28) 30 år og Elle Jensdatter (29) 24 år d. 29. juni 1763 blev copuleret i Gullev kirke. Om den lange tid skyldtes, at Elle Jensdatter (29) vægrede sig ved at gå til brudeskamlen, må også stå som åbent spørgsmål.

Elle Jensdatter (29) eller Ella Kirstine Jensdatter (29) som hun døbt d. 12. aug. 1739, var datter af Jens Hansen (58) Bøgeskov, og hendes forslægt omtales senere.

Christen Thomsen (28) og Elle Jensdatters (29) hjem blev også gæstet af døden under den omrasende blodsygge i 1779. Deres ældste søn Thomas, 15 år, og en pige på 9 år (hendes navn nævnes ikke) fik her deres endeligt.

Christen Thomsen (28) blev begravet d. 26. nov. 1785, 52 år, og året efter d. 26. sept., blev enken Elle Jensdatter (29) 47 år gift med Niels Kjeldsen Pedersen, 32 år.

Efter folketællingen i 1787 var der i Christen Thomsens (28) ægteskab 2 børn mere, Berte, født ca. 1768, og Jens Christensen (Thomassen) (14) der blev hjemmedøbt og fremstillet i Gullev kirke d. 10. aug. 1770. Ved indskrivningen i kirkebogen kaldes han Jens Thomassen, og under det navn bliver han også senere indskrevet, da han blev gift d. 13. nov. 1802, men præsten har i en fodnote rettet, at "Jens Christensen (14) er det rigtige navn udi Gullev kirkebog d. 10. aug. 1770". For slægtsbogens rigtighed er denne rettelser og datering heldig, da der i 1770 i Gullev blev døbt 3 drenge Jens Christensen.

Jens Christensen (Thomassen) (14) blev som 32-årig gift d. 13. nov. 1802 i Sahl kirke med enkekonen Kirsten Sørensdatter, 47 år, Skibelund, Sahl sogn.

Ejerforhold til deres gård er noget gådefuldt.

Kirsten Sørensdatters afdøde mand havde været fæstebonde under Frisholt, og Kirsten Sørensdatter får skøde på gården d. 10. nov. 1804, i skødet henvises til en købekontrakt af 20. dec. 1802. Denne købekontrakt er altså skrevet 5 uger efter Kirsten Sørensdatters giftermål med Jens Christensen (Thomassen) (14). Her er det mystiske, eftersom det på den tid var usædvanligt at en kone får skøde, og gården står endda i hendes navn 20 år efter hendes død d. 17. maj 1821.

Er det myndighederne, der slødede, eller har der været andre forhold, der gjorde, at Jens Christensen (Thomassen) (14) først kunne få skøde på gården d. 26. marts 1841? - Spørgsmålet må stå ubesvaret.

Da gården i 1804 solgtes fra Frisholt var prisen 975 rdl. for at klare det låntes 600 rdl. i enkekassen. Lånet er tilbagebetalt og slettet 6 år senere, så økonomisk set må det have gået godt, senere tyder også alt på, at hjemmet var meget velstående.

I forbindelse med handlen blev gården vurderet af brandkassen.

a. Stuehuset.

8 fag 8½ alen dyb, ege under- og bølgeovertømmer, murede vægge, stråtag, til stuer, kamre, køkken og bryggers med loft, vinduer og døre, en jernbilægger kakkelovn, 2 skorstene og en bageovn af vindtørrede og brændte sten.
Taxeret a. fag 22 rdl. 176 rdl.

b. Det østre hus.

16 fag 7½ alen dyb ege under- og blandingsovertømmer, klinede vægge, stråtag, til stald, fæ og får, samt vognskur.
Taxeret a. fag 15 rdl. 240 rdl.

c. Det søndre hus.

8 fag 9½ alen dyb, ege under- og overtømmer, klinede vægge, stråtag, til lade og tærskelo.
Taxeret a. fag 16 rdl. 4 sk. 8 f. 134 rdl.

ialt 550 rdl.

Der var ingen børn i Jens Christensen (Thomassens) (14) første ægteskab, og efter Kirsten Sørensdatters død d. 7. maj 1821, blev Jens Christensen (Thomassen) (14), der nu var 52 år, d. 18. maj 1822 gift i Sahl kirke med sin kusine, den 32 årige "bondepige" Kirsten Thomasdatter (15) fra Bøgeskov.

Hun var døbt 2. maj 1790 i Gullev og datter af Thomas Jensen (30) og Karen Jensdatter (31).

Af en eller anden uvis grund har de kunnet omgåes loven, da de indgik ægteskab. Præsten stod ellers myndighederne til ansvar for, at ingen, som havde kødelig slægtsskab, blev viet med hinanden.

I ægteskabet fødtes 3 piger, Kirsten ca. 1824, Ellen Kirstine ca. 1826 og Karen Marie (7) 16. nov. 1829. Efter folketællingen 1845 gik de hjemme og hjalp til på gården, desuden bestod folkeholdet af 2 tjenestekarle.

Den ene af karlene, den 28-årige husmandssøn Søren Jensen (6) fra Fårvang og den 16-årige datter Karen Marie Jensdatter (7), fattede kærlighed til hinanden, og dette parti syntes forældrene ikke om.

Det er gennem mundtlige overleveringer fortalt mig, at forældrenes uvilje skyldtes, at Søren Jensen (6) var husmandssøn, men det er vel ikke utænkeligt, at Karen Maries (7) unge alder har været medvirkende årsag.

I første omgang måtte Søren Jensen (6) forlade gården, men forældrene bøjede sig for de unges kærlighed. Søren Jensen (6) kom tilbage, blev gift med Karen Marie Jensdatter (7) og Jens Christensen (Thomassen) (14) afstod i 1851 gården til dem, og han og hans hustru gik på aftægt hos dem.

Foruden aftægtsforpligtelsen, der i værdi ansattes til 75 rdl. årlig i 5 år ialt 375 rdl., skulle Søren Jensen (6) give 1000 rdl. for gården, der havde hartkorn 3-6-0- $\frac{1}{2}$.

Aftægtskontrakt.

1.

Jeg giver dem årlig 5 tdr. rug, 2 tdr. malt, 4 skp. bygryn, 4 skp. boghvedegryn, 1 tdr. havre, 4 lispund røget flæsk, 2 lispund smør og 3 lispund ost, leveret halvdelen til henholdsvis maj og november, alt i gode, rene pund og for-svarlige købmandsvarer.

2.

Jeg giver dem daglig fra maj til november 4 potter nymal-ket mælk, og den øvrige tid af året kun 2 potter daglig.

3.

Jeg fodrer og græsser for dem årlig til hvert års slagte-tid et får med dens yngel, lige med mine egne får, og fod-
rer et får om vinteren.

4.

Til ildebrenselse leverer jeg årlig 24 læs overtørv, 8 læs skudtørv. Overtørvene skal holde 10 snese pr. læs, skudtørve-
ne 25 snese pr. læs.

5.

Jeg giver dem årlig i penge 10 rdl., som betales halvde-
len til maj og halvdelen til november.

6.

Jeg leverer dem årlig $\frac{1}{2}$ lisp. godt hør.

7.

Jeg indretter til aftægtsfolkene, når de forlanger det, en god og bekvem lejlighed på det sted i gården, som de selv anviser, og forsyner samme med loft, døre, vinduer, skorsten og kakkelovn, hvilken bolig jeg holder i forsvarlig stand.

8.

Af indboet forbeholder aftægtsfolkene fuld eje- og brugs-
ret over: 1 dragkiste, 1 standkiste, 1 hængeskab, 1 bord, 2 stole, en komplet seng med behørig sengeklæder, 1 stueur, 1 kedel, 1 spand med stripper (?), samt fri brug og afbenyt-
telse af det fornødne køkkentøj, bageovn og bryggers.

9.

Jeg befordre og formaler deres korn på møllen, og beta-
ler deres jordefærd i sin tid efter egnens skik og brug.

10.

Hvad der er efter deres død, deles mellem arvingerne, ef-
ter loven.

11.

Flytter de et andet sted hen inden for 4 mile fra gården, skal han eller gårdens ejer levere naturalierne til maj og november.

En anden kilde angående personlige oplysninger er skattemetrollen. Den beretter, at i 1828 svarede Jens Christensen (Thomassen) (14) 56 rdl., og det steg til 70 rdl. i 1851.

Det var ikke lang tid, parret fik i aftægt. Jens Christensen (Thomassen) (14) døde 15. okt. 1852, 82 år gammel og hustruen Kiersten Thomasdatter (15) 1½ år senere d. 16. april 1854, 64 år. De blev begravet på Sahl kirkegård.

Forslågt for Karen Marie Jensdatters (7) farmor Elle Kirstine Jensdatter (29) og mormor Karen Jensdatter (31)

Søren Rasmussen (234-250) ? - 1683 - ?
gift med Maren Frantsdatter (235-251) ? - 1710

(Søren Jensen (464-496) ? - 1651 - ?)?

Jens Sørensen (232-248) ? - 1683 - ?

Hans Jensen (116-124) ? - 1756
gift med Kirsten Sørensdatter (117-125) ? - 1745

Christian Ellerup (118-126) ? - 1714 - 1742 - ?

Jens Hansen (58-62) 1712 - 1786
gift med Birthe Christensdatter Ellerup (59-63) 1714 - ?

Elle Kirstine Jensdatter (29) gift med Christen Thomsen (28)

Karen Jensdatter (31) gift med Thomas Jensen (30).

På en gård i Gullev by, den nuværende matr. nr. 2, boede omkring 1680, Søren Rasmussen (234-250). Han var fæstebonde under Frisholt.

I 1683 svarer han og hans hustru Maren Frantsdatter (235-251) skat af 1 tjenestedreng, 1 hest, 1 plag, 1 ko og 3 får, i alt 5 mk. 3 sk. Efter matriklen havde gården hartkorn 3-7-2-1.

Maren Frantsdatter (235-251) døde d. 25. juli 1710 (hun var muligvis en søster til ane nr. 79 i 2. afsnit, Anna Frantsdatter).

Parrets børns fødsler er heller ikke dateret, men her åbnes dog en dør på klem d. 20. okt. 1708, hvor Søren Rasmussens (234-250) datter Kirsten (117-125) blev trolovet med Hans Jensen (116-124) fra Bøgeskov.

Men først lidt om Bøgeskov og Hans Jensens (116-124) fader.

Det meste af Sahl-Gullevs jord er højtliggende let bakket jord af god beskaffenhed, men langs Gudenaåen ligger som en flodseng en sandet dalstrøg. Dalstrøget afgrænses af stejle og høje bakker, og på disse er der en enestående skøn udsigt over dalen, Gudenaåen og dens moser og enge.

I det nordvestligste hjørne af Gullev sogn, Bøgeskov, har beboerne kunnet nyde dette syn gennem mange årtier, helt fra dengang egnen var dækket af bøgeskov. I dag er der udsigt over det meste af Bjerringbro by.

Josef Christensen fortæller i jydsk saml. 1878-79, at Bøgeskov bestod af 3 gårde og 1 bakkehus. Disse 3 gårde har været hjem for nogle af slægtens aner.

Den vestligste, hvor Jens Hansen (58-62) boede fra før 1742 og til 1786, var den største og måske hoved- og stam-
megården, på lidt over 8½ tde. hartkorn. Til den hørte Bø-
geskov mølle sydvest for byen, som er nævnt i et 1469 ud-
stedt "Pergmetzskjøde af Eggert Westenij att. hannd haffuer
sold til Alling closter en broderdeel i Bøgeschouff lig-
gindis i Guudeløff sogen i Houlberg herrit med sinn tillig-
gelsze och med møllested dam och damsbundt". Efter beliggen-
heden må der til denne gaard have hørt store skovstræk-
ninger og vidtstrakte markjorder, især i Gudenaadalen.

Den østligste gård beboet af Jens Sørensen (232-248) og
senere sønnen Hans Jensen (116-124) fra før 1688 og til
omkring 1750, var noget mindre, da dens mark var af bedre
beskaffenhed, men lå nær op til Gullev markeskæl og var
skyldsæt for lidt over 6 tdr. hartkorn. Gårdens ældgamle,
vidtstrakte bygninger befandtes endnu i vor tid i deres gam-
le form.

På den midterste gård hvor Mikkel Joensen (108) boede fra
før 1720, derefter sønnen Anders Mikkelsen (54) og dennes
svigersøn, Søren Poulsen (26) til 1814, (forøvrigt har den-
ne gård været ejet af Søren Poulsens (26) efterkommere til
for nogle få år siden) var den mindste og stod kun for lidt
under 6 tdr. hartkorn. Dens vaaningshus var i ældgammel tid
opført af meget svært egetømmer, med alenbrede stolper og
over ½ alen tykke egebjælker, hvori endnu såes spor af
svenskernes eller polakernes sabelhug. Gården havde den
mærkelighed, at staldbygningerne her, ligesom i Borre, lå
i række med stuehuset i een længde.

Videre fortæller Josef Christensen: Efter reformationen
1536 blev Bøgeskov henlagt til Aarhus hospital mod dertil
at svare en meget lille landgilde. Det ses af Kong Frederik
III. brev af 1651, at afgiften af Bøgeskov gårde da var an-
sat således: "Søren Jensen (464-496)? (østre gård) 1½ ørte
rug (1 ørte 10 skpr.). 1½ ørte malt (1 ørte 12 skpr.), 1
ørte havre (20 skpr.), 2 pund smør, 1 brændesviin og 1 mark
5 skill. 1 alb. gjæsteri. Poul Andersen (mellemste gaard)
ligesom forrige, og Christen Christensen (vestre gaard) 2 ør-
ter rug, 2 ørter byg, 2 ørter havre, 3 pund smør, et brændes-
viin og en halv daler gjæsteri. Jens Christensen af et huus
een mark. (Hoffm. fund. II, S. 123.) I syv aftener, førend
afgiften skulle erlægges, samledes de 3 Bøgeskov mænd for at
drøfte og overlægge, hvorledes disse ydelser skulle blive
førte til Aarhus, medens de af deres kridtpiber smøgede hol-
landsk tobak, en luxus, der på den tid var kommen i brug.
Der er endvidere fortalt, at hospitalsforstanderen fra Aar-
hus en gang ved at kjøre forbi Bøgeskov lod bud gå ind til
en af mændene med anmodning om at komme ud til sig; men man-
den gav det svar, at han antog, forstanderen havde ligeså
nær ind til ham, som ud til denne. Herover blev hospitals-
forstanderen vred og kjørte lige til Frisholt, hvor han solg-
te alle 3 gårde som fæstegods til Frisholt. Denne overdra-
gelse må være foregået i begyndelsen af etatsråd Lindenaus
tid; thi Frisholts ældste thingbog af 1680 udviser, at Bøge-
skov gårde i nogle år forud havde hørt under Frisholt.

Den omtalte Søren Jensen (464-496?) i den østre gård, er muligvis Jens Sørensens (232-248) fader. Årstallene kan udmærket passe, og det er jo også i den østre gård Jens Sørensen (232-248) befinder sig i 1683, hvor han efter skattemandtalslisten er enkemand og svarer skat af 1 tjenestedreng, 1 hoppe, 2 føl, 1 ko og 2 får.

Den næste fæster på gården er formodentlig Jens Sørensens (232-248) søn Hans Jensen (116-124).

Rigtigheden af foranstående anes rækkefølge må måske tages med lidt forbehold, som kilde findes kun Josef Christensens bemærkninger og Århus hospitals jordebog fra 1650, hvor "Søfren Jensens" (464-496) landgilde er nævnt, det stemmer stort set overens med uddraget fra jydskes samlinger, jordbogen nævner 2½ ørtug rug, 1½ ørtug malt, 1 ørtug aure, (havre), 2 pund smør, 1 brændes svin¹⁹), 1 mark og 5 skilling, 1 album gjæsteri²⁰), 2 gulv korn til bjælke²¹).

1 ørtug = rummål for korn, enten 10 skp. rug (125 kg), eller 12 skp. byg (malt) (150 kg), eller 20 skp. havre (250 kg).

Som før nævnt blev Hans Jensen (116-124) trolovet d. 20. okt. 1708 med Kirsten Sørensdatter (117-125). Parret blev viet i Gullev kirke 30. dec. samme år.

Ved Frisholts ejerskifte 1720 findes følgende:

Hans Jensen (116-124), matr. 6 tdr. 1 fdkr. 1½ alb. Har 5 bæster, 6 fæhøveder, 16 får, 1 svin, 10 binding ildstedrad, 13 binding lade, det østre hus 9 binding jordgrav, vesterhus 10 binding, fattes leder til 8 binding og 16 stolper. Har sået rug 6 tdr., kan så byg 1½ tde., aur 6 tdr., fattes 6 aur, 1 tde. byg. Har 2 sønner, Jens 8 år, Søren 6 år, 1 datter Sidsel 10 år, fæstebr. og kvitterb. Gjør fuld hoveri.

Ved stævningmødet på Frisholt birketing i 1723, var hans forhold yderlig forværret. Han tilstod, at han var herremanden skyldig for byg 1 tde. 1 skpe., havre 3 tdr. 3 skpr., 1721, byg 2 tdr. 2 skpr., havre 5 tdr. 2 skpr. på terminskats penge 1720 1 rd. 1 mk., 1 bæst 11 rd., jan. term. 1721 3 rd. 4 mk. 8 sk. på kornskats penge 1721 2 rd. 4 mk. 7 sk. April kvart. 1722 2 rd. 1 mk. 1½ sk., nok juli do. 2 rd. 3 mk. 2½ sk. og på kornskats penge 3 rd. 2 mk. 15½ sk., er ialt 40 rd. mk. 4½ sk.

- 19) Brændes svin = svin, der var brændemærket af ejeren og måtte æde olden i fæsterens skov.
- 20) gjæsteri = pligt til at underholde jorddrottens folk under deres besøg.
- 21) Gulv korn til bjælke = den mængde korn, der opbevarede i negene i en gulv i laden, fyldt op til bjælkerne.

I kirkebogen ses; at Kirsten Sørensdatter (117-125) blev begravet skærtorsdag d. 27. marts 1745, og Hans Jensen (116-124) døde 10. okt. 1756. Han er muligvis i sin aftægt flyttet til den vestre gård i Bøgeskov, som parrets søn, Jens Hansen (58-62), døbt 24. jan. 1712, havde i fæste.

Jens Hansens (58-62) kone Birthe Christensdatter Ellerup (59-63) var fra Sahl, hvor hendes fader Christian Ellerup (118-126) også nævnes i 1720. Han boede på en $\frac{1}{2}$ gård matr. 3 tdr. 3 skp. 2 fjdk. 2 $\frac{1}{2}$ alb. Har 3 bæster, 3 fæhøveder, 6 får og 3 svin. Stuehuset 9 binding, laden 8 binding, stald og fæhus 8 binding, fattes leder til 6 bindinger. Har sæt rug 3 tdr., kunne så byg 3 tdr., aur 7 tdr., har hverken byg eller aur. Har 4 pigebørn, Kirsten 12 år, Birgithe (59-63?), Sidsel og Marie. Gjør halv hovning, har fæstebrev og kvite-ringsbog.

I 1720 havde han yderlig fået byg 3 tdr. 3 skp., havre 4 $\frac{1}{2}$ tdr. i 1721, byg 2 tdr. 2 skp., havre 2 tdr. 2 skp. samt 2 bæster (heste) til 32 rdl., tilsammen 46 rdl. som han i 1723 endnu skyldte herremanden.

Christian Ellerup (118-126) og Anders Christensen (ane nr. 26 i 3. afsnit) nævnes i jordbøgerne 1731 og 1742, at bo sammen på en gård i Sahl af hartkorn 6-7-1-2, og i 1736 skulle de fælles i landgilde svare 1 td. 7 skp. rug, 2 td. 2 skp. byg, 3 td. havre, 1 otting smør, 1 lam, 1 gås, 2 høner, 6 sk. malt gæsteri, 1 svin, spinde og bindepenge. 24 sk. samt forrette hoveri for en hel gård.

Det må formodes, at Christian Ellerup (118-126) stammer fra lokaliteten Ellerup i Gern sogn.

Angående datteren, Birthe Christensdatter Ellerup (59-63) fødsel er kirkebogen ikke særlig fyldestgørende. Den 10. juni 1714 læses: "Posti 2 s i trin. blev Christian Ellerups (118-126) pigebarns hjemmedaab confirmeret i kirken". Det må formodes at være Birthes (59-63) fremstilling der omtales, da Christian Ellerups (118-126) navn ikke findes nævnt i kirkebogen mellem 1714 og 1723, og Birthe Christensdatter Ellerup (59-63) kan næppe være født efter 1723, da hun d. 9. okt. 1740 i Sahl kirke blev viet med førnævnte Jens Hansen (58-62), 28 år, fra Bøgeskov.

De kom til at bo i den vestre gård i Bøgeskov, her nævnes Jens Hansen (58-62) i jordebogen i 1742 og 1763.

Ægteparret fik også sorgen at føle under den omrasende blodsyge i 1779. Deres 2 sønner, Christian 30 år og Hans 24 år, nævnes blandt dem, der døde af epidemien.

Desuden fødtes i ægteskabet 2 piger, Elle Kirstine (fle-
re steder kaldt Ella) (29) døbt 12. aug. 1739, gift med
Christen Thomsen (28) d. 29. juni 1763 og Karen (31) døbt
2. dec. 1753, gift med Thomas Jensen (30) d. 2. marts 1787.

Jens Hansen (58-62) døde i 1786, 72 år og blev begravet på Gullev kirkegård d. 10. maj.

Forslægt for Karen Marie Jensdatters (7) mødrene side

Niels Christensen (244) ? - 1697
gift med "hans kone" (245) ? - 1728.

Niels Nielsen (122) ? - 1760
gift med Kirsten Jensdatter (123) ? - 1765.

Anders Jensen (120) ? - 1719 - ?

Jens Andersen (60) 1717-1787
gift med Ane Nielsdatter (61) 1721 - 1790.

Thomas Jensen (30) 1762 - 1836
gift med Karen Jensdatter (31) 1753 - 1840 (hendes forslægt er omtalt)

Kiersten Thomasdatter (15) 1790 - 1854
gift med Jens Christensen (Thomasen) (14) 1790 - 1852

Karen Marie Jensdatter (7).

Gården Enggård, den nuværende matr. nr. 7 i Gullev sogn, var en såkaldt strøgård, d.v.s. en gård, der lå så langt fra den hvoedgård, den tilhørte, at den slet ikke eller kun i ringe grad kunne udnyttes ved arbejdsydelse (hoveri). I middelalderen, hvor hoveri spillede en mindre rolle, var der mange strøgårde, men eftersom der oprettedes flere hovedgårde (herregårde) sætter bestræbelserne ind for at reducere strøgårdene (distriktet Bøgeskov i Gullev sogn var også strøgods under Århus hospital). Ved hjælp af køb og mageskifte var det efterhånden mest gejstlige institutioner, der havde strøgods, f.eks. hospitaler og større kirker, for hvem hoveri ikke havde nogen værdi.

Omkring år 1700 ejede grev Reventlow baroniet Frisen vold ved Langå, og hertil hørte Enggård, hvortil en af slægtens rødder fører.

I 1680 nævnes det, at Niels Christensen (244) bor der, og i 1683 svarer han og hans hustru i kop- (person) skat, 2 rdl. 3 mk., og kvægskat af 1 hoppe, 1 plag, 1 ko, 1 ungnød og 3 får, 1 mk. 10 sk.

Kirkebogen for Sahl-Gullev er først ført fra år 1691, og de første årtier, den førtes, er den ofte meget mangelfuld, bl.a. betragtede præsten (og samfundet) kvinden som en 2. rangs person og flere steder nævnes en kvindes navn ikke, når hendes død blev indført i kirkebogen, blot at det var den eller den mands kone. For personerne fra Enggård gør sig endvidere gældende, at -sen efternavnet er erstattet med Enggård. Navnene Niels- (122) og Christian Enggård findes flere steder. De må formodes at være sønner af førnævnte Niels Christensen (244). Christian Enggård må være født ca. 1654 (han findes som ane nr. 78 i 3. afsnit), hvornår Niels Enggård Nielsen er født er uvis, alderen opgives ikke ved hans død i 1760. Enten har

han opnået en meget høj alder, eller også har Niels Christensen (244) været gift mere end 1 gang. Niels Christensen (244) blev begravet på Gullev kirkegård d. 13. dec. 1697, og det må være hans hustru, der er indført begravet d. 3. marts 1728 som "Niels Enggård's (122) moder".

Efter faderens død har Niels Nielsen Enggård (122) overtaget gården i fæste, som nu tilhørte hovedgården Frisenvold i Langå under grevskabet Frisenborg. Hans navn findes også i jordbogen 1731, hvor gården havde hartkorn 6-6-3-1.

Den 3. marts 1716 blev Niels Nielsen Enggård (122) i Gullev kirke gift med Jens Thomasens steddatter, Kirsten Jensdatter (123). Den 19. juni 1720 havde parret en datter til dåb, kaldet Ane (61).

Senere beretter kirkebogen, at Niels Enggård (122) d. 13. jan. 1760 blev begravet og hustruen Kirsten Enggård (123) d. 20. nov. 1765.

I Hagsholm fæsteprotokol, anno 1719 d. 27. marts er indført et fæstebrev, hvori der findes nogle oplysninger om Anders Jensen (120) Nøddelund, Gullev sogn. Efter brevet var han indflyttet på sin halve fæstegård d. 14. dec. 1702 og har altså boet der i 17 år før der blev skrevet fæstebrev. Gården havde hartkorn 5-0-0-2½.

Det må have været en nybygget gård Anders Jensen har beboet, som nævnt var det en halv gård og er jo så udstykket mellem matriklen i 1688 og Anders Jensens (120) indflytning i 1702.

Det er også nævnt, at han var barnefødt i Nøddelund, og han er muligvis søn af den Jens Pedersen, der nævnes i jordbogen 1680 og søn af matriklen 1688.

I Gullev kirkebog har det ikke været muligt at finde Anders Jensens (120) vielse. Det kan tyde på, at han har fundet sin hustru uden sogns.

Den 3. nov. 1717 havde de en dreng til dåb i Gullev, kaldet Jens Andersen (60) og senere, d. 28. sept. 1726, havde ægteparret tvillingebørn til dåb.

En af de sidste indskrivninger i kirkebogen fra 1746 er, at Anders Jensens (120) hustru blev begravet, men der er hverken navn eller dato noteret. Året efter, d. 10. sept. 1747, blev Anders Jensen (120) trolovet med Maren Pedersdatter, og de blev viet 2 måneder senere d. 15. nov., men forinden havde sønnen Jens Andersen (60) overtaget gården i fæste i et fæstebrev af 2. nov. 1741. I det brev er der stort set kun datoen, der har interesse. Brevets øvrige indhold er fæsterens forpligtelser (forpligtelsernes art nævnes ikke) overfor hans herskab, i henhold til "hans majestæts kongens allerunderdanigste love og anordninger".

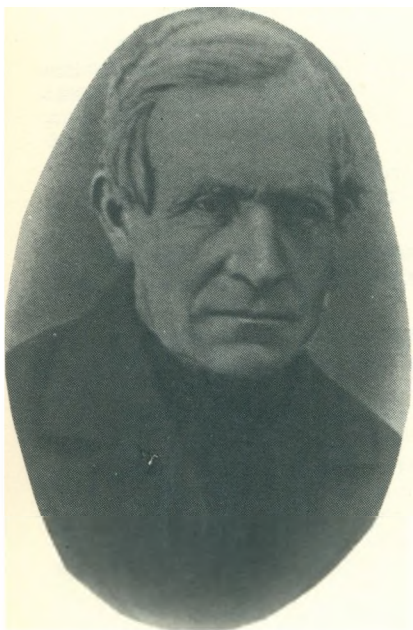
Jens Andersen (60) var 24 år, da han fik fæstebrev, han har drevet gården i 6 år som ungkarl og med forældrene boende hos sig som aftægtsfolk før han i 1747, (samme år som faderen giftede sig 2. gang, se foranstående) d. 20. juni blev "copuleret" i Gullev kirke med føromtalte Anne Nielsdatter (61) fra Enggård.

Ægteskabet Søren Jensen (6) og Karen Marie Jensdatter (7)

Søren Jensen (6) var født i Fårvang, Tvilum sogn, d. 6. juni 1817, søn af førortalte husmand (og spillemand?) Jens Larsen (12) og hustru Ane Sørensdatter (13). Ved dåben i Tvilum kirke blev han båret af tjenestepigen Maren Lasdatter, faddere var gårdmand Peder Krog, Therkild Nielsen, tjenestekarl Peder Jensen og Peder Nielsen, gårdmand Niels Jensen og hustru, Fårvang.

Søren Jensens (6) mor døde, da han var 2½ år gammel, men som før nævnt var faderen kun enkemand i 3 måneder før han giftede sig igen. Af børn var der foruden Søren Jensen (6) hans 5 år ældre bror Andreas.

Den næste oplysning om Søren Jensen (6) er at finde fra hans konfirmation i 1832 i Tvilum kirke, hvor han måtte nøjes med karakteren "temmelig god kundskab og opførsel". Hermed stod han som nr. 9 af 12 drenge på kirkegulvet.

Søren Jensen (6)

Hendes navn skrives både Ane og Anna, sådanne små unøjagtigheder hører med til datidens protokolføring. Ligeledes er det ikke altid aldersangivelsen stemmer overens de forskellige steder, f.eks. er der efter folketællingen i 1787, hvor Jens Andersen (60) nævnes som husmand, 6 års aldersforskkel mellem ham og hustruen, det rigtige var 3 år.

Den 3. dec. 1787 blev Jens Andersen (60) begravet, 70 år gammel, på Gullev kirkegård og 3 år efter, d. 13. juni 1790, fulgte Ane Nielsdatter (61) sin mand i graven, også 70 år gl.

I deres ægteskab fødtes bl. a. en dreng, som d. 25. jan. 1762 døbttes Thomas Jensen (30). 25 år senere blev han i Sahl kirke d. 2. marts 1787 gift med den 34-årige enke-kone Karen Jensdatter (31) (hendes forslægt er tidligere omtalt):

Sahl kirkebog beretter, at hun året før, d. 18. juli 1786, som tjenestepige på Frisholt, blev gift med den 49-årige enkemand Peder Pedersen Brundt (han var søn af ane nr. 24 Peder Rasmussen Brundt i 3. afsnit).

Den ene af forloverne er en tidligere bekendt nemlig ane nr. 24 i dette afsnit, Lars Jensen fra Gullev.

Dette ægteskab varede kun kort. Allerede allehelgens dag (1. s. i nov.) samme år, blev Peder Pedersen Brundt begravet, og 5 måneder senere blev Karen Jensdatter (31) som nævnt d. 2. marts 1787 viet med Thomas Jensen (30), og parret flyttede til Bøgeskov i Gullev sogn hvor Thomas Jensen (30) i folketællingen 1801 nævnes som husmand med jord.

Husmandsstedet de ejede har formentligt ligget godt gemt i bakkeslugten, og endnu i dag findes der stadig et hus på stedet, der ligger ved den gamle amtsvej mellem Bjerringbro og Gullev. Der findes et billede med titlen "På vej til marked", hvor huset og dets omgivelser er fint gengivet.

Tilbage til Thomas Jensen (30) og Karen Jensdatter (31). Efter folketællingen i 1801 var der i ægteskabet 3 børn, Maren, 14 år, Kiersten (15) 11 år og Peder, 7 år. Kiersten (15) er omtalt under Karen Marie Jensdatters (7) fædrene side, men for en ordens skyld kan det i forbifarten nævnes, at hun blev døbt i Sahl kirke d. 2. maj 1790, og det var hende præsten kaldte bondepige, da han indskrev hendes og gårdmand Jens Christensen (Thomasens) (14) vielse i kirkebogen d. 18. maj 1822.

Thomas Jensen (30) og hustru overdrager sønnen Peder husmandsstedet og får aftægtsophold hos ham. Thomas Jensen (30) opnåede at blive 74 år inden han døde den 18. april 1836, og Karen Jensdatter (31) var 86 år, da hun døde d. 12. juli 1840. De blev begge begravet på Gullev kirkegård.

Som ung kom Søren Jensen (6) ud at tjene og søgte til forældrenes fødeegn. Efter folketællingen 1845 tjente han hos Jens Christensen (14), Skibelund, Sahl sogn, og her fik han og husbondens datter Karen Marie Jensdatter (7) kærlighed til hinanden.

Som tidligere omtalt var Jens Christensen (14) og hustru imod denne forbindelse, enten fordi Søren Jensen (6) var fra et husmandshjem eller måske de unges aldersforskel, - han var 28 år, hun 16 år.

Søren Jensen (6) måtte forlade pladsen, og 3 år senere, ved faderens død i 1848, var han tjenende i Lemming sogn. Det blev dog ordnet sådan, at Søren Jensen (6) kom tilbage til Skibelund og d. 20. maj 1851 blev han og Karen Marie Jensdatter (7) forenet i Sahl kirke.

Det er tredje gang hendes tilstedeværelse i Sahl kirke er kendt. Første gang var kort tid efter hendes fødsel d. 16. nov. 1829, da hun blev båret til dåben af Jens Hansens kone i Gullev, mens Rasmus Mogensens kone, Peder Ladsen og Søren Lading, alle af Sahl var faddere.

Anden gang var i anledning af hendes konfirmation i 1844, hvor hun fik mg i kundskab og opførslen var "sædelig". Hun stod forrets af 6 piger på kirkegulvet.

14 dage efter Søren Jensens (6) og Karen Marie Jensdatters (7) bryllup får Søren Jensen (6) skøde på svigerforældrenes gård "Skibelundgård", den nuværende matr. nr. 2 i Skibelund, Sahl sogn. Gården havde hartkorn 3-6-0- $\frac{1}{2}$. Der til kom en tilkøbt engparcel i Bøgeskov, nuværende matr. nr. 10, på hartkorn 0-5-0- $\frac{1}{2}$. Prisen var 1.000 rdl., som ordnedes med en panteobligation til sælgeren. Desuden skulle svigerforældrene have aftægtsophold på gården, (kontrakten er omtalt under ane nr. 14 og 15, Jens Christensen og Kirsten Thomasdatter.) Skødet er underskrevet egenhændigt af begge parter d. 6. juni 1851.

I ægteskabet fødtes 8 børn, heraf døde de 3 som spæde.

Deres børn.

1. Ane Kirstine f. 22. april 1852, gift med gårdmand Niels Peter Pedersen, Sahl.
2. Jensine (3) f. 6. sept. 1853, gift med gårdmand Christen Jensen (Thøgersen) (2) Nøddelund (omtalt i 1. afsnit).
3. Kirstine f. 7. juli 1856, gift med Jens P. Christensen, de overtog Skibelundgård.
4. Jens, f. 24. dec. 1858, død kort efter fødsel.
5. Jette Kirstine f. 12. maj 1860, død kort efter fødsel.
6. Jette Kirstine f. 25. okt. 1863, gift med gårdmand Niels P. Iversen, Sahl.
7. Martine Caroline f. 20. okt. 1866, død 22. april 1867.
8. Elmine Martine f. 12. sept. 1868, gift med urmager Bertel Rasmussen, Bjerringbro.

**Karen Marie
Jensdatter (7)
"bedste Karen"**

Karen Marie Jensdatter (7) er identisk med den omtalte "bedste Karen" i første afsnit, og efter de overleveringer, der er mig fortalt, forstod forældrene at skabe et godt hjem for børneflokket, hvor kærligheden rådede, og familiesammenholdet var sat i højsædet.

Søren Jensen (6) var sin ægtemage en god mand og hun var en venlig og afholdt kone hvad følgende sang, til deres sølvbryllup d. 20. maj 1876, synes at understrege.

Mel: Nattens dærringe tåge.

Kjerlig et ord jeg frembære
Til Eder forældre kjær
Høiet Eders minde jeg ære
Og jeg af hjerte har kjær
Derfor jeg venlig vil bede
Foragt ei mit simple ord
Dermed alt godt jeg mene
Og haaber at i mig forstaa.

Gid jordens skønneste lykke
 Gid dydens ære og fred
 Maae Eders fremtid smykke
 Og skjærme kjærlighed
 Gid Eders liv maa ligne
 En sommermorgen saa skjønd
 Gid livets Herre velsigne
 Mit ønske og min bøn

Hvis skjæbnens haand Eder række
 Da bær taalmodig dens aag
 Herren os kalder og vækker
 Efter hans viselig raad
 Thi vi kan være forvisset
 At det er alt til vort gavn
 Om vi ei her i livet saa hidset
 Vi ser det i himlens havn.

Gid Eder stedse ledsage
 Herrens velsignede aand
 Da skal de jordiske dage
 Svinde med frydefuld aand
 Og da skal velstand og glæde
 Sundhed, ære og fryd
 Smukt Eders vandring lede
 Og Eder blive til pryde.

Efter sigende var hjemmet meget velstående, og det ene af de to kaffestel af sølv som Line (omtalt i første afsnit) tog med fra Nyhavegård, vides at stamme fra Søren Jensen (6) og Karen Marie Jensdatters (7) hjem.

Som tidligere omtalt under Jens Christensen (14) bestod Skibelundgård i 1804 af 3 huse på henholdsvis 8, 16 og 8 fag til en værdi af 550 rdl., men Søren Jensen (6) har formentligt ombygget gården og i brandforsikringsprotokollen fra 1861 ses en værdiangivelse af gården, muligvis i forbindelse med ombygningen.

a. Stuehuset, tækket med strå	850 rdl.
b. Østre hus	420 -
c. Nordre hus	490 -
d. Vestre hus, først vurderet til 330 rdl. men omvurderet til	720 -
e. Et hus østen for gården	240 -
f. Tilbygget beboelsen	120 -
g. Spånhus til tørv	60 -

ialt 2.900 rdl.

Der er intet at finde i taxationsprotokollen, hvor bygningernes størrelse, byggemateriale og deres anvendelse almindeligvis er omtalt, men som det forstås af det foranstående, var det store og rummelige bygninger, der bl.a. skulle rumme de store mængder enghø, som bjergedes til foder i de vidtstrakte enge langs Gudenåen.

Skibelundgård, der lå mellem Skibelund mølle og Gudenåen, nedbrændte i 1930-erne. Efter branden opbyggedes den i mindre format og moderne stil, men den gamle gård, hvoraf en del af bindingsværkstømmeret efter sigende var indført svensk træ, erindres endnu på egnen, som en af sognets store og flotte gårde.

Søren Jensen (6) og hans nabo Rasmus Pedersen var engang involveret i en ejendomssag, angående ejerforholdet til et stykke jord, som Sahl kirke i 1802 havde afhændet formentligt til Søren Jensens (6) svigerfader Jens Christensen (14), uden at der var blevet skrevet skøde.

Nu i 1868 mente Sørensen Jensen (6) og hans nabo, at de var de rette ejere til omtalte jordparcel. Det kunne Lysgård herredsret ikke uden videre godkende, og Søren Jensen (6) og naboen måtte ansøge kongen om at få skøde på parcellen. Dette brev er gået tabt, men kongens svar er indført i skødepantebogen. Det er et langt og snørklet brev i kancellistil, her i forkortet udgave:

Vi, Christian d. niende af guds nåde, konge til Ditmarsken, de Vennerske og Gothers, hertug til Slesvig, Holsten, Pommern, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg.

Gør vitterlig, at eftersom gårdmændene Søren Jensen (6) og Rasmus Pedersen af Skibelund, Sahl sogn, Viborg amt udi vort land, nørrejylland for os allerunderdanigst haver andraget, at få overdraget, den af dem, i længere tid besiddende ejendom matr. nr. 5.---. Da ville vi, i anledning af Deres derom allerunderdanigste gjorte ansøgning og begæring, allernådigst bevillige at førnævnte Søren Jensen (6) og Rasmus Pedersen får skøde på ejendommen, såfremt ingen andre formener at have nogen adkomst til den. Derfor skal de tvende gange lade indrykke en stævning (oplysning) i Berlingske, Århus og Viborg stiftstidende, om at dersom nogen mener at have lovlig ret til ejendommen, skal de inden år og dag er gået bevise deres ret ved Lysgård herredsret.

Givet i vor kongelige residents sted, København, d. 22. okt. 1868, efter hans kongelige majestæts allernådigste befalinger.

Stævningen har været i de nævnte aviser mellem 10. og 15. nov. 1868, og da der ingen melder sig for at kræve rettighed over ejendommen, falder dommen d. 4. febr. 1870, og de får tilskødet ejendommen og deler den. Søren Jensen (6) får matr. nr. 5a af hartkorn 0-3-0-1 $\frac{1}{2}$, og Rasmus Pedersen får matr. nr. 5b af hartkorn 5b, som han senere sælger til Søren Jensen (6) for 25 rdl. Det nævnes, at køberen forlængst har taget parcellen i besiddelse.

I forbindelse med den jordhandel, der ikke blev protokollet, kan oplyses, at i ældre tider blev en ejendomshandel bekræftet ved, at sælgeren tog en håndfuld jord fra den solgte mark med til landsbytinget, hvor han i vidners overværelse overrakte den til køberen.

Den smukke Skibelundgård forblev i slægtens eje endnu en generation, idet Søren Jensens (6) og Karen Marie Jensdatters (7) datter Kirstines mand, Jens Peter Christensen, overtog skødet på gården d. 11. juni 1879. Prisen var 8.000 kr., men det bemærkes i skødet, at overdragelsen til dels er en gave, og gårdens værdi i handel og vandel ansættes til 15.000 kr.

Efter afståelsen af gården forblev Søren Jensen (6) og Karen Marie Jensdatter (7) som aftægtsfolk på gården.

Søren Jensen (6) døde 3 år senere, d. 16. marts 1882, 64 år gammel og blev begravet på Sahl kirkegård.

Karen Marie Jensdatter (7) eller "bedste Karen", som hun nu kaldtes, levede en del år endnu som aftægtskone. Det er fortalt, at i hendes sidste leveår blev hun en del forkalket og affældigt, og at hun i sin aftægtsstue havde en kæp stående, som hun brugte til at signalisere efter hjælp, når hun havde brug derfor. Til tider kunne hun få i sinde, at slå ud efter hjælperen med kæppen, en handling der ligger langt fra det, hun ellers erindres for.

Hun døde d. 31. aug. 1904, 75 år gammel, og begravedes på Sahl kirkegård.

3. afsnit

Frands Pedersen (2) og Mette Marie Andersdatter (3)
og deres forslægt.

**Ægteskabet Frands Pedersen (2) og
Mette Marie Andersdatter (3)**

**Frands Pedersen (2) og
Mette Marie Andersdatter (3)
med Skibelund mølle som
baggrund**

Landsbyen Sahl, der i dag er gennemskåret af den stærkt trafikerede amtsvej Randers - Silkeborg, var, før der blev bygget bro over Gudenåen ved Ans, et yderdistrikt, afgrænset af åen, der slynger sig syd, vest og nord omkring Sahl i en afstand af 4-5 km.

Landsbyen bærer endnu præg fra gamle tider, da man søgte sammen for at værne sig mod krigere, røvere og andre ugeringsmænd. 6-7 gårde ligger rundt i byen, og deres jorder bliver bredere, jo længere man kommer bort fra bygningerne.

I en af de gamle gårde, "Svanegården", beliggende i byens udkant ved vejen mod Nøddelund, er Frands Pedersen (2) født d. 7. okt. 1831. Hans forældre, gårdmand Peder Hansen (4) og hustru Kirsten Sørensdatter (5) fik ham døbt d. 14. nov. i Sahl kirke, hvor han blev båret af lærer Skrumstrups kone fra Frisenborg, mens Søren Hansens kone, Mikkil Sørensen, Peder Smed og Christen Svendsen, alla af Sahl, var faddere.

Frands Pedersen (2) er uden tvivl opkaldt efter moderens, Kirsten Sørensdatter (5) afdøde mand af 1. ægteskab Frands Pedersen. Efter hans død blev hun gift med Peder Hansen (4), og så var det naturligt at opkalde en af deres børn efter hendes første ægtefælle, men mere derom under ane nr. 4 og 5, Peder Hansen og Kirsten Sørensdatter.

Efter endt skolegang blev Frands Pedersen (2) konfirmeret i 1845 i Gullev kirke. Han var ene dreng på holdet og opnåede de højeste karakterer, som præsten gav: mg både i kundskab og opførsel.

Der er flere ting, der tyder på, at Frands Pedersens (2) forældre var velstående og solide gårdmandsfolk, og for at finde en kone af passende stand, måtte Frands Pedersen (2) til Horn i Tvilum sogn, hvor han d. 3. juli 1857 i Tvilum kirke blev viet med Mette Marie Andersdatter (3) f. d. 14. okt. 1834 og datter af gårdmand og snedker i Horn, Anders Jensen (6) og hustru Karen Rasmusdatter (7).

Ved hendes dåb i Tvilum kirke d. 2. nov. blev hun båret af pigen Mette Kirstine Rasmusdatter, faddere var husmand Peder Christensens kone, gårdmand Christian Pedersen, Laurs Sørensen og Christian Andersen, alle fra Horn.

Mette Marie Andersdatter (3) opnåede ikke at kende sin fader, idet han døde, da hun var 1½ år gammel. Det ses i skiftet efter faderen, at hjemmet var meget velstående (læs derom under forslægt for Mette Marie Andersdatters (3) fædrene side) og den unge og rige enke Karen Rasmusdatter (7). Hun var 23 år, da hun blev enke, og har uden tvivl været et godt parti at beholde i familien og efter 1 år som enke, blev hun d. 11. marts 1837 gift med hendes afdøde mands brorsøn, Jens Pedersen. Han blev stedfar for Mette Marie Andersdatter (3).

Det var måske for meget at skrive, at Frands Pedersen (2) skulle finde en kone af passende stand, formentligt har der også været kærlighed til stede, men gennem de overleveringer, der er mig fortalt, spores en vis hensyntagen til penge og deres værdi, måske lidt på bekostning af et godt familiesammenhold, og som det læses længere fremme i bogen, syntes Mette Marie Andersdatter (3) ikke, det var forkert at blande sig i, hvem hendes kommende svigerbørn burde være.

Det var som gårdmandskone den 22-årige Mette Marie Andersdatter (3) kom til Sahl, idet den 3 år ældre Frands Pedersen (2) ½ år forinden, d. 16. jan. 1857, havde overtaget skødet på faderens gård. "Svanegården" havde hartkorn 3-5-2-1½ (det nuværende matr. nr. 7) og prisen var 1400 rdl. + aftægtsophold til hans forældre. Aftægtskontrakten er ikke indført i skøde-pantebogen, men i skødet ses, at værdien af opholdet ansattes til 400 rdl.

Det økonomiske ordnedes således, at Frands Pedersen (2) overtog priotitetsgælden, som var på 400 rdl., og for restbeløbet, 1000 rdl., udstedte han en obligation til broderen Hans Christian Pedersen, der boede i Højbjerg.

Mette Marie Andersdatter (3)

Her på Svanegården fødtes Frands Pedersens (2) og Mette Marie Andersdatters (3) børneflokk på 8 ialt. Det har været vanskeligt at samle stof til efterslægt for dem, da nogle efterkommere er emigreret til Amerika, og forbindelsen til nogle af de andre er gledet ud.

Nogle få spredte og flygtige oplysninger om deres børn er dog bevaret blandt forskellige familiemedlemmer, og de nævnes her i det følgende.

Ægteparrets børn.

1. Ane Kirstine Pedersen.

født 6. aug. 1858. På grund af svaghed blev hun hjemmedøbt 5 dage senere d. 11. aug. Ved fremstillingen i kirken d. 2. okt. blev hun båret af gårdmand Peder Klodes datter Ane Marie, mens urmager R. Jensen, smed N. P. Nielsen og gårdmand Frants Christensen, alle af Sahl, var faddere.

Den 14. okt. 1881 blev hun gift med Rasmus Jensen, og de overtog en ejendom i Skibelund.

Fra deres bryllup har nu afdøde Sofie Bøg i Sahl berettet følgende: Om aftenen ved bryllupsfesten på Svanegården slap drikkevarerne op, og mændene gik ned i kælderen, for at hente noget mere. Medens de var i kælderen, hørtes der banke-

lyde på yderdøren, som om nogen ville ind, men da konerne kom ud og lukkede op, var der ingen. Det blev tydet som et ondt varsel som betød, at en af brudefolkene skulle dø, inden et år var gået.

Der gik 1½ år, uden at der skete noget, men d. 31. marts 1882 døde Rasmus Jensen ved en ulykke (vistnok et styrt fra et kornlæs eller et lynnedslag).

Senere blev Ane Kirstine gift med Peder Thomsen, og de drev en lille ejendom i Skibelund. De havde små økonomiske kår, og Peder Thomsen gik ud som arbejdsmand for at kunne forsørge familien. Selv om det var småt med pengene, var familien altid meget gæstfrie, og når min far som dreng besøgte dem, skulle han altid ind og have en sukkermad.

Før Rasmus Jensens død var der i ægteskabet født en dreng, Jens Jensen d. 4. dec. 1881. Efter soldatertiden kom han til greven på Ålholm, Lolland, som droskekusk. Efter sigende var han en af grevens betroede mænd, og da greven fik bil, den første Rolls Royce i Danmark, blev Jens Jensen grevens privatchauffør (også omtalt i bogens 1. afsnit).

2. Andrea Jette Pedersen.

født 29. april 1861 og til dåben d. 4. aug. blev hun båret af gårdmand P. Sørensens datter Ane Kirstine, fadderne var forskellige gårdmænd fra Sahl.

Hun blev gift d. 15. nov. 1887 med slagter Morten Pedersen fra Tommerup, Fyn. De har formentligt boet i Sahl, for her er Andrea Jette begravet. Hun døde nogle få år senere d. 7. okt. 1892.

3. Søren Peter Pedersen.

født 27. nov. 1863. Længere fremme i bogen ses, at Frands Pedersen (2) overtog Skibelund mølle og ifølge skødeprotokollen overtager Søren Peter skødet efter sin fader d. 6. sept. 1889.

Skibelund mølle var fra gammel tid et af sognets samlingssteder, og den har en lang historie bag sig, da den er nævnt i gamle papirer fra år 1469. Almindeligvis var det en givtig forretning at drive et mølteri, men i midten af det 19. århundrede kom møllen ud for økonomiske nedgangstider, og da Søren Peter i 1889 overtog skødet, var møllen temmelig forældet (ca. 19.000 kr.).

Det gik fortsat ned ad bakke, og d. 15. april 1905 begærede Landmandsbanen møllen sat til tvangsauktion. Banken overtog møllen for et bud på 14.264,05 kr., men 2 måneder senere overtager Søren Peters bror, Anders, skødet for 13.266,42 kr. (prioritetsgælden var 12.000 kr.).

I forbindelse med auktionen nævnes, at Anders Pedersen (broderen) og 3 andre mænd fordrede af Søren Peter et skadesløsbrev på 2.100 kr. Det bemærkedes også, at en del fougage, hø, halm og utærsket korn er fjernet fra møllen mellem auktionens begyndelse og dens afholdelse.

Efter at Anders Pedersen overtog møllen, forblev Søren Peter som bestyrer på den. I 1922 købte han den tilbage for 22.000 kr. men sælger den atter i 1923 for 37.500 kr. Herefter flytter Søren Peter og hustruen til Svenstrup, hvor han senere døde. En af deres sønner rejste til Amerika, en anden havde en ejendom i Gern.

4. Anders Pedersen.

født 9. maj 1866. På et eller andet tidspunkt kommer han til Vellev som præstegårdsforpagter, og det var medens han var i Vellev, at han havde forbindelse med førnævnte Skibelund mølle. I 1907 overtog han Nyhavegård i Nøddelund (omtalt i l. afsnit). Den sælges i 1916 og han købte den 60 ha store gård, Borridssølund i Gerning sogn.

Indtil nu var det gået økonomisk fremad for Anders Pedersen, men den store gård magtede han ikke rigtigt at drive, og det begyndte at gå tilbage for ham. Det kan dels tilskrives krisetider, dels også at Anders Pedersen ikke forstod at være arbejdsleder for karlene.

2 år senere, i 1918, solgtes Borridssølund, og han købte Søndergård i Thorsø, men nedgangstiderne fortsatte for ham især i kriseårene 1930-35, og i 1939 afstod Anders Pedersen Søndergård temmeligt forgældet til sin brorsøn Markus Pedersen (søn af Line og Carl Pedersen fra l. afsnit), og fik aftægtsophold på gården.

Anders Pedersen og hustru, der var barnløse, havde, som tidligere omtalt i l. afsnit, adopteret Line og Carl Pedersens dreng, Carl Ejler. Desuden tilbragte Markus også de fleste af sine børne- og ungdomsår hos dem.

Anders Pedersen, der døde omkring 1950, erindres som en stout bonde, måske lidt storbondenatur der nok vidste, hvilke sociale lag i samfundet, man burde omgås.

Dem, der som barn, har kendt ham, mindes ham også som en mand, der ikke var særlig børnevenlig. Efter hans mening burde børn arbejde så meget som muligt. Til gengæld var han ikke smålig. Da Line og Carl Pedersens tvillinger, Frands og Kristen, blev konfirmeret i 1919, fik de hver en ny cykel af ham. Det var store gaver til en konfirmand dengang.

5. Carl Pedersen.

født 13. nov. 1868, er omtalt i bogens første afsnit.

6. Jensine Karoline Pedersen.

født 15. aug. 1870. Hendes konfirmation er ikke at finde i Sahl-Gullev kirkebog, så hun har muligvis været ude at tjene udensogns på det tidspunkt.

Den 29. nov. 1893 blev hun i Sahl kirke viet med sin afdøde søster Andrea Jettes enkemand Morten Pedersen eller "spækhøkeren", som han kaldtes i familien. Parret flyttede til København og drev i mange år en slagterforretning.

7. Ane Marie Pedersen.

født 14. juni 1874. Kirkebogen fra Sahl-Gullev er også tavs, både angående hendes konfirmation og bryllup, men så vidt vides, var hendes mand skomager og de var bosat i København.

8. Jette Pedersen.

født 11. jan. 1877. Hun blev konfirmeret i foråret 1891 med den fine karakter, mg, både i kundskab og opførsel. Hun levede ugift og havde plads som husbestyrerinde i København.

Disse oplysninger om børneflokken er kun at betragte som brudstykker, og ligeledes er der kun få spredte indtryk tilbage angående de øvrige forhold fra Frands Pedersen (2) og Mette Marie Andersdatters (3) hjem. Hvordan børnenes opdragelse var, er uvis, men gennem overleveringer fra Sahl er drengene omtalt som nogle uvorne og vilde knægte, der forsøgte at stene de folk bort, som de ikke kunne lide, der kom kørende eller gående til Sahl.

En anden ting, der er fortalt fra flere sider, er Frands Pedersens (2) hestekendskab. Han forstod at vurdere en hest og kendte så godt som alle sognets heste og deres afstamning. Desuden ville han gerne handle med heste, men her er omtalen af ham ikke så pæn, en kompliment har været "Han snød hvor han kunne". Trods den mindre pæne omtale angående hestehandler, ser det ud til, at Frands Pedersen (2) nød en vis tillid i landsbyen, da det også er fortalt, at han var en af byens ledende mænd, og de andre lyttede gerne til hans råd.

Frands Pedersen (2) kom også til at stifte bekendtskab med "den røde hane". I brandforsikringsprotokollen d. 8. aug. 1867 ses, at Svanegårdens lade og stald er nedbrændt. Desværre findes der ikke et ord i taxationsprotokollen angående brandårsag eller erstatning. Formentligt har Frands Pedersen (2) bygget hele gården om. Det bekræftes dels af gårdens nuværende ejer, der mener, at stuehuset er bygget 1865-70, dels af forsikringsprotokollen der beretter om en vurdering (som ikke er dateret).

	Gl. vurd.	ny vurd.
Stuehuset i syd	520 rdl.	1160 rdl.
Stald og vognport	350 -	385 -
Stald i vest	418 -	468 -
Lade i vest og port i nord	460 -	760 -
	<u>1740 rdl.</u>	<u>2773 rdl.</u>

Det var en anseelig sum, Svanegården vurderedes til, og de økonomiske forhold burde være i bedste orden, men et eller andet sted begynder det at vakle for Frands Pedersen (2), og hans økonomi bliver dårligere og dårligere og som årsag dertil, er nævnt øl og brændevin. Efter sigende drak han sig fra hus og hjem.

Gælden voksede og efter at Frands Pedersen (2) og hustru havde boet i Svanegården i 27 år, måtte gården i 1884 mageskiftes med en mindre gård, matr. nr. 4b i Bøgeskov, Gullev sogn. Handelsprisen for Svanegården var 29.600 kr. Herfra går prioritetsgælden på 12.000 kr. og en del løs gæld. Da gældsposterne var ordnet, var der 12.000 kr. til udbetaling, og det var netop det beløb gården i Bøgeskov var ansat til. Jordtilliggendet var ca. 20 ha sandjord.

Billede af landsbyen Sahl med Svanegården i forgrunden, stuehuset bygget af Frands Pedersen (2); avlsbygningerne er af yngre årgang. Til højre i billedet kirken og den hvide ejendom. I baggrunden boede Frands Pedersen (2) og Mette Marie Andersdatter (3) som aftægtsfolk.

Denne ejendom kunne ikke føde familien og efter 2 års forløb, sælges den til samme pris, 12.000 kr., men i mellemtiden er den belånt med 6.000 kr.

Fra Bøgeskov går turen til Skibelund mølle i Sahl sogn.

Som tidligere nævnt var møllen kommet ud i en økonomisk krise og kom på tvangsauktion i 1886, hvor en ufyldstgjort pantehaver, Ole Valbjørn i Sahl, havde overtaget møllen på budet 22.500 kr.. Han sælger den videre til Frands Pedersen (2) for 22.000 kr. Prioritetsskødet var 15.000 kr. I skødet nævnes, hvad der fandtes af inventar og beholdninger: 4 heste, 1 sortbroget kvie, 1 sortbroget og 2 rødbrøgede køer, 2 hvide kvier, 12 får med yngel, 4 arbejdsvogne med tilbehør, 1 rensemaskine (til plejltærsket korn), 1 hakkelsesmaskine, 1 skovl, 1 greb, 1 trillebør, 2 sæt seletøj, 2 sengesteder, 1 linnedkommode, 1 underdyne, 1 overdyne (formentligt sengetøj til karlene), 1 lygte med lampe.

I bryggeriset 1 kar og 1 balje, endvidere 5 kakkellovne og 1 komfur.

Desuden 1 fedesvin, 14 tdr. havre, 5 tdr. byg, 4 skp. boghvede, 1 slibesten, 2 plove, 2 jernsvenskarver, 2 store slagharver, 1 tromle, 5 ænder og 7 høns.

I hartkornansættelsen stod mølleriet til 4-2-0-0, mens møllens landbrug kun stod til 0-7-5-0.

Frands Pedersen (2) drev møllen med en fremmed møllersvend som medhjælper. Desuden var 2 eller 3 af de voksne børn hjemme og arbejdede dels i møllen, dels ved landbruget.

Til sådan en mølle kom mange landmænd, som havde god tid, medens deres korn blev malet, og sådan en tilværelse var vel ikke den allerbedste for en mand med en svag karakter for brændevin, og det går da også tilbage, hvad det økonomiske angår. I løbet af 3 år forøger Frands Pedersen (2) gælden med 4.000 kr.

Den 6. sept. 1889 overdrages skødet til sønnen Søren Peter, og som tidligere omtalt går møllen senere til tvangsauktion for ham. Det var dog ikke på grund af brændevin, da der, efter det, der er mig fortalt, ikke var nogen af Frands (2) og Mette Maries (3) børn, der drak umådeholdent.

Alle de arvede værdier var nu sat over styr. Frands (2) og Mette Marie (3) blev boende i møllen som aftægtsfolk i nogle år.

Omkring 1905 købte svigersønnen Morten Pedersen "spækhøkeren" en lille ejendom 4-500 m nordvest for Sahl kirke. Her fik Frands (2) og Mette Marie (3) deres sidste aftægtsår sammen, hvor de også opnåede at fejre deres guldbryllup d. 3. juli 1907. Forøvrigt er de det af slægtsbogens par, der har levet flest år sammen, godt 52 år.

Frands Pedersen (2) døde d. 14. sept. 1909 og blev begravet på Sahl kirkegård d. 20. sept., 78 år.

Mette Marie Andersdatter (3) flyttede i en lille lejlighed i Sahl by, og medens hun boede her, kan Line og Carl Pedersens børn erindre, at de besøgte deres farmor, og hun trakterede dem med en mellemmad med "Københavnsk pølse" på, som hun sagde. Hermed hentydede hun selv til, at svigersønnen Morten Pedersen underholdt hende.

Efter sigende var Mette Marie Andersdatter lidt vanskelig at omgås. Hun var vistnok lidt galsindet, og overfor Line og Carls børn lagde hun ikke skjul på, at det ikke var efter hendes hoved, at deres far havde giftet sig med Line, som hun syntes var for "missionsk".

Mette Marie Andersdatter (3) boede nogle år i Sahl, men som tiden gik, blev hun mere og mere affældig, og engang havde hun nær brændt huset og sig selv af. Det resulterede i, at hun kom over til sønnen Anders Pedersen i Søndergård i Thorsø, hvor hun døde d. 8. april 1926, 92 år gammel og stedtes til hvile på Sahl kirkegård d. 15. april. Med sine 92 år er hun slægtsbogens længstlevende ane.

Forslagt for Frands Pedersen (2) fædrene side.

Niels Christensen Enggård (156) ? - 1697
 Christian Nielsen Enggaard (78) ca. 1664 - 1734
 gift med Anna Frantsdatter (79).
 Maren Jensdatter (153) ? - 1706.
 Josef Sørensen (76) ca. 1666 - 1738.
 Jens Josefsen (38) 1701 - 1753
 gift med Maren Christensdatter (39) 1699 - 1782.
 Peder Stéphansen (36) ? - 1726 - ?
 gift med Maren Christensdatter (37) ?
 Christen Pedersen (Stephansen) Smed (18) 1726 - ?
 Gift med Ane Jensdatter (19) 1726 - ?
 Niels Hansen (16) ? - 1752 - ?
 gift med Anna Nielsdatter (17) ? - 1752 - ?
 Hans Nielsen (8) 1752 - 1835
 gift med Maren Christensdatter (9) 1756 - 1826
 Peder Hansen (4) 1797 - 1880
 gift med Kirsten Sørensdatter (5) 1794 - 1861
 Frands Pedersen (2) 1830 - 1909

Gården Enggård i Gullev sogn, dens ejerforhold omkring år 1700 og dens fæster Niels Christensen Enggård (156) er tidligere omtalt i 2. afsnit.

Her i 3. afsnit har han også sin plads, og måske skal det repeteres, at han boede i Enggård i 1684 og 1688, og at han blev begravet på Gullev kirkegård d. 13. dec. 1697. Han efterlod sig 2 sønner, Christian Nielsen Enggård (78) og Niels Nielsen Enggård (ane nr. 122 i 2. afsnit).

Christian Enggård (78), som han kaldes i kirkebogen, må være født ca. 1666, da han var 72 år, da han blev begravet i august 1734. Han havde været fæster af et hus i Gullev, tilhørende godset Frisenvold i Langå, et undergoods under grevskabet Frisenborg. I skiftet efter ham nævnes, at han i første ægteskab havde været gift med Anna Frandsdatter (79) (hun er muligvis en søster til Maren Frantsdatter, ane nr. 251 i 2. afsnit).

Deres børn nævnes ikke i skiftet, men i kirkebogen post 17. s. ef. trin (1. okt.) 1699, blev deres pigenavn i Gullev kirke døbt Maren (39). Søren Bryggers kone i Stærkjær bar barnet, faddere var ? Mikkelsen, Peder Skrædder, Kield Pedersen, Josef Sørensen (76) og Jens Jensens kone i Annexgården.

Derimod nævnes i skiftet, at Christian Enggårds (78) anden kone, Anne Eriksdatter, havde haft 6 voksne børn med ind i deres ægteskab, og videre berettes Frisenvolds skifteforvalter, at han og 2 vurderingsmænd i august "indfundnen os udi Sahl, Christian Nielsens (78) iboede og fradøde huus for at registrere og vurdere hvad fattigdom og armod, der i boet forefandtes" - og det var et tarveligt bohave de så - "I skorstensstuen, som er uden bord og bænke, fandtes 1 gl. forfalden halv stolpeseng, siden og enden af eg og stolperne er 3 af ask". Det meste af sengeklæderne var af gammel grå vadmél. Desuden fandtes "1 gl. liden træstol, som ej kan hænge sammen, 2 taburetter, 1 jernlampe, 2 gl. røde små fade, 3 sorte potter, 1 sort gryde, 2 små trætallerkner, 1 grydeske og 2 søbeskeer". I en anden stue "1 gl. egekiste uden lås, der udi ej andet end lidet brød og gryn til føde, 1 gl. skab uden laas, hængsel og nøgle, som er ubrugelig, 1 gl. fierring på en fierbenet stol, 1 grynbøtte, 3 små halve kopper og 1 træ saltkar", samt nogle få genstande hvor navnene er ulæselige.

Indboet blev vurderet til 2 rdl. 4 mk. 5 sk.

Af udgifter var afgift af huset forfalden til førstkomne nytår 1 rdl. 8 sk., skiftets omkostninger 1 rdl. 1 mk. Den afdødes begravelse havde kostet 6 rdl. 4 mk. Til reparation af huset, 8 fag i alt, som var meget forfalden og i misserabel tilstand, beregnedes 16 rdl. og følgelig blev der intet at arve.

Derefter blev enken tilspurgt, om hun ville blive boende i huset, da skulle hun svare afgiften. Det lovede hun, enten ved egen eller børnenes hjælp. På grund af fattigdommen ejede hun ikke så mange penge, at hun kunne betale skiftets omkostninger, og forvalteren indvilligede i at holde skifte uden beregning.

Skiftet er underskrevet af enken Anna Eriksdatter, lavværgen Niels Nielsen (Ane nr. 122 i 2. afsnit), svigerønnen Jens Josefsen (38) på hans hustru Maren Christensdatters (39) vegne, samt de 2 vurderingsmænd Jens Mortensen og Rasmus Sørensen.

På samme tid boede i en af Frisholts gårde i Gullev (den nuværende matr. nr. 11) fæsteren Josef Sørensen (76).

Hvem hans fader var, er uvis, men d. 6. okt. 1706 blev der på kirkegården begravet "en gammel skrædderkone, Josef Sørensens (76) moder af navn Maren Jensdatter (153).

Josef Sørensen (76) ses i jordbogen at have beboet gården i 1720 og 1731. I forbindelse med ejerskifte af Frisholt i 1720 holdtes syn på gården, der da havde "4 bæster, 3 fæhøveder, 7 får, 2 svin, 11 binding ildstedrad, 9 binding lade, 9 binding fæhuus, jordgrav, øster i gården 4

binding jordgraven huus, fattes leder til 4 bind, huus og 6 stolper. Kan saae 3½ tdr. byg og 3 tdr. aur.

Har 5 børn, 3 sønner, Søren 20 år, Jens (38) 16 år, er i Houlbjerg at lære snedkerhåndværk, Niels 6 år, Mette 18 år og Maren 14 år.

Gjør halv hoveri, har fæstebrev og kvittb., betalt skatter til dato. - En huuskvinde, Karen, har 2 sønner: Ib 16 år, Søren 13 år, 3 piger tjener i Sael og Gullev".

Men tiderne var dårlige og torsdagen d. 8. juli 1723, mødte Josef Sørensen (76) for Frisholt birketing, hvor han ved ed tilstod at have modtaget af herremanden i 1720: 3 tdr. 3 skp. byg, 3 tdr. 3 skp. havre, i 1721: 3 tdr. 3 fdkr. byg, 2 tdr. 2 skp. havre, 1 hest til 11 rdl. 2 mk., ialt at være skyldig 25 rdl. 5 mk. 3 sk.

Sønnen Jens Josefsen (38), døbt 14. aug. 1701 i Gullev, båret af mosteren, smedens kone i Hvorslev, mens Jens Lauridsen og Christian Lauridsen af Borre, Niels Jensen og Christen Nielsens hustru (79?) af Gullev, stod faddere. Han var, som før nævnt, i Houlbjerg for at lære snedkerhåndværket, kom tilbage til Gullev, fæstede et af Frisholts huse og ernærede sig som snedker.

Den 14. april 1725 blev han i Gullev kirke copuleret med førnævnte Christian Enggårds (78) datter, Maren Christensen (39), og i deres ægteskab blev der født en pige, som blev døbt d. 2. marts 1732 og kaldt Ane Jensdatter (19).

Jens Josefsen (38) blev begravet d. 24. maj 1753, 52 år gammel. Hustruen, Maren Christensdatter (39), levede en del år endnu, hun blev begravet l. s. ef. nytår 1782, 83 år gl.

Deres datter Ane Jensdatter (19) blev som 18-årig konfirmeret i Gullev kirke i 1750. Hun kom til at bo i Gullev resten af sin tid, da hun blev gift med bysmeden Christen Pedersen (Stephansens) (18), søn af Peter Stephansen (36) i Sahl, og døbt i Sahl kirke d. 2. nov. 1726.

De blev trolovet i dec. 1755 og copuleret i Gullev kirke d. 21. april 1756. Det var i deres ægteskab den dygtige og berømte smed og urmager, Jens Christensen Smed, blev født i 1764. Han blev bysmed i Sahl, og flere af hans ure findes endnu i gangbar stand. Han er omtalt i en artikel i jyske saml. 1. række, bind X, og her omtales især hans duelighed.

I 1790 leverede han et tårnur til Frisholt, bestilt af gårdens ejer, kammerråd Ferslev. Ferslev blev nogle år senere udnævnt til amtmand i Thisted, og herfra sendte han Jens Smed en indbydelse til at give møde ved en licitation angående et tårnur til Budolfi kirke i Ålborg. Jens Christensen undslog sig længe, da han ikke turde vove et så stort foretagende, og han gav først sit minde, da amtmanden sendte ham et kautionsbevis. Han fik arbejdet og amtmanden tog senere bestilling på et 8-dages stueur, der skulle foræres til en fornem herre i København. Her beundredes dette ur, såvel for smukt udført arbejde, som for dets kunstnæssige indretning. Foruden den almindelige tidsdeling viste det nå en snild måde dato, månedskifte o. desl. Han blev for

sin kunstflid hædret med landhusholdningsselskabets anden sølvmedalje.

Samme år som Ane Jensdatter (19) og Christen Pedersen (18) blev gift, fik han fæstebrev på et hus med smedie i Gullev by, tilhørende Frisholt.

Som tidligere omtalt er næsten alle arkivalier fra Frisholt gået tabt. Foruden retsprotokollerne findes der kun en bog, en skifteprotokol, og i denne er der indført 6 fæstebreve, og et af dem er Christen Pedersens (18), der blev forevist ved skiftet efter hustruen Ane Jensdatters (19) død d. 27. april 1797, 65 år.

Fæstebrevet er underskrevet d. 12. juni 1756, og lyder således:

"Jeg, Hans Tansen Rosborg til Frisholt, kiendes og hermed vitterliggør at jeg haver sted og fæste, saasom jeg og hermed steder og fæster til Christen Pedersen Steffensen (18), barnefødt i Sahl, det huus i Gullev som Jens Mortensen Smed næst forhen paabeboede, og nu har hannem godviligen opladt og afstanden haver, hvilket huus med tilhørende Raalgaards sted og smedie bemeldte Christen Pedersen Steffensen (18) udi fæste paa livstid, maa han nyde, bruge og beholde med de vilkaar, at han deraf aarlig til hvert aars Martini svarer og betaler de sædvanlige huus- og afgiftspenge efter jordebogen, nemlig 1 rdl., og i steden for hoveri og rejser forretter Gullevs bysmeds grovsmedearbejde ifølge den med denne angaaende giorte akkord. Husenes bygninger skal han saaledes bestandig reparere, forbedre og vedligeholde, at de til alle tider for et fuld syn lovforsvarlig kan erlægtes.

Hvad smediearbejde der her ved gården (Frisholt) forefalder, som han maatte behøves til at forrette, skal han efter tilsigelse, for billig betaling gjøre, i øvrigt haver fæsteren at rette og forholde sig efter hans kongl. majestæts lov og allernaadigste forordninger, være sin husbonde og andre udi alle lovlige tilfælde hørig og lydige, alt under dette fæstes fortabelse.

Indfæste betaler han med penge, 6 rdl. 4 mk., hvorpå er betalt 2 rdl. 11 sk., den øvrige rest, som er 4 rdl. 3 mk. 5 sk., skal paa dette fæstebrev blive afskreven, naar de vorder betalt.

Dette til bekræftelse under min haand og signet. - Datum Frisholt den 12. juni 1756".

H. T. Rosborg.

De resterende indfæstepenge 4 rdl. 3 mk. 5 sk. er ved afregning efter min hovedjordbog liqvideret og betalt den 21. okt. 1777.

H. T. Rosborg.

I skiftet efter Ane Jensdatter (19), afholdt d. 20. maj 1797 gøres der rede for ægteparrets 5 børn, den ældste søn, Jens Christensen, 33 år, var smed og urmager i Sahl, en anden søn, Peder 25 år, opholder sig hos faderen, en datter, Maren Christensdatter (9) (døbt 4. s. eft. trin. = 11. juli 1756) 41 år, gift med gårdmand Hans Nielsen (8) i Gullev, nok en datter af navn Maren, 31 år, gift med husmand Jens Mikkelsen i Gullev og datteren Anne, 28 år, som var hjemme hos faderen.

Skifteforvalteren beretter, at tilstede ved forretningen, foruden hans 2 synsmænd, var enkemanden, børn og svi-gerbørn, dog ikke Hans Nielsen (8), som "ei var hiemme" Han kom senere, for henimod slutningen af vurderingen oplyses, at da indfandt Hans Nielsen (8) sig på sin kones vegne.

Af vurderingen ses, at hjemmets indbo var af udmærket standart. Det meste af sengetøjet var olmerdugs dyner, flere af køkkenredskaberne var af messing eller kobber.

I stuen var der bl. a. en jernkakkellovn, et spejl og et lidet syskrin. Hjemmets bøger nævnes også, 1 gl. bibel, 1 gl. salmebog og 1 anden gl. bog. Besætningen bestod af 2 køer, 2 grise, 9 får med 4 lam.

Efter at bohavet var synet, tilspurgte skifteforvalteren, om der var mere, der kunne regnes boet til indtægt. Det mente sønnerne ikke der var, men den hjemmegående datter Anne oplyste, at der var 2½ alen vadmel i Randers til farvning. Det vurderedes til 3 mk. 12 sk. og bohavets værdi ialt udgjorde 87 rdl. 3 mk. 10 sk.

Derefter tilkendegav Hans Nielsen (8) at have fået af sin svigerfader, da han fik hans datter:

En olmerdugsdyne	6 rdl.	0 mk.	0 sk.
13 alen vadmel til en underdyne	4 -	2 -	0 -
2 puder	1 -	4 -	0 -
1 hørgarns lagen	0 -	5 -	4 -
1 blågarns ditto	0 -	2 -	4 -
14 alen tavl til et omhæng	2 -	3 -	12 -
1 kar	4 -	4 -	0 -
1 ny og en gl. kedel	2 -	4 -	0 -
arbejdsløn for en væv	1 -	2 -	0 -
1 kiste	3 -	2 -	0 -
4 får	5 -	2 -	0 -
1 gl. fin bord	0 -	1 -	0 -
	<hr/>		
	33 rdl.	2 mk.	4 sk.

Hans Nielsen (8) mente ikke at have modtaget mere, og ingen af de øvrige tilstedeværende kunne erindre, at han havde fået mere. Enkemanden havde selv ansat vurderingssummen.

Den anden datter, Maren, gift med Jens Mikkelsen, havde i medgift fået for et lignende beløb, nemlig 34 rdl. 1 mk. 1 sk. Sammenlagt blev boets fulde værdi i alt på 155 rdl.

Enkemanden oplyste, at smederedskaberne, som fandtes på stedet, havde han forlængst solgt til sønnen Peder, som også havde betalt dem, og det bekræftede de øvrige arvinger.

Til boets udgifter fordrer enkemanden 7 rdl. til sin egen begravelse lig det beløb, hustruens havde kostet. Desuden var der nogle gældsposter til forskellige folk på ialt 15 rdl. 1 sk. Dernæst angav enkemanden, at den hjemmegående søn, Peder, havde løn tilgode for 2 år a 18 rdl., og boets gæld var ialt 58 rdl. 1 sk.

Til deling blev 97 rdl. 14 sk. Heraf havde de to døtre i medgift allerede fået for 67 rdl. 3 mk. 5 sk., til rest kun 29 rdl. 3 mk. 9 sk.

Faderen ønskede, at den ugifte hjemmegående datter Anne, skulle have en sum af samme størrelse, som hver af hendes søstres medgift var ansat til. Da der ingen kontanter var, ønskede han, at hun skulle have noget sengetøj, nogle møbler og kakkellovnen, som efter vurderingen var 34 rdl. værd. Denne sum oversteg beholdningen, og derfor deklarerede sønnen Peder, at han ville give og eftergive faderen sit løntilgode på 36 rdl. til fordel for søsteren, men da faderen jo heller ikke havde de 36 rdl., fik hun beløbet til gode og broderen Jens Christensen Smed i Sahl kautionerede på familiens vegne for beløbet, da det ville falde faderen tungt at udrede pengene, skriver skifteforvalteren. Han må åbenbart have syntes, at datteren fik for meget. Han noterer sig, at han ikke i nogen henseende var forurettet, men da de andre arvinger erklærede sig tilfredse med behandlingen, kunne han ikke have noget imod fordelingen.

Skiftet slutter med en oplysning om, at Christen Pedersen (18) ifølge fæstebrevet, var forbunden til at holde huset i fuldkommen forsvarlig stand. Huset var noget brøstfældig, og forvalteren forbeholder sig til enhver tid, ret til betaling for brøstfældigheden, men fragår dog, at pengene erlægges kontant, (der nævnes heller ingen beløb, men det kan vel tages som givet, at Christen Pedersen (18) har fået lov at lave "billigt betalt" smedearbejde på Frisholt for beløbet).

Som det ses, sluttet skiftet med egenhændige underskrifter.

*At udsætte
Christen Pedersen*

Den nævnte svigersøn Hans Nielsens (8) forældre.

Niels Hansen (16) og Anna Nielsdatter (17) er blandt dem, hvorefter der kun er få oplysninger.

For det første er de, hvis de er født i Gullev sogn, formentlig født i tidsrummet 1720-30, hvor kirkebogen er næsten ulæselig. Deres navne og levetid kan passe til, at de har haft slægtsbånd til nogle af anerne i bogens 2. afsnit, eventuelt Hans Jensen (116 og 124).

For det andet findes Niels Hansens (16) navn ikke i de afskrifter af Frisholtgodsets jordbøger, der ligger i Bjertringbro bibliotek, altså har Niels Hansen (16) ikke været fæstebonde under Frisholt.

For det tredje har deres død, trods 2 gennemgange af kirkebøgerne, ikke været muligt at finde, og det kan skyldes, at de er flyttet fra Gullev og begravet i et andet sogn.

Der er dog et par oplysninger, der bekræfter, at ægteparret har haft tilhørsforhold til Gullev sogn. Den ene er trolovelsen mellem "velagtede unge karl Niels Hansen (16) og gudfrygtige pige Anna Nielsdatter (17) d. 25. juli 1745. Den anden er d. 11. maj 1752, da ægteparret havde en "liden søn til daab" i Gullev kirke, der fik navnet Hans (8). Han blev båret af Jens Smeds kone i Gullev, og fadderne var forskellige gårdmænd fra Gullev.

Da han var 34 år, blev han d. 26. juni 1786 i Gullev kirke viet med Christen Pedersen Smeds (18) datter, Maren Christensdatter (9) 30 år, døbt 4. s. ef. trin (11 juli) 1756.

Hans Nielsen (8) var først fæstebonde under Frisholt, men i et skøde af 18. maj 1801 køber han sin påboende fæstegård til selveje, den nuværende matr. nr. 8, i Gullev by, og dermed blev han en af de første bønder under Frisholt, der blev selvejere.

Første del af skødet er ulæseligt, men det ses dog, at købsprisen var 875 rdl. og for at klare det, gør han et lån i den alm. enkekasse på 580 rdl.

Omkring år 1800 blev det ved lov påbudt, at landbrugsbygninger skulle brandforsikres, og i skødet påbydes det Hans Nielsen (8) at få bygningerne registreret i den alm. brandkasse, men det var i orden, da skødet blev underskrevet. Den 9. april samme år havde brandkassen afholdt syn således:

a. Stuehuset i nord.

11 fag, 3½ alen dyb22), ege under - blandings-overtømmer, dels klinede vægge, stråtag, til stuer, kamre, køkken og bryggers, med portrum i vester ende. Jern bilægger kakkellov, 2 skor-stene, 1 bageovn af opsugne (eller ophugne) ler, med piber/af brændte sten, vinduer og døre samt loft overalt.

Taxeret a fag 18 rdl. 1 mk. 1 5/11 sk. = 200 rdl.

22) 3½ alen bred er lig 2,25 m, og det synes usandsynligt, at husene ikke var bredere omkring 1800 tallet, men de fleste af de vurderede huse i Gullev sogn fra den tid, har denne bredde. Om det er en fejlskrivning, et forholdstal eller det er de virkelige mål, står selv Landsarkivets personale uforstående overfor.

- b. Det vestre hus.
13 fag, 3½ alen dyb, ege under og fyrrer overtømmer, dels klinede, dels med brædder opførte vægge, stråtag til lade og tærskelo.
Taxeret a fag 12 rdl. = 156 rdl.
- c. Det østre hus.
10 fag, 3½ alen dyb, ege under og fyrrer overtømmer, klinede vægge, stråtag til stald, fæ og får og vognhus.
Taxeret a fag 10 rdl. 2 mk. 6 sk. = 104 rdl.
ialt 460 rdl.
- 5 år senere synede brandkassen atter gården, der nu var således forandret og forbedret.
- a. Stuehuset sønden i gården.
11 fag, 9½ alen dyb, ege under og fyrrer overtømmer, murede vægge med brændte sten, stråtag til, stuer, kamre, køkken og bryggers, med loft, vinduer og døre, 1 jern bilægger kakkelovn, en indmuret kobberkedel på ½ tønde samt 2 skorstene og en bageovn af ler, men piberne af brændte sten.
Taxeret a fag 40 rdl. = 440 rdl.
- b. Det vestre hus.
13 fag, 8½ alen dyb, ege under og fyrrer overtømmer, klinede vægge, stråtag, til lade og tærskelo.
Taxeret a fag 20 rdl. = 260 rdl.
- c. Det østre hus.
14 fag, 8 alen dyb, ege under og fyrrer overtømmer, klinede vægge, stråtag, til stald, fæ og får samt tømmerhus.
Taxeret a fag 15 rdl. = 210 rdl.
- d. Det nordre hus.
9 fag, 7½ alen dyb, ege under og blandingsovertømmer, klinede og murede vægge, stråtag, til hug- og vognport.
Taxeret a. fag 16 rdl. 4 mk. er 150 rdl., men som ejeren ikkuns forlangte forsikret for 90 rdl.
ialt 1000 rdl.

At der både nævnes tømmerhus og hugport, kan tyde på, at Hans Nielsen (8), foruden at være gårdmand, også var tømrer.

Skødeprotokollen beretter d. 13. juli 1813, at Hans Nielsen (8) overdrager en af sine marker, kaldet Brobakket, til fuldmægtig Wilhelm Schaldemose, Randers, hvor han må tage ler til sit teglværk.

I folketællingen 1801 ses, at der i hjemmet var 5 børn, Niels 18 år, Ane 15 år, Kirsten 12 år, Karen 9 år og Peder (4) 4 år. Sønnen Niels overtager gården og forældrene går på aftægt.

Maren Kristensdatter (9) døde den 7. nov. 1826, 71 år gammel, og Hans Nielsen (8) døde d. 18. jan. 1835, 84 år. I skiftet efter ham ses, at sønnen Niels Hansen var sognefoged i Gullev, og han anmeldte, at den afdødes begravelse havde kostet 16 rdl., og da vurderingen af boets effekter ikke opløb sig til denne sum, blev boets effekter overdraget ham til erstatning for begravelsen og udgifter vedrørende skiftet.

Hans Nielsen

Peder Hansen

Hans Nielsen (8) og Maren Kristensdatters (9) søn, Peder Hansen (4), født d. 4. febr. 1797, blev straks hjemmedøbt og fremstillet i kirken 8 dage senere d. 12. febr.

Næste gang hans navn findes i Gullev kirkebog, er i 1814, da han blev konfirmeret, 17 år gammel. En oplysning fra en anden kilde er, at han var soldat i 1822.

Peder Hansen (4) blev, d. 7. dec. 1824, i Sahl kirke viet med enkekonen på Svanegården i Sahl, Kirsten Sørensdatter (5), han 31 år, hun 27 år.

Hendes forslægt er omtalt i bogens 2. afsnit og som nævnt der, var hun døbt 4. maj 1794 i Gullev kirke, datter af Søren Poulsen og Kirsten Andersdatter, Bøgeskov.

Kirsten Sørensdatters (5) første mand hed Frands Pedersen, og han havde tidligere været gift med Kirsten Sørensdatters (5) moster. Dette par var meget velstillede, og efter mosterens død har det vel været naturligt, at familien har for søgt at få en af dens medlemmer gift ind på Svanegården. Det blev Kirsten Sørensdatter (5), der kom i ægteskab med Frands Pedersen. De blev viet i Gullev kirke d. 23. dec. 1820, hun 28 år, han 55 år. Præsten indskrev hende i kirkebogen som "bondepige fra Bøgeskov".

I det ægteskab fødtes en søn, Peder. Efter Frands Pedersens død i 1824 afholdtes skifte, hvor gården og indbo vurderedes til 903 rdl. sølv. Det var en stor formue, når statsbankerotten i 1813 tages i betragtning.

Kirsten Sørensdatter (5) var enke en kort tid, inden hun og Peder Hansen (4) blev gift d. 7. dec. 1824, og kort tid efter brylluppet bestilte Peder Hansen (4) et stueur hos den lokale urmager i Sahl. Dengang kunne man ikke gå i en urmagerbutik og vælge sig et ur ud. Som regel var urmageren en fingersnild smed, hos hvem man kunne bestille et ur, som levedes, når han fik det færdig.

Uret, Peder Hansen (4) købte, går den dag i dag hos en af efterkommerne, og at det var godt materiale, det blev fremstillet af, bekræftes ved, at uret gav ca. 50 år mellem hvert urmagereftersyn.

De første 6 år af Peder Hansen (4) og Kirsten Sørensdatters (5) ægteskab var barnløse, men d. 7. okt. 1830 fødes en dreng, som opkaldes efter Kirsten Sørensdatters (5) mand af 1. ægteskab Frands Pedersen. Frands Pedersen (2) junior er omtalt i det foregående afsnit.

Det næste barn var også en dreng, Hans Christian, og som voksen var han gårdmand i Højbjerg. Så vidt vides var der kun de 2 børn i ægteskabet.

I skattelisten ses, at Peder Hansen (4) bl.a. i 1828 svarer 43 rdl. 69 mk. i skat og i 1851 62 rdl.

Som omtalt under Frands Pedersen (2) og Mette Marie Andersdatter (3) afstod Peder Hansen (4) Svanegården til sønnen d. 16. jan. 1857, og han og hustruen gik på aftægt. Desværre er aftægtskontrakten ikke tinglyst og følgelig heller ikke indført i skødeprotokollen.

Den 9. sept. 1861 døde Kirsten Sørensdatter (5), 67 år gl., og Peder Hansen (4) døde d. 28. marts 1880, 83 år gl. Begge blev begravet på Sahl kirkegård.

Forslågt for Mette Marie Andersdatter (3) fædrene side.

Rasmus Brundt (48) ? - 1701 - ?

Peder Rasmussen Brundt (24) 1701 - 1769
gift med Anna Pedersdatter (25) ? - 1744.

Clemen Jensen (110) død før 1688.

Enevold Pedersen (54) ? - 1740
gift med Karen Clemensdatter (55) ca. 1688 - 1759.

Christian Andersen (52) ? - 1700 - ?
gift med ? Michelsdatter (53) ?

Anders Christensen (26) 1700 - 1781
gift med Ane Enevoldsdatter (27) 1716 - 1770

Jens Pedersen Brundt (12) 1740 - 1825
gift med Maren Andersdatter (13) 1749 - 1828.

Anders Jensen (6) 1786 - 1836
gift med Karen Rasmusdatter (7) 1813 - 1869.

Mette Marie Andersdatter (3) 1834 - 1926
gift med Frands Pedersen (2) 1830 - 1909

I stavnsbåndets tid var det sjældent, at bønderne fik lov at rejse fra det gods, hvortil deres forældre var fæstere. Det skete dog, at ejere af herregårde, der var i familie eller kom godt ud af det med hinanden, byttede eller gav rejsepas indbyrdes for deres bønder. På denne måde er Rasmus Brundt (48) antagelig kommet til Frisholt. Navnet Brundt må formodes at stamme fra lokaliteten Brundt i Skjød sogn. Det meste af Skjød sogn hørte under Frisenborg, og Frisholts ejere havde også slægtsforbindelse til grev Fris.

Muligvis er Rasmus Brundt (48) identisk med den Rasmus Pedersen, der ses opført i matriklen 1688, boende i Brundt, Skjød sogn sammen med en Peder Nielsen (måske hans fader?). Deres fæstegård ejedes af grevskabet Frisenborg og stod til hartkorn 5-3-0-0.

Den 19. juni 1701 ses i Sahl kirkebog, at Rasmus Brundt var gårdmand i Sahl, da han denne dato fik en dreng fremstillet i kirken. Barnet, der var hjemmedøbt Peder Rasmussen Brundt (24), blev båret af præstens kone, Lisbeth Hansdatter. Vidner var barnets morbrødre fra Haurum samt Las Sørensen, Soffie Olafsdatter og Jens Enevoldsens kone i Sahl.

I skattemandtalslisten 1705 ses, at en fattig enke, Maren Madsdatter, har til huse hos Rasmus Brundt (48).

Sønnen, Peder Rasmussen Brundt (24), ses opført i jordbogen 1731 som fæster af en gård i Sahl, der stod til hartkorn 6-7-1-2. I 1743 deler han gården med en Søren Simonsen, og de skal i årlig landgilde svare 1 td. 7 skp. rug, 2 tdr. 2 skp. byg, 3 tdr. havre, 1 otting smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 6 skp. maltgæsteri, 1 svin, 24 sk. spinde- og bindepenge.

Peder Rasmussen Brundt (24) blev d. 5. sept. 1730 troløvet i Sahl præstegård med Anna Pedersdatter (25), der da tjente hos præsten, hr. Frants Blickfeld. Hun døde 1744 og blev begravet d. 1. nov., hvorefter Peder Rasmussen Brundt (24) giftede sig anden gang d. 23. juni 1745 med Anna Larsdatter. Hun døde, inden der gik 2 år og blev begravet d. 25. febr. 1747.

Den 12. juli 1747 gifter Peder Rasmussen Brundt (24) sig (for tredje gang) med Maren Nielsdatter Degn. Hun er antagelig identisk med den enke, Maren Degn, som døde 1786.

I ægteskabet med Anna Pedersdatter (25) fødes flere børn, bl.a. Jens Pedersen Brundt (12), der døbt i Sahl kirke d. 2. okt. 1740, men forinden havde familien været udsat for en sindsoprivende begivenhed.

Peder Rasmussen Brundt (24) var fæstebonde under den kivagtige og proceslystne H. Rosborg, Frisholt. En af dem H. Rosborg ikke kunne døje, var provst Panderup fra Skjoldlev, Lading sogn. De to førte flere processer mod hinanden, bl.a. i 1735 angående noget kirkegods.

Provsten blev indstævnet til Frisholt birketing d. 7. jan. 1735 desangående, og her anklagede H. Rosborg endvidere provsten for at have "indtaget huset og hælet en borttrømt person fra Kraggården i Sahl, ved navn Peder Rasmussen (24).

Provsten svarer: Angående Peder Rasmussen, så er bemeldte mand til tjeneste med al sin ekvipage til hvad tid og til hvem der har retlighed til ham, når forlanges. Han kom her til i svag og forarmelig tilstand med 2 spæde pigebørn og en frugtsommelig kone og søgte husly, som jeg indrømmede ham i præstegårdens hus, da konen hver time ventede sin nedkomst og blev forløst den første nat, hun kom i huset og der ikke andensteds var husly for hende.

Hvad udfaldet af sagen blev ses ikke. Måske har den kun været brugt som kværunterteri i den langt større og vigtigere kirkegodssag, men efter det svar provsten gav, har han øjensynligt været bragt i forlegenhed. Provstens svar i anledning af kirkegodset var anderledes skarp og selvsikker.

Hvad der var årsag til, at Peder Rasmussen Brundt (24) foretog en så farlig handling som at rømme fra sin foresatte herremand, må delvis forblive ubesvaret. H. Rosborg var jo, som bekendt, hurtig til at straffe sine bønder med træhesten, gabestokken eller andre korporlige midler, måske er det sådan en straf, Peder Rasmussen Brundt (24) flygtede fra sammen med sin højgravide hustru. Der er kun kort afstand mellem Brundt og Skjolddelev, og Peder Rasmussen Brundt (24) har vel kendt provsten fra tidligere tid. Provsten var i familie med grev Fris, som havde ord for at være mere venlig mod sine fæstebønder, end H. Rosborg var.

De gamle tingbøger fra Viborg Landsting (det var før herrederne førte skødeprotokoller) løfter lidt af sløret om forholdet mellem Peder Rasmussen Brundt (24) og H. Rosborg. Læser man mellem linierne i den specifikation, H. Rosborg fik indført i tingbogen d. 3. febr. 1735, angående hvad han havde til gode hos Peder Rasmussen Brundt (24), forstår man, at Krag- eller Kroggården, som den kaldes her, var en forsømt og faldefærdig gård, og Peder Rasmussen Brundt (24) var kommet i en uoverskuelig gæld.

Specifikation.

1733, juli kvartal. Kongelige skatter af den hele gård 2 rdl. 5 mk. 8 sk. (den halve gård er dog uden beboer). Okt. kvartal 5 mk. 13 sk.

1734. "Til laden nogenledes at reparere, som var færdig at nedfalde., tømmermænd a. 3 dage 1 rdl. 2 mk., 1 husbinding 1 mk., søm og spiger 10 sk., klinehold i 3 dage 1 rdl. 12 sk., tag til laden 10 traver a 28 sk., tækkemandens arbejds løn 2 mk. 4 sk., 20 nye bøgelægter til laden 1 mk. 4 sk., her fra Frisholt til gødning på den øde halve gårds jord, ved bønderne opkørtes 140 got læs møj a læsset 6 sk. er 8 rdl. 4 mk. 8 sk., leveret herfra gården til sæd, rug 4 tdr. 6 skp. 6 rdl. 2 mk."

Sidst i 1733 har han (Peder Rasmussen Brundt (24)) fået, hvad der var på den øde halve gård af rug, byg, havre, boghvede og hør, men skal for 1 blakket ko betale 2 rdl. 2 mk., 3 bæster 16 rdl. 1 mk. 12 sk., på ny vogn felde (hjulrepr.) 2 gange a 1 rdl. 4 sk., 1 ploug dito 3 mk., hårdt jern til plougjern, undervogn og hjul 1 rdl. 4 mk., 1 ploug ås af egetræ 1 mk., 1 håndved? 8 sk., sæderug 2 tdr. 5 skp. er

3 rdl. 3 mk., sædebyg 2 tdr. 2 rdl. 2 mk., sædehavre 2 tdr.
1 rdl. 4 mk.

Sidst i 1733 fået ved den østre ende af laden et udskud til kreaturer, kost i alt med tømmer og arbejds løn 2 rdl.

I året 1734 er opsat af nyt i nordre side af gården; et hus på 6 fag til stald og fæhus, hver fag egestol og fyrspaer og lægter, ialt 10 rdl.

År 1733, årlig landgilde rug $1\frac{1}{2}$ skp. er 5 mk.; byg 1 td. 1 skp. er 2 rdl. 3 mk. 6 sk., havre 1 td. 4 skp., $\frac{1}{2}$ otting smør er 2 rdl. 1 mk. 2 sk., $\frac{1}{2}$ lam er 1 mk., $\frac{1}{2}$ gås er 8 sk., 1 høne 8 sk., 3 skp. maltgæsteri er 3 mk. 8 sk., $\frac{1}{2}$ svin er 3 mk., spinde- og bindepenge 3 mk. 1 sk.

For året 1734 skylder han de samme varer til samme pris i landgilde.

Det var de regninger, som H. Rosborgs underforvalter Thomsen fremviste Viborg landsting, og H. Rosborg erklærede, at det var, hvad Peder Rasmussen Skiolddelev (24) (som han her kaldes) var ham skyldig for den tid, han var i Kraggård, men for den tid "Peder Rasmussen Skiolddelev (24) havde forladt gården, havde han yderlig leveret på Kraggård: April kvartal 1733, sæderug 1 td. 1 rdl. 2 sk., byg 3 tdr. 2 rdl. 4 mk. 8 sk., havre 1 td. 5 skp. 5 rdl. 4 mk. 4 sk., boghvede 2 td. 2 skp. 2 rdl. 4 mk. 8 sk.

Ialt summa 97 rdl. 5 mk. 2 sk."

Det er noget uklar, hvornår rønningen fandt sted. Har det været før april kvartal 1733; synes det forkert, at H. Rosborg leverede ham varer sidst i 1733, og retssagen fandt sted i jan. 1735.

Præsten i Sahl må åbenbart have syntes, Peder Rasmussen Brundt (24) var en gammel mand. Den 6. jan. 1769 skrev han "gamle Peder Brundt (24) begravet", hans alder $67\frac{1}{2}$ år.

År 1680 boede i Sahl by en mand Clemen Jensen (110). Han nævnes i Dronningborg amts jordbog fra det år som fæster under Frisholt.

I matriklen 1688 læses, at en skibsbygger Jens Nielsen bor sammen med Clemen Jensens (110) enke på en af Frisholts fæstegårde af hartkorn 6-7-1-2.

Clemen Jensens (110) datter, Karen Clemensdatter (55), må være født i tiden omkring faderens død.

Om hendes forlovelse beretter kirkebogen "tredie paaske-dag 1715, d. 23. aprilis blefve Endvold Pedersen (54) og Karen Clemensdatter (55) i Saael trolofvede i Las Sørensens stue i Saael i mange gotfolchis ofverværelse".

Enevold Pedersen (54) benævnes smed og husmand i Sahl. Han døde d. 25. okt. 1740 og begravedes 3 dage senere d. 28. okt. Karen Clemensdatter (55) blev begravet d. 9. dec. 1759, (69 år gl. ?). Der må være en fejl i kirkebogen, da hun efter det er født 2 år efter faderens død.

Enevold Pedersen (54) og Karen Clemensdatters (55) førstefødte, Ane Enevoldsdatter (27), kom til verden i 1716, hjemmedøbtes og fremstilledes i Sahl kirke d. 23. febr. Mosteren Maren Clemensdatter bar hende, faddere var forskellige gårdmænd i Sahl.

Som 31-årig blev Ane Enevoldsdatter (27) viet i Sahl kirke d. 21. juni 1747 med den 47-årige Anders Christensen (26).

Anders Christensens (26) fader, Christian Andersen (52), nævnes som gårdmand i Sahl by, altså fæster under Frisholt.

Christian Andersens (52) hustru var muligvis fra Hvorslev sogn. Ved sønnen, Anders Christensens (26) fremstilling i kirken d. 31. maj 1700, blev han båret af mosteren, Las Pedersens hustru Karen Michelsdatter af Hvorslev, faddere var Jens Frandsen og Jens Michelsen, Nøddelund, Kjeld Pedersen, Gullev samt Niels Rodes og Christen Poulsens hustruer i Sahl.

I jordbogen 1731 og 1742 er Anders Christensen (26) opført som fæster af $\frac{1}{2}$ gård under Frisholt. Den anden halvpart var beboet af Christian Ellerup, ane nr. 118 i 2. afsnit.

Tilsammen svarer de i landgilde: rug 1 td. 7 skp., byg 2 td. 2 skp., havre 3 td., 1 otting smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 6 sk. maltgæsteri, 1 svin, spinde- og bindepenge 24 sk. samt forretter en gårds hoveri.

Ane Enevoldsdatter (27) blev begravet på Sahl kirkegård d. 21. marts 1770, 54 år gl., og Anders Christensen (26) d. 10. juni 1781, 81 år.

Deres datter Maren Andersdatter (13), der var født d. 3. nov. 1749, blev d. 27. marts 1774 trolovet og viet d. 29. juni i Sahl kirke med den 9 år ældre Jens Pedersen Brundt (12) (hun 25 år, han 34 år), søn af førnævnte Peder Rasmussen Brundt (24). Fra fremstillingen i kirken d. 2. okt. 1740 berettes, at han "som tilform for svagheds skyld var hjemmedøbt og kaldet Jens" (12).

Formentlig har Jens Pedersen Brundt (12) en tid været fæster under Frisholt. I folketællingen 1787 ses, at han havde 2 tjenestekarle, og i tællingen 1801 nævnes parrets børn, Peder 26 år, Peder 17 år, Anders (6) (døbt 26. maj 1786) 14 år, Kirsten 11 år og Ane 8 år. Mærkelig nok var der 2 ved navn Peder, selv om der kun var en bedstefar af det navn.

Ved en afholdt brandtaxation på gården d. 18. dec. 1812 tituleres Jens Pedersen Brundt (12) selvejer. Hvornår og hvordan han blev det, må stå i det uvisse, da han ikke er at finde mellem dem, der købte deres gårde fri fra Frisholt mellem 1798 og 1813. (Fra denne periode findes en protokol, hvorefter alle Frisholts fæstere har købt sig fri). Ligeledes kan, den tidligere brandtaxation der henvises til, ikke findes.

Brandtaxation i Sahl d. 18. dec. 1812 på en gård ejes og beboes af Jens Pedersen Brundt (12) som forhen under hoved nr. 18 og nr. 14 var forsikret for 500 rdl., nu fandtes således.

- a. Stuehuset norden i gården.
9 fag, 9 alen dyb, ege under- og fyr overtømmer, klinede vægge, stråtag, til stue, kamre, køkken og bryggers, med loft, vinduer og døre, en jern bilægger kakkelovn, en indemuret kobberkedel på $\frac{1}{2}$ td., samt tvende skorstene og en bageovn af vindtørrede- men skorstenspiberne af brændte sten.
Taxeret a fag 60 rdl. 540 rdl.
- b. Det østre hus.
12 fag, 8 alen dyb, bøge under- og fyr overtømmer, klinede vægge, stråtag, til stald, fæ, får og vognskur.
Taxeret a fag 30 rdl. 360 rdl.
- c. Et tørvehus ved den nordre ende af det østre hus.
3 fag, 7 alen dyb, blandings- under og overtømmer, klinede vægge, stråtag,
Taxeret a fag 10 rdl. 30 rdl.
- d. Det søndre hus.
12 fag, 9 alen dyb, ege- under og fyr overtømmer, klinede vægge, stråtag, til lade og træsklo.
Taxeret a fag 35 rdl. 420 rdl.
- ialt 1350 rdl.

De anordnede brandredskaber forefandtes. 1350 rdl. synes mange penge. Dog må man betænke statsbankerotten året efter, hvor pengenes værdi blev opskrevet ca. 1:6.

Jens Pedersen Brundt (12) og Maren Andersdatter (13) levede sammen i omtrent 51 år, han døde d. 15. maj 1825, 85 år gl., hun d. 16. april 1828, 79 år. Begge blev begravet på Sahl kirkegård.

Deres søn Anders Jensen (6), der var døbt 5. s. ef. påske (21. maj) 1786, var inde som soldat i den urolige Napoleonstid, hvor krig og ufred hærgede. Anders Jensen (6) lå ved 2. jydsk regiment i hele 5 år fra 1811 til 1816, og han var 30 år, da tjenestetiden var forbi.

Anders Jensen (6) var i første ægteskab gift med Maren Nielsdatter, men de var barnløse.

År 1821 var der i Horn, Tvilum sogn, en dødsbogård til salg ved auktion d. 21. juli. Denne gård bød Anders Jensen (6) på og fik den på budet 990 rdl. sølv. Gården havde hartkorn 4-0-5-1 og var vurderet til 1420 rdl. (bygningerne 1120 rdl. og jorden 300 rdl.).

Af forpligtelser var der aftægtsophold til forrige ejers fader. 1. prioritet til kongens kasse 171 rdl. 46 sk. og 2. prioritet til Fischers stiftelse 136 rdl. 70 $\frac{1}{2}$ sk. I alt gæld 207 rdl. 116 $\frac{1}{2}$ sk. Anders Jensen (6) betalte 350 rdl.

kontant, og for det øvrige stillede en Jens Mikkelsen, fra Tvilum, sig som kautionist.

Senere på året gør Anders Jensen (6) et lån hos Gern herreds overformynderi på 580 rdl. I pantebrevet gøres rede for, at pengene er gårdens aftægtsmands barnebarn, den 8-årige Karen Rasmusdatters (7) arv fra hendes afdøde forældre (mere derom i næste stykke).

Pantebrevet og skødet endelig underskrevet d. 20. aug. 1822 af Anders Jensen (6) med ført pen.

Der går en halv snes år. Anders Jensens (6) hustru, Maren Nielsdatter, dør d. 22. jan. 1832, og 4 måneder senere d. 30. maj, blev Anders Jensen (6) 46 år, viet i Tvilum kirke med førnævnte Karen Rasmusdatter (7), der i mellemtiden var blevet 19½ år, og nævnes som tjenestepige i Trust, Tvilum sogn. Hun kommer nu tilbage til sit fødehjem, som solgtes, da hendes forældre døde. Hvor hun tilbragte sin barndom, er uvis, men det er vel tænkeligt, at hun har holdt forbindelsen vedlige til farfaderens og har dermed også kendt Anders Jensen (6) fra hendes barndom.

Farfaderen, Peder Laursen (28) døde dog 1½ år før Karen Rasmusdatter (7) og Anders Jensens (6) bryllup.

I deres ægteskab fødes en dreng, Jens, i 1833 og en pige, Mette Marie Andersdatter (3) d. 24. okt. 1834, (gift med Frands Pedersen (2) d. 3. juli 1857). Deres tredie barn er godt på vej, da Anders Jensen (6) døde d. 24. marts 1836, 50 år gammel. Han begravedes på Tvilum kirkegård. I skiftet efter ham tilkendegav enken "at hun er frugtssommelig med den afdøde, og efter de iagttagelser, som hun har gjort, er hun 3 måneder henne i svangerskabet". Deri havde hun ret. Den 15. sept. 1836 fødte hun pigen Ane Marie.

I skiftet ses, at Anders Jensen (6) og Karen Rasmusdatter (7) var meget velstillede, og efter 1 år som enke, blev hun d. 11. marts 1837 viet med hendes afdøde mands brorsøn, Jens Pedersen fra Sahl, hun 23½ år, han 26 år.

Karen Rasmusdatter (7) døde i Horn d. 7. nov. 1869, 56 år gammel, og blev begravet på Tvilum kirkegård. Det kunne have været spændende at have vidst, om Karen Rasmusdatter (7) giftede sig af kærlighed, eller om der var "økonomiske fordele" med i spillet.

Vurderingen i skiftet af boets ejendele er taget med i hele sin længde. Det ses også, at Anders Jensen (6) foruden gården drev et snedkeri, og da han giftede sig med Karen Rasmusdatter (7), nævnes han både som gårdmand og snedker.

	rdl.	mk.	sk.
I den østre øverste stue.			
1 blåmalet jernbunden kiste	3	0	0
1 filthat	0	2	0
3 blå frakker	5	0	0
1 do. trøje	1	0	0
3 par do benklæder	1	6	0
1 hatttrøje	0	2	0
1 gl. grå trøje	0	2	0
4 par uldne sokker	1	0	0
1 egekiste	8	0	0
8 skjorter	5	2	0
1 blå vest	0	2	0
1 grøn do.	0	2	0
2 sribede do.	0	2	0
2 røde do.	0	2	0
1 ternet undertrøje	0	1	8
1 rød hue	0	1	0
1 blå himmelseng med rød omhæng	4	0	0
1 rødstr. olm. dyne	4	3	0
1 blåstr. vadm. do.	2	3	0
3 rødstr. olm. puder	2	3	0
1 par blågarnslagner	1	0	0
1 do. sengested med do. omhæng	4	0	0
1 grøn og rødstr. omldyne	4	0	0
1 rød og sortstr. do. do.	3	0	0
1 rødstr. do. do.	2	0	0
1 pude med betræk	1	0	0
1 blåmalet egekiste hvori intet fand.	3	0	0
1 blåmalet fyrrekiste hvori intet fandtes	3	0	0
4 par trækopper	0	2	0
1 rød. fyrrebord	0	4	0
2 stole	0	4	0
1 kande med trælag	0	2	0
I den mellemste stue.			
1 fyrrebord og 1 bord	1	1	0
1 lidet spejl	0	1	0
5 trætalerkner	0	5	0
5 hvide tallerkner og 1 spolkumme	0	3	0
1 stueur i hus	8	0	0
1 egechatol med skab hvori fandtes	16	0	0
6 træspiseskeer	0	3	0
1 ølglas	0	0	8
1 brændevinsglas	0	0	6

	rdl.	mk.	sk.
1 natlampe	0	0	8
1 mangeltræ	0	0	12
1 bliktragte og ? i en alkove	0	1	0
1 rødstr. olmdyne	4	0	0
1 gråstr. vadn. do.	2	3	0
1 blåstr. do.	1	0	0
1 gl. vår	0	1	0
3 blåstr. olm puder	2	0	0
1 par blågarnslagner	1	0	0
1 blåternet omhæng	0	4	0
1 jern kakkelovn	12	0	0
1 træbiser	0	1	8
1 armstol	0	3	0
1 egehængeskab	2	0	0
hvori intet fandtes			
1 ege dragkiste	7	0	0
2 par hørgarnslagner	4	0	0
2 par blå - " -	2	0	0
2 duge	0	3	0
I spiserummet			
2 messinglysestager	1	0	0
2 gryntønder med låg	0	3	0
1 smørbøtte	0	0	12
1 stenkrug	0	2	0
1 hvid flaske	0	2	0
1 grøn do.	0	0	8
I sovekammeret			
1 halvt sengested med blåstr. omhæng	0	5	0
1 blå og rødstr. olm dyne	2	4	0
1 blåstr. bolster do.	2	0	0
1 gl vår	0	1	0
2 puder	0	4	0
1 stol	0	4	0
1 bilægger kakkelovn	8	0	0
I køkkenet			
2 jerngryder	0	5	0
1 do. pande	0	3	0
1 do. potte	0	2	0
1 kobber kaffekande	0	4	0
1 do. do.	0	1	12
1 ildtang	0	1	18
1 messing fyrbækken	0	2	0
1 kaffekværn	0	3	0
1 hage	0	0	12
1 lygte	0	1	8
3 stole	1	0	0
1 stegepande	1	0	0
1 kobber kaffekande	1	2	0
1 ølskænk	0	0	8
1 fyrrebord	0	4	0
2 spolummer	0	0	8
2 vandspande	0	3	8
1 smørbøtte	0	0	8

	rdl.	mk.	sk.
1 kobberkande	6	0	0
1 messing do.	1	0	0
3 tinfade	0	4	0
2 ostekopper	0	1	0
nogle lerkar	0	1	0
I en alkove			
1 rødstr. olmdyne	3	0	0
1 gl. blåstr. do.	1	2	0
2 do. puder	0	3	8
1 par lægner	1	4	0
1 gl. grønt ombæng	0	0	8
3 jerngryder	1	2	0
1 flødebøtte	0	0	12
nogle lerkar	0	1	0
I bryggerset			
4 gl. tønder	0	4	0
1 par støvler	1	0	0
2 store kar med låg	3	3	0
1 mindre do.	0	3	0
2 baljer	0	3	0
1 kobberkedel i gruen	10	0	0
1 øltønde og 1 trætragt	0	4	0
1 si bøtte	0	1	0
1 saltkar	0	3	0
1 kærne	0	3	0
1 hakkebræt	0	1	0
På loftet			
1 spinderøk	0	4	0
1 kornskæppe	0	3	0
4 solde	0	4	0
Nogle kreaturtøjre	1	0	0
3 kornleer med drag	1	3	0
5 kornsække	2	0	0
I vognehuset tæt ved			
1 høvlebænk	1	3	0
1 knibtang	0	1	0
2 save	0	4	0
4 mindre do.	0	3	0
1 jernvinkel	0	2	0
10 huggejern (stemmejern) nogle- le drejebor og 4 rasper	0	3	0
1 sirkel	0	1	0
50 hamre af forsk. slags	3	0	0
1 rød. stol	0	2	0
1 limpotte	0	3	0
I laden			
1 fork og 4 river	1	8	0
2 plejle	1	0	0
1 granspade	1	0	0
I hestestalden			
1 hvid hoppe 12 år	28	0	0
1 do. do. 10 år	30	0	0

	rdl.	mk.	sk.
1 brun do. 5 år	38	0	0
1 gl fælhoppe	10	0	0
1 sort hest 2 år	36	0	0
I hakkelseshuset			
1 skæve kiste med kniv	1	0	0
2 solde	1	0	8
I vognporten			
1 beslagen vogn med behør	16	0	0
1 ringere do.	10	0	0
1 gl undervogn	2	0	0
2 plove med behør	6	0	0
2 harver	2	0	0
2 øsper?	0	5	0
1 tjærekande	0	0	8
1 sæt hestetøj	3	0	0
2 do. ringere do.	3	0	0
1 hjulbør	0	2	0
I fårestien			
19 får 10 lam	43	0	0
I kostalden			
1 hvid ko	6	0	0
1 gråbroget do.	8	0	0
1 sort do.	6	0	0
2 sortbroget do.	21	0	0
1 grå do.	10	0	0
1 hvid kvie	7	0	0
1 sortbroget do.	7	0	0
1 gråbroget kvie	5	0	0
1 sortbroget kalv	4	3	0
1 spæd do.	1	4	0
1 jerngreb	0	1	0
I svinestien			
1 so med 3 grise	4	3	0

Mere løsøre var ikke at finde, og enken påstod, at boet ikke var mere ejende.

Gården stående til hartkorn 4-4-1-1½ (differencen i hartkorn ved gårdens køb og nu, kan eventuelt skyldes jordkøb). Den nedlagte sæd, afgrøde og gødningen, som fandtes ved gården, blev af vurderingsmændene, efter deres bedste skøn, ansat til 1350 rdl.

En byggeplads beliggende i Horn ejes efter skøde af 26. april 1832, 5 rdl. Det bemærkes at "huset, som har stået på denne plads, ikke længere opstår".

Summen af vurderingen 1878 rdl. 3 mk. 14 sk. Enken anmeldte, at boet havde følgende tilgodehavende:

1. Christen Christensen Blak i Sminge efter tinglyst panteobligation af 11. sept. 1834	400 rdl.
2. Jens Sørensen i Horn, tinglyst 29. sept. 1831	100 -
3. Jens Andersen i Røgen, tinglyst 16. juli 1835	100 -
4. Jens Andersen i Røgen, tinglyst 25. sept. 1834	50 -
5. Jens Christensen i Horn, tinglyst 24. juni 1831	<u>150 -</u>
	ialt <u>800 rdl.</u>

Dernæst anmeldtes gælden:

1. til kongens kasse	171 rdl.	46 sk.
2. til Fischers stiftelse	136 -	70 -
3. til gårdmand Christian Pedersen, Horn	40 -	
4. omkostninger for den afdødes begravelse	30 -	
5. et lige beløb til enkens begravelse i sin tid.	30 -	

Da enken som meldt er frugtsommelig, blev skiftet udsat, indtil hun er nedkommet, og da leverer hun en indberetning til skifteretten angående de umyndige børns arvelod.

Forretningen blev således sluttet og det passerede underskrøvet af Karen Rasmusdatter (7) med ført pen, lavværgen Peder Christensen, værge for de umyndige børn deres farbror Peder Jensen fra Sahl.

Sluttelig underskriver vurderingsmændene, Søren Christensen og Christen Pedersen, Horn, med bemærkningen "at vurderingen er sket efter vores bedste skøn, det bekræfter vi med lovens ord. Så sandt hjælpe os Gud og Hans hellige ord".

Forslægt for Mette Marie Andersdatters (3) mødrene side.

Jens Thøgersen (124) ? 1723 - ?

Thøger Jensen (62) 1723 - ?

gift med Inger Pedersdatter (63)

Kirsten Thøgersdatter (31) ca. 1751 - 1803

gift med Peder Sørensen Møller (30) ca. 1734 - 1816

Laust Pedersen (56) ? - 1745 - ?

Peder Laursen (28) 1745 - 1830

gift med Karen Rasmusdatter (29)

Rasmus Pedersen (14) 1782 - 1821

gift med Mette Pedersdatter (15) 1780 - 1816

Karen Rasmusdatter (7) 1813 - 1869

gift med Anders Jensen (6) 1786 - 1836

Mette Marie Andersdatter (3)

Der kan være forskellige ting, som kan gøre slægtsforskning nemmere, bl.a. særprægede navne som f.eks. Thøger, der som tidligere omtalt stammer fra Vejerslev, hvor det findes først i det 17. århundrede.

Fra Vejerslev by og til lokaliteten Fårvang i Tvilum sogn er der 4-6 km, og i Tvilum kirkebog læses under post 2. s. ef. trin (6. juni) 1723, at Jens Thøgersen (124) af Fårvang havde en dreng til dåb, kaldet Thøger Jensen (62), så det kan nok tages som en selvfølge, at "Thøgerne" i bogens 2. og 3. afsnit er i slægtsbånd med hinanden.

Både Jens Thøgersen (124) og sønnen Thøger Jensen (62), der også bosatte sig i Fårvang, må formodes at have været fæstere under Tvilumgård (Tvilum kloster). Desværre findes der ingen arkivalier desangående, men det vides, at Fårvang ejedes af Tvilumgård.

Post 14. s. ef. trin 1749 blev Thøger Jensen (62) i Tvilum kirke copuleret med Inger Pedersdatter (63), og år 1751 havde de en dreng til dåb, kaldet Jens. Samme år skulle Kirsten Thøgersdatter (31) også være født, da hun opgives at være 52 år, da hun døde d. 2. juni 1803. Mærkelig nok er hendes dåb ikke at finde i kirkebogen, hverken i 1751 eller de omkringliggende år. Det må dog tages som givet, at hun er datter af Thøger Jensen (62) (navnet Thøger er jo ret egenartet). Ved hendes trolovelse i Tvilum d. 2. febr. 1777 med Peder Sørensen Møller (30) af Gern sogn oplyses, at hun var fra Fårvang.

Peder Sørensen Møller (30) var fæstebonde under Tvilumgård på en gård i Gern by og sogn, der stod til hartkorn 3-4-1-1½. Han var blevet enkemand i en alder af 44 år d. 15. dec. 1776, og Kirsten Thøgersdatter (31) var 26 år, da hun blev troløvet med ham d. 2. febr. 1777.

Der findes et skifte efter Peder Sørensen Møllers (30) hustru af 1. ægteskab, Mette Pedersdatter, som fortæller lidt om det hjem, Kirsten Thøgersdatter (31) giftede sig ind i. Indboet var af størrelse og kvalitet, som det var i de fleste bondehjem. Gårdens besætning bestod af 4 heste, 10 kreaturer, 7 får, 4 lam og 1 gris. Værdien af kornet i laden kunne betale de skyldige skatter og afgifter, der blev fremvist et bevis på 30 rdl. indestående i Tvilumgård. I alt værdier for 145 rdl. 1 mk. 12 sk.

Derefter udgifterne. Gårdens huse var brøstfældige og trængte til reparation, stuehuset bestod af 10 fag, som det ville koste 11 rdl. 4 sk. at istandsætte. Til ladens 8 fag skulle bruges 8 rdl., tørvehus og vognskurets 4 fag ville koste 3 rdl. 2 sk. og stald, fæhus, fåresti og halmgulv, 14 fag, skulle repareres for 21 rdl.

Desuden havde Peder Sørensen Møller (30) i tidens løb modtaget forskellige forstærkninger af Tvilumgård, 6 "dygtige ploughæster" (heste) til 60 rdl., 2 vogne 16 rdl. 4 sk., 1 plov og 1 harve 3 rdl. 5 mk. 13 sk. skyldig, og den afdøde kones begravelse havde kostet 10 rdl., ialt gæld på 149 rdl. 3 mk. 13 sk.

Efter denne opgørelse kunne der intet blive at arve. Nu var det sådan, at Peder Sørensen Møller (30) var den eneste, der juridisk kunne arve, da der i hans ægteskab med den afdøde ingen børn var. Derimod havde den afdøde fra et tidligere ægteskab en søn på 24 år og en datter på 16 år, og om disse 2 stedbørn erklærede Peder Sørensen Møller (30), at han i vidners overværelse havde lovet deres salige afdøde moder, at de skulle arve de 30 rdl., indestående i Tvilumgård, til ligedeling. Stedsønnen var ude at tjene og fik løn, mens steddatteren gik hjemme på gården uden løn, og derfor havde stedfaderen givet hende hendes afdøde moders gangklæder og et sengested med sengetøj. Nu håbede enkemanden, at skifteretten ville "tilstaae og aprobere" hans således gjorde løfte. Stedbørnenes formynder var aldeles tilfredse på deres ynglinges vegne. Skifteretten så, at det således udlovede var over enkemandens kræfter (økonomi) men da de også så, at det var af sand kærlighed til den afdøde, godkendtes det, som anført var, og dermed sluttedes skiftet.

I folketællingen 1787 ses, at Kirsten Thøgersdatter (31) fødte Peder Sørensen Møller (31) flere børn, der nævnes da Thøger 9 år, Mette (15) 7 år (hjemmedøbt og fremstillet i Tvilum kirke 7. s. ef. trin = 9. juli 1780) og Anne Sofie 4 år. Desuden var der på gården en tjenestekarl og pige.

Kirsten Thøgersdatter (31) døde d. 2. juni 1803, 52 år gammel og begravedes på Gern kirkegård. Under d. 5. marts 1816 ses, at aftægtsmand i Gern, Peder Sørensen / alias Peder Møller, døde 82½ år gl., og i marginen tilføjes, at han var gift i 60 år, dog ikke i samme ægteskab.

Deres datter, Mette Pedersdatter (15) giftede sig med Rasmus Pedersen (14) født i Horn, Tvilum sogn, og om hans forslægt følgende.

I lokaliteten Sminge i Tvilum sogn boede i 1745 en mand, Laust Pedersen (56), der d. 23. juni havde en dreng til dåb i Tvilum kirke. Drengen fik navnet Peder Laursen (28).

Det ses i kirkebogen 1776, da Peder Laursen (28) var ved præsten for at ordne formaliteterne angående hans forestående ægteskab med Karen Rasmusdatter (57) d. 1. marts 1776, at de begge var fra Horn, og ved syn i senere skøder ses, at Peder Laursen først har været fæstebonde under Tvilum Kloster (Tvilumgård).

Af det gamle Tvilum Kloster er der i dag kun Tvilum kirke, i fortiden var den klosterkirke. Klosterets gamle protokoller er også forsvundet, men det ses i det skøde af 7. jan. 1813, hvor Peder Laursen (28) afhænder gården til sønnen Rasmus Pedersen (14), at Peder Laursen (28) købte den til selveje d. 5. maj 1786.

Hvornår Peder Laursens (28) hustru, Karen Rasmusdatter (29) døde, er uvis (et punkt der yderligere kan efterforskes), men i folketællingen 1787 er Peder Laursen (28) enkemand, 42 år gammel. Af børn var der Bodil 11 år, Karen 7 år, Rasmus (14) 5 år (f. 1. dec. 1782), Hans 2 år samt en tjenestekarl og pige.

Der var en dreng mere, Laust Pedersen, men han har sandsynligvis været ude at tjene på dette tidspunkt. Ved faderens død i 1830 underskrev han skiftet og var da fæster på Nyhavegård i Nøddelund. Ane nr. 4 i andet afsnit, Jens Christensen (Thøgersen), overtog Nyhavegård i fæste efter ham, og Laust Pedersen endte sit liv som aftægtsmand på gården i Nøddelund.

Peder Laursen (28) levede et langt liv. Han døde i Horn d. 19. nov. 1830, 85 år gl. og blev begravet på Tvilum kirkegård. Han har været vidne til det, der omtales i stykket her, har kendt både glæder og sorger, det er ham, der omtales i forrige stykke som aftægtsmand hos Anders Jensen (7), og gården, Anders Jensen (7) overtog, er den Peder Laursen (28) beboede.

Ifølge en brandtaxation d. 23. juni 1810 beskrives gården således:

- a. Stuehuset i nord.
22 fag, 7½ alen dyb, ege under- fyrrer overtømmer, murede vægge, stråtag, deraf er 12 fag indrettet til tvende stuer og bryggers med loft, vinduer og døre samt tvende forsvarlige skorstene og bageovn, de øvrige 10 fag til lade og tørvehus, før forsikret for 250 rdl. nu 660 rdl.
- b. Ladehus i øster.
12 fag, 9½ alen dyb, dito materialer, samme forsvarlige stand før 200 rdl. nu 340 rdl.
- c. Stuehus sønden i gården i vestre ende af staldhuset (aftægtsbolig?)
3 fag, 7½ alen dyb, før 90 rdl. nu 120 rdl.
- d. Vogn og fårehus i vester.
6 fag, 6½ alen dyb, dito materialer, forbliver ved forrige taxation 50 rdl. 50 rdl.

e. Stald og fæhus i sønden.

13 fag, 7 $\frac{1}{2}$ alen dyb, ditto materialer, før

200 rdl. nu

230 rdl.

ialt 1400 rdl.

Forsvarlig mod ildsvåde, har del i byens brandredskaber.

Ifølge et skøde af 3. dec. 1802 køber Peder Laursen (28) et "tørveskær, kaldet Toften og Kratmaen", af hartkorn 0-1-1-2 $\frac{1}{2}$ for 83 rdl. Denne pris kan synes høj, når prisen for fæstegården, som solgtes sammen med herregårde i Stavnsbåndets tid før 1780, almindeligvis var 10 rdl. pr. td. hartkorn. Men en tørvemose var en eftertragtet vare, som var høj i kurs, og mange gange var retten til at grave tørv en kilde til stor uenighed blandt folk, og talrige er de forlig desangående, som myndighederne foretog sig og indførte i skødeprotokollerne.

Den 7. jan. 1813 afstår Peder Laursen (28) gården til sønnen Rasmus Pedersen (14) for 590 rdl. Her må tildels være tale om en gave eller arv. Året forinden havde brandkassen vurderet bygningerne til 1400 rdl., og 1813 var statsbankerotåret, hvor inflationen, efter den tids forhold, var stor.

Samtidig blev tinglyst følgende.

Opholdskontrakt.

1. forbeholder jeg mig Peder Laursen (28) og hustru (hans 2. kone) os her i gården, 4 fag, af den østre ende af stuehuset, vor livstid, som min søn Rasmus Pedersen (14) årlig forsvarlig vedligeholder.

2. Skal bemeldte min søn give os årlig i ophold, 3 tønder rug, 12 skæpper byg, 1 tønde malt, 2 skæppe boghvedegryn, 2 lis pund flæsk, samt 8 læs klyn tørv og 8 læs overtørv, som han lader skære og hjemføre og heri huset indsætte, samt at have fornøden kål og den tredie del af træhugsten (frugt). 1 ko og 4 får der skal have foder og græs lige med gårdens egne kreaturer og fårenes yngel om sommeren. Når koen bliver sen, da nyder vi en pot sødmælk af gården. Når koen enten bliver forældet eller kommer til vanheld (dør), da skal han anskaffe en anden tjenlig i stedet.

Når den ene af os ved døden afgår, da nyder den længstlevende ovennævnte husværelse og tørv, 2 tønder rug, 6 skæppe byg, 6 skæppe malt, 2 skæppe boghvedegryn, 1 $\frac{1}{2}$ lis pund flæsk, koen og fårene samt herpå som anført er.

3. Kornet leveres os årligt mellem jul og kyndelmisse (2. febr.) og samme tid flæsket, saltet og røget, alt forsvarligt.

4. Forbemeldte min søn skaffer os en anstændig jordefærd, nemlig den sidste, ligesom den første.

5. Forpligter jeg mig Rasmus Pedersen (14) at opfylde alt. Ovenstående, enten selv- eller gårdens efterkommende behøvere.

Således er denne kontrakt imellem os på begge sider indgået og lovet nøje at holde.

Til forsikring under vore egne hænder og 2 vitterlighedsmand.

Horn d. 14. okt. 1812.

Denne kontrakt fik stor betydning for Peder Laursen (28), da svigerdatteren døde 3 år senere og sønnen Rasmus Pedersen (14) efter 8 års forløb. Hvis ikke kontrakten havde været tinglyst, kunne Peder Laursen (28) måske have oplevet at blive sat på porten af den næste ejer.

Sønnen Rasmus Pedersen (14) født d. 1. dec. 1782 i Horn, Tvilum sogn, måtte til nabosognet Gern, for at finde sin hustru, førotalte Mette Pedersdatter (15), døbt d. 9. juli 1780, datter af Peder Sørensen Møller (30) og Kirsten Thøgersdatter (31).

I Rasmus Pedersen (14) og Mette Pedersdatters (15) ægteskab fødes en pige, Karen Rasmusdatter (7), d. 14. dec. 1813. Hun var parrets eneste barn, da moderen døde 2½ år senere d. 28. marts 1816, 35 år gammel.

Efter hendes død ansøgte Rasmus Pedersen (14) kong Frederik VI, om han måtte hensidde i uskiftet bo. Rasmus Pedersens (14) ansøgning er gået tabt, kongens svar er indført i skifteprotokollen, her i forkortet udgave.

"Vi, Frederik den siete, af guds nåde konge til Danmark, de Vender og Godther, hertug udi Slesvig, Holsteen, Pommern, Ditmarsken og Oldenborg, gør vitterligt, at vi efter Rasmus Pedersen (14), gaardmand i Horn by, Tvilum sogn, Aarhusstift, hvis hustru Mette Pedersdatter (15) ved døden afgaaet, han herom aller underdanigst gjorde ansøgning og begæring, at hensidde i uskiftet bo, ---- og Vi aller naadigst have bevilliget og tilladt ham, efter bemeldte hans afdøde hustru maa ---- med fælles sammenavlede umyndige børn i uskiftet bo blive, hensidde så længe, han i enlig stand forblive. Gjort i vor kongelige Frederiks sted, København d. 2. april 1816.

Under vort kongelige segl, efter hans kongelige majestæts aller naadigste befaling."

Underskrevet Cold, Monrad, Ørsted, Berner, Larsen, Mauren, Fischer og Dræbye.

Brevet er protokolleret d. 25. juli 1816, men da er kongens bevilling uden betydning. Allerede 3 måneder efter Mette Pedersdatters (15) død indgår Rasmus Pedersen (14) d. 12. juni 1816 ægteskab med en Bodil Enevoldsdatter i Tvilum kirke og følgelig deraf skal der afholdes skifte.

Skiftet er ikke detaljeret, vel på grund af Rasmus Pedersens (14) vægelsind. Det fremgår dog, at skifteretten antog som værge for den 2½ årige Karen Rasmusdatter (7) hendes morbror, Thøger Pedersen, gårdmand i Gern og sognefoged i Gern.

I skiftet ses også, at gården, foruden prioritetsgælden (beløbet ikke nævnt), vurderedes til 1300 rdl., indbo, klæder og besætning 800 rdl. i alt 2100 rdl.

Enkemanden angav at være "skyldig til en og anden" 940 rdl. til deling mellem far og datter 1160 rdl., og det blev bestemt, at af datterens arvelod, 580 rdl. nyder hun sine renter, når hun er 18 år; "og imidlertid underholdning og en anstændig opdragelse". Skiftet sluttet d. 25. juli 1816.

De 580 rdl. er de penge, Anders Jensen (6) får tildelt i lån fra overformyndet.

Rasmus Pedersen (14) døde d. 9. maj 1821, 38-år gammel. Skiftet bærer præg af et godt og solidt bondehjem. I ægteskabet med Bodil Enevoldsdatter var der da 3 børn, Marie Kirstine 4 år, Enevold 1½ år og Peder 20 dage gammel samt datteren Karen (7) af 1. ægteskab. Til værge for de mindste antages deres farbroder, Laust Pedersen, Nøddelund.

Værdien af boet opgjordes til ca. 740 rdl., og det bestemtes, at gården skulle til offentligt auktion.

Hvad enken Bodil Enevoldsdatter syntes, vides ikke. Det kan synes mærkeligt, at hun ikke forblev på gården og giftede sig igen, men det er og bliver en gåde.

Den 14. juli 1821 indfandt by- og herredsfoged Blikfeldt og hans følge sig på dødsbogården for at forrette den offentlige auktion.

Flere personer mødte frem, for at gøre deres krav og rettigheder til boet gældende. Først fremlagde Søren Lykke af Over Løgstrup fordring på 2 panteobligationer. De blev kvitteret (godtaget, men beløbet nævnes ikke).

Dernæst mødte aftægtsmanden på gården, Peder Laursen (28), med en opholdskontrakt.

Tredie post var værgen for den umyndige datter Karen Rasmusdatter (7), gårdmand Thøger Pedersen, Gern, der efter et skifteretsbrev af 21. juni 1816 fordrede 580 rdl. i arv til sin myndling, men da skiftetbrevet endnu ikke var tinglyst, vægrede herredsfogeden at efterkomme fordringen og henviste Thøger Pedersen til at gå til skifteretten med sin påstand.

Jens Mikkelsen af Tvilum fremlagde en fordring på en tinglyst panteobligation, hvorefter han havde et mindre beløb tilgode ved gårdens salg.

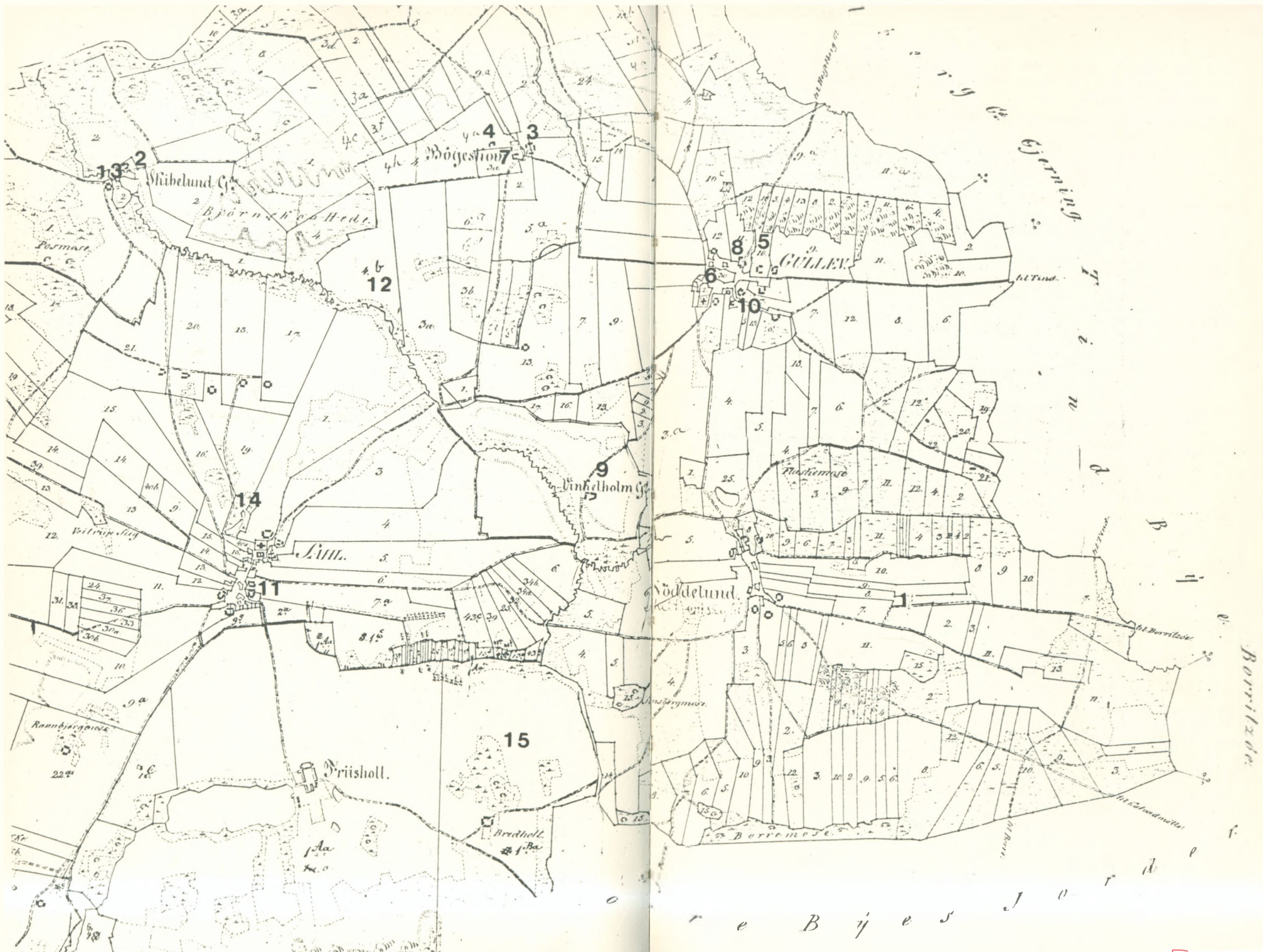
En gårdmand ? Andreassen i Horn mødte med et mageskifte-skøde, hvor han havde byttet sig til en jordlod, kaldet Tingloden, dødsbogården havde fået en sandlod kaldet Ålgårdsbakket.

Sognefoged Peder Bastrup mente at have ret til at grave mergel i et ca. 26 alen lang og 5 alen bred jordstykke i langskiftet, og han bad enken bekræfte hans påstand, som hun også gjorde, og han måtte grave mergel til årets udgang.

Derpå kom husmand Anders Laursen, Thomas Pedersens hustru, Anders Thorsens hustru og Christen Christensen. De angav hver især, at de havde fået lov at dyrke et mindre stykke af gårdens jord, som de havde gødet og tilsået med mellem 1 og 2 skp. rug. Enken berigtigede de 3 førstes ønske, og samtidig fortalte hun, at 2 af hendes tjenestefolk havde fået et stykke jord til egen avling og tilsået det med 1½ skp. hørfrø, hvad de også fik lov at høste til dem selv.

Endelig blev gården råbt op til 700 rdl. Budene gik, og førømtalte Anders Jensen (6) fra Sahl fik den på højeste bud, 980 rdl., og han betalte 350 rdl. kontant. For det øvrige stillede Jens Mikkelsen, Tvilum, sig som kautionist.

Til slut nævnes salg af "en del løssøre", men der er ingen specifikation, og auktionen er sluttet. Hvad der blev af Bodil Enevoldsdatter og børnene, vides ikke. Den næste oplysning om Karen Rasmusdatter (?) er, at hun før hun blev gift med Anders Jensen (6), var tjenestepige i Trust i Tvilum sogn.

På foranstående kort over Sahl-Gullev fra ca. 1850 er med fremstående tal anført, hvor og på hvilke gårde slægtens aner har boet.

- Gård nr. 1 "Nyhavegård", har været beboet af Line og Carl Pedersen.
Jensine (3) og Christen Jensen (Thøgersen) (2)
Elisabeth Dorthea (5) og Jens Christensen
(Thøgersen) (4) fra bogens 2. del.
- Gård nr. 2 "Skibelundgård" har været beboet af Karen Marie (7) og Søren Jensen (6) Kiersten (15) og Jens Christensen (Thomassen) (14) fra bogens, 2. del.
- Gård nr. 3 har været beboet af Kirsten (117) og Hans Jensen (116), Jens Sørensen (232), Søren Jensen (464) fra bogens 2. del.
- Gård nr. 4 har været beboet af Birthe (59) og Jens Hansen fra bogens 2. del.
- Gård nr. 5 har været beboet af Ellen (29) og Christen Thomsen (28), Thomas Jensen (56) fra bogens 2. del.
- Gård nr. 6 har været beboet af Maren (235) og Søren Rasmussen (234) fra bogens 2. del.
- Gård nr. 7 "Bøgeskovgården" har været beboet af Kirsten (27-11) og Søren Poulsen (26-10), Kirsten (55-23) og Anders Mikkelsen (54-22), Mikkel Joensen (108-44) fra bogens 2. og 3. del.
- Gård nr. 8 har været beboet af Anne Kirstine (53-21) og Poul Andersen (52-20), Søren Madsen (106-42) fra bogens 2. og 3. del.
- Gård nr. 9 "Vinkelholm" har været beboet af Maren (105-41) og Anders Lassen (104-40), Las Christensen (208-80) fra bogens 2. og 3. del.
- Gård nr. 10 har været beboet af Josef Sørensen (76) fra bogens 3. del.
- Gård nr. 11 "Svanegården" har været beboet af Mette Marie (3) og Frands Pedersen (2), Kirsten (5) og Peder Hansen (4) fra bogens 3. del.

Efter at have solgt "Svanegården" overtog Mette Marie (3) og Frands Pedersen (2) gård nr. 12, matr. nr. 4 b i Bøgeskov, kaldet "Fårehusstedet". Senere overtog de Skibelund mølle nr. 13 og Frands Pedersen (3) endte sine dage i et hus, beliggende hvor nr. 14 er afsat.

Nr. 15, en ejendom udstykket fra gården "Bredholt", bo-pæl for Kristen Thøgersen Pedersen I D fra efterslægten.

4. afsnit

Efterslagt

Efterkommere efter Christen Jensen (Thøgersen) og Jensine Sørensen, Nøddelund, Gullev sogn.

Deres børn er betegnede med romertal I II III osv., børnebørnene med romertal + stort bogstav f.eks. I A, oldebørn med romertal + stort bogstav + arabertal, f.eks. I A 1,

Tipoldebørn er betegnede med romertal + stort bogstav + arabertal + lille bogstav, f.eks. I A 1 a.

Tipoldebørn med romertal + stort bogstav + arabertal + lille bogstav + romertal, f.eks. I A 1 a I.

Nogle af de betegnede med kun romertal eller romertal I + stort bogstav er også omtalt i bogens 1. afsnit.

Søren

Anthon

Jens

Christian

Line

Karen

I. Line (Jensine Eline Dorthea) Jensen, født d. 14. marts 1877, gift d. 22. okt. 1901 i Gullev kirke med Carl Pedersen fra Sahl, deres liv og færden er omtalt i 1. afsnit.

Børn.

I A. Signe Kirstine Pedersen født d. 20. aug. 1902, gift d. 11. dec. 1927 i Bjerringbro kirke med snedker Marius Madsen fra Randers.

Marius Madsen arbejdede en del år på Bjerringbro ligkistefabrik. Senere var han ansat på elektricitetsværket og aflæste byens strømmålere, og de fleste borgere kendte ham under navnet "Lys Mads". Signe havde også kontakt med mange mennesker, da hun i mange år distribuerede ugeblade.

I 1948 byggede de huset Skovbakkevej 4. Den 22. okt. 1978 døde Marius Madsen. Signe Madsens bopæl, Skovbakkevej 4, Bjerringbro.

Deres børn.

I A 1. Bent Madsen, født d. 4. aug. 1931, uddannet gartner og drev nogle år "Flora", Struer. Efter at have afstået forretningen startede han Safari Campinghandel. Gift d. 2. feb. 1956 med Birthe Lynggård Olesen fra Struer. Bopæl, Fjordvej 8, Struer.

I A 1 a. Per Madsen født d. 29. april 1958.

I A 1 b. Bo Madsen født d. 19. april 1967.

I A 2. Erik Madsen, født 12. febr. 1933, tog mellemskoleeksamen og handelsskoleeksamen, uddannet kommis i FDB. Startede en selvbetjeningsbutik i Viborg, har lejet den ud og driver nu en brugtbilshandel.

Gift d. 24. okt. 1958 i Smøllerup kirke med Karen Marie Nielsen fra Lånnum. Bopæl, Hermodsvej 29, Viborg.

I A 2 a. Birgitte Madsen født d. 15. aug. 1959, under uddannelse hos HB Komos, Viborg.

I A 2 b. Hanne Madsen født d. 23. jan. 1962.

I A 2 c. Bente Madsen født d. 13. april 1967.

I A 3. Jytte Madsen, født d. 1. nov. 1934, realist fra Bjerringbro private realskole. Kontoruddannet, gift i Bjerringbro kirke d. 22. aug. 1953 med snedker Christian Levring fra Hjerminde. Driver fabriken J. K. møbler i Skals. Bopæl, Ny møllevej, Skals.

I A 3 a. Betty Levring, født d. 1. dec. 1953, demiteret fra Th. Langs seminarium i Silkeborg, ansat som lærer ved Lørup skole, Mors. Bopæl, Nørremarksvej 12, Jebjerg, Roslev.

I A 3 b. Anette Levring, født d. 11. marts 1955, uddannet børnehavelæreinde og arbejder som sådan i Viborg. Bopæl, Rosenstræde 2, Viborg.

I A 3 c. Stig Levring, født d. 29. dec. 1959, mekanikertilærling hos Ford, Viborg.

I A 4. Poul Madsen, født d. 16. marts 1944. Mellemskoleeksamen, uddannet kommis i FDB, Bjerringbro, gik over i campingbranchen og købte Siir campinghandel. Gift d. 30. juni 1967 i Struer kirke med Liselotte Vinnelev. Bopæl, Ellehammervej 11, Holstebro.

Bent Jytte Erik
Signe Poul Marius

I A 4 a. Flemming Madsen, født d. 24. febr. 1972.

I A 4 b. Søren Madsen, født d. 13. febr. 1975.

I B. Ejler Carl Pedersen født d. 12. dec. 1903 i Nøddelund, udlært i Købmandshandel, startede en grosistforretning med kiks, oste, og æg for ismajerier og købmænd i København.

Gift d. 9. aug. 1934 i Hans Thausens kirke på Islands Brygge med Agnes Kirstine Henriksen fra Rødby i Lolland.

De boede Hallandsgade 21 2. sal, København S, men ferier og weekender tilbragtes altid i familiens sommerhus, hvor det var Carl Ejlers interesse at passe haven. Carl Ejler Pedersen døde d. 9. april 1967.

**Agnes Kirstine og
Ejler Carl Pedersen**

Børn.

I B 1. Jytte Pedersen, født d. 5. dec. 1940 i København. Uddannet designer på tegner- og kunstindustriskolen, gift d. 1. jan. 1967 i Frederiksberg kirke med regnskabschef Edvard Åge Henriksen fra Frederiksberg. Bopæl, Lundagervej 5, Stenstrup, Langå.

I B 1 a. Mads Åge Henriksen, født d. 9. aug. 1968.

I B 1 b. Lars Åge Henriksen, født d. 31. juli 1970.

I B 1 c. Pia Henriksen, født d. 12. marts 1974.

I C. Frands Pedersen, født d. 12. febr. 1905 i Nøddelund, (tvillingebror til Kristen). Frands og hans 2 brødre, Kristen og Markus, var med Line, da hun rejste til Haslev som bestyrerinde på et pensionat. Senere var de med i Tårslev, og da Line kom tilbage til Bjerringbro (1917), måtte de ud at tjene. Frands kom til en Niels Iversen, Sahl. Hans kone var moster til Line. Frands følte sig hjemme hos dem, og kom der ofte i tiden derefter.

Frands fortsatte ved landbruget og havde forskellige pladser på gårde i Sahl, Fovsing, Ødum, Sdr. Vissing, Nørskovlund og Nimm.

Den 8. nov. 1932 blev Frands i Nimm kirke gift med Elisabeth Secher, og samme år købte de en ejendom på Rask mark ved Rask mølle. I 1947 byttedes ejendommen med gården Marienlund i Nimm. Bopæl, Marienlund, Nimm, Horsens.

Anna Joakim Carl
 Ingrid Eline Peder
 Elisabeth Frands Pedersen

Børn.

I C 1. Anna Secher Pedersen, født d. 2. sept. 1933 i Rask mølle, gift i Nimm kirke d. 4. juni 1957 med gårdejer Joakim Nicolajsen. Bopæl, Nørregård, Ettrup, Hurup.

I C 1 a. Kristian Nicolajsen, født d. 18. april 1958 i Ettrup, landbrugsmedhjælper.

I C 1 b. Marie Nicolajsen, født d. 2. febr. 1960 i Ettrup.

I C 1 c. Inger Nicolajsen, født d. 5. aug. 1965 i Ettrup.

I C 2. Peder Secher Pedersen, født d. 25. sept. 1935 i Rask mølle, uddannet landmand. Bopæl i Marienlund, Nimm, Horsens.

I C 3. Karl Secher Pedersen, født d. 27. juli 1938 i Rask mølle, arbejdede ved landbruget, men emigrerede før militærtjenesten til Canada, arbejdede nogle år ved landbruget, driver nu et isoleringsfirma, gift i Calgary d. 7. aug. 1965 med Irene Francis Lynok fra Dublin, Irland. Bopæl: 624 Cedarille, Waysw, Calgary, Alta, T2w - 2G7, Canada.

I C 3 a. Brian Daniel Pedersen, født d. 19. marts 1966 i Calgary.

I C 3 b. Lona Marie Pedersen, født d. 16. april 1968 i Calgary.

I C 3 c. Mark Francis Pedersen, født d. 28. juni 1969 i Calgary.

I C 3 d. Karla Elisabeth Pedersen, født d. 20. jan. 1973 i Calgary.

I C 4. Ingrid Eline Secher Pedersen, født d. 9. dec. 1945 i Rask mølle. Ekspedient- og kontoruddannet, gift i Nimm kirke d. 1. april 1967 med Mogens Aaen fra København. Bopæl, Flittiglisevej, Bellinge, Fyn.

I C 4 a. Henrik Aaen, født d. 8. okt. 1967 i København.

I C 4 b. Elisabeth Aaen, født d. 29. aug 1972 i Bellinge.

I C 4 c. Thomas Aaen, født d. 2. nov. 1974 i Bellinge.

I D. Kristen Thøgersen Pedersen, født d. 12. febr. 1905 i Nøddelund (tvillingebroder til Frands). Kristen måtte, ligesom sine brødre, tidligt lære at bestille noget. I 1917 var han bydreng for en skomager i Bjerringbro, og året efter, som 13-årig, kom han ud at tjene på gården Voldshøj i Gerning sogn. Kristen, der var lille af vækst, så måske noget forknyt ud, da manden på Voldshøj tog ham med ind i stuen den første dag og spillede dam og mølle med ham.

Efter endt skolegang, det var for de store børn 2 dage ugentligt om sommeren og 4 dage ugentlig i vinterhalvåret, fejredes Kristens konfirmation sammen med broderen Frandses hos Niels Iversen i Sahl. I konfirmationsgave fik de to brødre hver en ny cykel af deres farbror, Anders Pedersen. Af andre gaver fik Kristen bl.a. en urkæde og 150-200 kr.

Som ung havde Kristen forskellige pladser ved landbruget, bl.a. i Sahl, Langå, Fovsing og Møjrup.

Arbejdet begyndte dengang ved 4-5 tiden om morgenen med at fodre heste og sluttede ved 19-tiden, dog afbrudt af en middagspause. Fridage var der ikke mange af, højst en søndag eftermiddag en gang imellem. Det sidste år Kristen tjente (1930) blev der til hele 3 feriedage. Lønnen var mellem 600 og 800 kr. årlig.

Margrethe og Kristen Thøgersen Pedersen

Kosten bestod meget af grød og saltet kød. Det var kun i slagtetiden, der kunne spises fersk kød. I krigsårene 1914-18 stod menuen mange gange på byggrød 14 gange ugentlig, og så sent som 1922, da Kristen var i Fovsing, var det skik på gården der, at grødgryden blev sat på bordet, og hver især spiste af gryden og dyppede i samme smørhul med sin ske.

I 1931 købte Kristen en ejendom på Bredholt mark, Sahl sogn, for 19.700 kr. med 3.000 kr. i udbetaling. Her startede han med 2 små "russer"-heste, 4 køer og 1 so.

Den 13. dec. 1931 blev han i Grønbæk kirke gift med Margrethe Larsen fra Ans. Hun døde i barsels seng af en blodprop d. 1. sept. 1936.

Den 24. juli 1953 giftede Kristen sig 2. gang i Ravnstrup kirke med Anna Nørgård. Hun døde d. 19. april 1964. Kristens bopæl: Bredholtvej 8, Sahl, Bjerringbro.

I d l. Peter Karl Pedersen, født d. 12. aug. 1936 i Sahl. Elev på Nr. Nissum ungdomsskole 1953-54, uddannet landmand i forskellige pladser på gårde i Sahl: Grønbæk, Bøvling og Nees, ophold på Hammerum landbrugsskole 1958-59. Købte ejendommen Mosetoft i Nees i 1961. Gift i Nees kirke d. 24. nov. 1961 med Solveig Pedersen fra Nees, bopæl Mosetoft, Nees, Vemb.

I D l a. Karsten Pedersen, født d. 25. dec. 1962, elev på Nr. Nissum ungdomsskole.

I D l b. Karen Margrethe Pedersen, født d. 4. marts 1965.

I D l c. Kaj Pedersen, født d. 17. aug. 1970.

I E. Markus Pedersen, født d. 28. juli 1906 i Nøddelund. Som omtalt i bogens 1. afsnit opholdt Markus sig, efter faderens død, meget hos farbroderen Anders Pedersen, der havde overtaget Nyhavegård. I 1916 solgtes den og Anders Pedersen købte den store gård, Borridssølund i Gerning sogn. Han afstod den atter i 1918 vel mest for at det kneb ham at være arbejdsleder for karlene, og herefter købte han Søndergård i Thorsø. Her døde Anders Pedersens hustru, og han fik en ung husbestyrerinde, Dagmar Andersen fra Thorsø.

Markus, der var Karl hos Anders Pedersen, blev gift i Thorsø kirke d. 19. dec. 1926 med Dagmar, og efter brylluppet blev de fortsat boende i Søndergård og hjalp Anders Pedersen med at drive gården.

I kriseårene i 1930-erne forringedes Anders Pedersens økonomi, måske også hjulpet af hans storbondemanerer, og i 1939 fik Markus skødet på Søndergård for at overtage gælden på 64.000 kr. Han fik økonomien rettet op og drev gården til 1971. Da solgte han den og byggede huset, Søndergade 1, Thorsø.

Markus Pedersen døde d. 4. nov. 1975. Dagmars bopæl: Søndergade 1, Thorsø.

Børn.

I E l. Inga Pedersen, født 28. febr. 1927 i Thorsø, realist fra Hæmmel realskole, kontoruddannet og arbejder som lægesekretær, gift d. 16. maj 1947 i Thorsø kirke med fabrikant Erik Nyhegn fra København. Bopæl: Viborggade 61, 4. sal t.h. København Ø.

I E l a. Mogens Nyhegn, født d. 11. maj 1949 i København, Revisor, gift d. 7. aug. 1976 i Luthers kirken med Susan Møhl. Bopæl: Viborgvej 61, 4. sal t.v., København Ø.

I E l a I. Deres pige Louise Nyhegn, født d. 22. april 1977, er sammen med I E l b I foreløbig yngste generation i slægten, og med dem strækker slægtbogen sig over 14 generationer.

Ove
Inga

Dagmar

Karen Margrethe
Markus Pedersen

I E 1 b. Hanne Nyhegn, født d. 30. okt. 1952 i København, demiteret lærer og ansat ved Nivå skole, Humlebæk, gift d. 6. sept. 1975 i Kastel kirken med advokat Ditlev von Grumbkov Jensen. Bopæl: Nivå, Humlebæk.

I E 1 b I. Katrine Jensen, født d. 7. marts 1976.

I E 2. Karen Margrethe Pedersen, født d. 21. aug. 1931 i Thorsø, efter ungdomsskoleophold i Ulstrup ekspeditriceuddannet, gift d. 24. okt. 1953 i Thorsø kirke med Peder Skovmand Nielsen fra Klovborg, driver et mælkeudsalg i København, bopæl: J. M. Thilesvej 2.A, København V.

I E 2 a. Palle Jensen, født d. 27. juli 1957 i København, revisor.

I E 2 b. Gert Jensen, født d. 28. maj 1963 i København.

I E 3. Arne Pedersen, født d. 15. sept. 1937 i Thorsø, død d. 15. juli 1938 af kighoste.

I E 4. Ove Pedersen, født d. 24. juni 1942 i Thorsø, realist fra Hammel realskole, fortsatte ved Århus universitet og ansat som adjunkt ved Th. Langs seminarium, Silkeborg. Gift d. 14. maj 1967 i Ødum kirke med Kirsten Tegen fra Væth.

Ove Pedersen omkom ved en drukneulykke d. 15. juli 1972. Kirstens bopæl: Havrevænget 27, Gødvad bakke, Silkeborg

I E 4 a. Stine Tegen Pedersen, født d. 25. febr. 1970.

I E 4 b. Søren Tegen Pedersen, født d. 28. febr. 1972.

II. Søren Jensen, født d. 12. marts 1879 i Nøddelund. Har ingen efterkommere, da han døde den 10. sept. samme år.

III. Karen Marie Sofie Jensen, født d. 18. juli 1880 i Nøddelund. Desværre er forbindelsen mellem hende og den øvrige slægt gledet ud, men det vides, at hun var gift med en gartner, Vilhelm Andersen (af familien kaldet lurifaks), og de boede i Kvistgård, Nordsjælland.

De havde 2 børn, Sigfred og Ellen. Om sigfred vides intet. Ellen var gift med en købmand Tuelang, og de drev en forretning i Glostrup. Ellen døde for nogle få år siden. De havde 4 børn.

IV. Jens Thøger Jensen, født d. 15. sept. 1882 i Nøddelund. Han var uddannet ved landbruget og havde forskellige pladser på gårde omkring Bjerringbro, bl.a. på Lundsgård i Hjerminde. Her traf han sin tilkommende hustru, Kirstine Marie Pedersen, som konen på Lundsgård var faster til.

De blev viet i Hjerminde kirke d. 28. juli 1908.

Forinden havde Jens Thøger haft et ophold på Haslev Højskole, hvilket prægede ham livet igennem.

Det var meningen, han ville have fortsat ved landbruget, men moderens død (Jensine Sørensen d. 3. dec. 1905), i forbindelse med den ret store tab svigerfaderen havde på grund af en kaution gjorde, at Jens Thøger syntes, det var umuligt at se udvej for at købe gård, så han søgte ind ved DSB, og blev antaget, vistnok i 1906. Han fik stilling som portør ved Struer station, og efter brylluppet i 1908 flyttede de hertil.

I 1913 købte de ejendommen Enggade 5. Her byggede de to et meget harmonisk hjem op. Rammerne var beskedne, men det var på alle måder et åndeligt, levende og gæstfrit hjem. Der kom mange mennesker i hjemmet. De havde ofte familiebesøg, både nære familiemedlemmer men også fætre og kusiner. Desuden kom der venner. Både Jens Thøger og Kirsten Marie var trofaste mod deres venner, og mange af dem der kom, var ungdomsvenner og højskolekammerater.

Hjemmet var stærkt interesseret i alt kirkeligt arbejde. Jens Thøger var i mange år formand for menighedsplejen i Struer, formand for "arbejde adler", i bestyrelsen for KFUM og DMS i Struer.

Jens Thøger avancerede efter nogle få år som portør til togbetjent med tjenestested i Struer. I 1930 forfremmedes han til pakmester og blev forflyttet til Ringkøbing, hvortil familien flyttede i foråret 1930.

Jens Thøgers helbred havde i flere år været dårligt. Han led af mavesår, og under en indlæggelse på sygehuset fik han en maveblødning, og den og andre komplikationer medførte døden d. 16. aug. 1931.

Børn.

IV A. Sigrid Marie Thøger Jensen, født d. 24. aug. 1911 i Struer, gift d. 9. febr. 1937 i Struer kirke med forstander Knud Grønne fra Struer. De drev sammen "Struer optagelseshjem fra 1937-1976. Bopæl: Anlægsvej 3, Struer.

Jens Thøger Jensen

Kirstine Thøger Jensen

IV A 1. Jens Thøger Grønne, født d. 13. marts 1941 i Struer, demiteret fra Nr. Nissum seminarium 1964, nu skoledirektør i Birkerød. Gift d. 7. marts 1970 i Vangede kirke med lærer Susanne Wulf fra Gentofte. Bopæl: Byparken 28, Blovstrød.

IV A 1 a. Mads Thøger Grønne, født d. 3. juni 1974 i Blovstrød.

IV A 2. Niels Magnus Thøger Grønne, født d. 14. febr. 1946. Arkitekt, gift d. 3. maj 1975 i Varde kirke med Anna Kirstine Østergård Mathiesen fra Nordenskov. Bopæl: Nordentoftvej 2, Varde.

IV A 2 a. Jakob Thøger Grønne, født d. 16. maj 1976 i Varde.

IV A 2 b. Kamille Marie Grønne, født d. 8. juli 1978 i Varde.

IV A 3. Ingrid Kirstine Thøger Grønne, født d. 7. maj 1950 i Struer, bankassistent, gift d. 7. febr. 1970 i Gimsing kirke med lærer Flemming Haurum Kristensen fra Århus. Bopæl: Bakkedraget 1, Lemvig.

IV A 3 a. Anne Grønne Kristensen, født d. 12. febr. 1979 i Lemvig.

IV B. Morten Elvin Thøger Jensen, født d. 21. maj 1916 i Struer, demiteret fra Nr. Nissum seminarium 1940, nu overlærer i Odense, gift d. 3. okt. 1945 i Fredens sogns kirke i Odense med Else Holme Andersen fra Odense. Bopæl: Nørrevænget 25, Odense.

IV B 1. Elisabeth Thøger Jensen, født d. 22. nov. 1950 i Odense, kontorassistent. Bopæl: Nørrevænget 25, Odense.

IV C. Anna Marie Thøger Jensen, født d. 28. marts 1919 i Struer, overassistent ved politiet i Odense. Bopæl: Nørrevænget 25, Odense.

V. Søren Jensen, født d. 1. dec. 1884 i Nøddelund. Som ung søgte Søren Jensen, ligesom broderen Jens Thøger, ind til D.S.B., og fik ansættelse ved Bjerringbro station.

D. 18. juli 1924 blev han i Åbybro kirke viet med Anna Johanne Christensen fra Åbybro. De boede nogle år i Bjerringbro, men Søren Jensen, der ligesom sine søskende havde nær tilknytning til indre mission og KFUM og K, følte sig kaldet til at blive missionær.

Han opgav arbejdet ved D.S.B. og fik ansættelse som KFUM sekretær i hustruens fødesogn, Åbybro. Senere virkede Søren Jensen som missionær for indre mission i Ryomgård og Ålestrup, og i denne periode var han også rejseleder på rejser til Tyskland og Italien.

Foruden interesse for det kristelige arbejde, spillede musikken en stor rolle i hjemmet, og han har desuden efterladt sig smukke eksempler på håndelag for bogbinding.

Hvor Søren Jensen havde sit virke, kom han godt ud af det med folk, og det at være missionær betød, at han kom sammen med mange mennesker.

Søren Jensen døde d. 16. febr. 1942 i Ålestrup.

Børn.

V A. Gunne Jensen, født 12. maj 1926, kontoruddannet, ugift, bopæl: Jagtvej 96, Odense C.

V B. Mogens Jensen, født 17. nov. 1929, kontoruddannet, arbejder i hotelbranchen som receptionschef, ugift. Bopæl: Flintholmvænget 13, Odense M.

V C. Henning Vilain Jensen, født d. 26. juni 1936 i Ryomgård, demiteret fra Odense seminarium 1958, lærer i Odense, gift d. 4. aug. 1962 i Munkebjerg kirke, Odense, med Else Vaaning fra Odense. Bopæl: Flintholmvænget 13, Odense M.

V C 1. Tvillingerne Anna Vilain Jensen, født d. 13. april 1963

V C 2 og Henrik Vilain Jensen, født d. 13. april 1963.

V C 3. Kirsten Vilain Jensen, født 3. nov. 1966.

VI. Anthon Marius Jensen, født d. 17. sept. 1887 i Nøddelund. Demiteret fra Haslev seminarium i 1911 og fik ansættelse i Sevel. I 1914 flyttede han til Tørslev skole i Ø. Hanherred.

Den 25. juni 1916 blev han gift i Sorø kirke med sygeplejerske Marie Caroline Carlsen fra Fulby ved Sorø. De boede endnu 6 år i Tørslev, og her fødtes 3 af parrets 5 børn.

I 1922 flyttede familien til Odense, da Anthon havde fået ansættelse ved en af byens skoler. Huset, Døckerlundsvej 16 købtes, og kom til at danne ramme for hjemmet og mange af de aktiviteter, som Anthon interesserede sig for.

Marie og Anthon Jensen

Hans livsholdning, både i hjemmet og skolen, var præget af den åndelige arv, han havde modtaget fra barndomshjemmet, KFUM og KFUK samt indre mission, og han forsøgte at give arven videre gennem de mange kirkelige foreningsarbejder, hvor han var medarbejder. Hans lyst og virkestrang i dette arbejde gav ham mange bestyrelsesposter, bl.a. stiftede han FDF's 3. kreds i Odense, havde sæde i bestyrelsen for KFUM og lægmandsbevægelsen LYM, var medarbejder i afholdsforeningen "Blå kors", og af indre mission var han tildelt taleret i landets missionshuse. Sin nære tilknytning til folkekirken holdtes bl.a. vedlige ved, at han gennem mange år var kirkesanger i Fredens sogns kirke.

Foruden arbejdet i skolen underviste Anthon på teknisk skole i dansk og regning, og han var leder af flere bogbindingskurser.

Et af hans yndlingsfag i skolen, sløjd, tog han ofte med hjem og brugte som hobbybeskæftigelse i fritiden, hvor mange timer gik i hjemmets kælder med træsløjd, og når dagen var endt, tog han ofte violinen frem og spillede til familiens aftensang.

Gennem de forskellige arbejdsopgaver kom Anthon i forbindelse med mange mennesker, og mange af dem blev venner og medarbejdere, og når de kom på besøg i hjemmet, kunne de ikke undgå at få øje på den velholdte have. Den var så velholdt, at den et år hjembragte præmie for havepasning, og meget af Anthon's tid i hans otium tilbragtes i haven med at pusle om de mange forskellige blomster og træer.

Anthon Jensen døde d. 10. april 1970.

Deres børn.

VI A. Sigurd Willaing Jensen, født d. 4. okt. 1917 i Torslev, Ø. Hanherred. Postmester. Gift i Fredens kirke, Odense den 27. april 1941 med ekspedient Eli Marie Jørgensen fra Holbæk. Bopæl: Brogårdsvej 10, Gentofte.

VI A 1. Ulla Willaing Jensen, født d. 4. maj 1944 i Frederiksholm sogn, København. Bibliotekar. Gift på Lyngby rådhus d. 11. dec. 1970 med bibliotekar Niels-Henning Jeppesen fra Ordrup sogn, Gentofte. Bopæl: Åbrinken 207, Virum.

VI A 1 a. Morten Willaing Jeppesen, født d. 7. april 1965, i Solbjerg sogn, Frederiksberg.

VI A 1 b. Jon Willaing Jeppesen, født d. 24. aug. 1973 i Maglegårde sogn, Gentofte.

VI A 2. Birthe Willaing Jensen, født d. 23. febr. 1946 i Sjælør sogn, København. Kunsthåndværker. Gift på Københavns rådhus d. 14. dec. 1967 med arkitekt Thorvald André Sandorff. Bopæl: Tvind skolen, Ulfborg.

VI A 2 a. Peter Walter André Sandorff, født d. 24. okt. 1968 i Hellig Kors sogn, København.

VI A 2 b. Kristian Sandorff, født d. 30. okt. 1970 i Hellig Kors sogn, København.

VI B. Christian Willaing Jensen, født d. 20. jan. 1920 i Torslev, Ø. Hanherred. Ekspeditionssekretær. Gift i Fredens kirke, Odense, d. 2. okt. 1943 med Elisabeth Stautz fra Haugesund, Norge. Bopæl: Syrenvænget 8, Odense.

VI B 1. Tom Willaing Jensen, født d. 20. dec. 1945 i Odense. Elektroinstallatør. Gift i Fredens kirke, Odense, d. 20. maj 1972 med laborant Hanne Iversen. Bopæl: Rødkildevænget 22, Hjallelse.

VI B 1 a. Jesper Willaing Jensen, født d. 13. okt. 1973.

VI B 2. Finn Willaing Jensen, født d. 29. marts 1947 i Odense. Lærer. Gift d. 6. dec. 1969 med Else Grøndal. Bopæl: Sydprøven, Grønland.

VI B 2 a. Charlotte Jensen, født d. 29. dec. 1970.

VI B 2 b. Birgit Jensen, født d. 21. sept. 1972.

VI B 3. Anne-Marie Willaing Jensen, født d. 12. juni 1948 i Odense. Sygehjælper. Gift d. ? febr. 1977 med Johnny Balsved. Bopæl: Damhaven 19, Greve Strand.

VI B 3 a. Dorthe Balsved, født d. 27. juni 1977.

VI C. Annette Willaing Jensen, født d. 26. nov. 1921 i Torslev, Ø. Hanherred. Kontorassistent. Gift i Fredens kirke, Odense d. 4. juli 1943 med forstander og administrator Kaj Åge Larsen fra Odense. Bopæl: Klokkerfaldet 81, Århus.

VI C 1. Agnete Willaing Larsen, født d. 26. sept. 1947 i Sct. Knuds sogn, Odense. Cand. jur., kontorchef i finansministeriet. Gift i Sct. Knuds kirke, Odense d. 1. jan. 1968 med advokat Steen Halmind fra Fredericia. Bopæl: Sundvænget 10, Hellerup.

VI D. Karen Margrethe Willaing Jensen, født d. 20. marts 1923 i Odense. Afdelingssygeplejerske. Bopæl: Døckerlundsvvej 16, Odense.

VI E. Svend Erik Willaing Jensen, født d. 6. maj 1924 i Odense. Ekspeditionssekretær. Gift i Th. Kingos kirke, Odense, d. 11. aug. 1951 med sygeplejerske Bente Tapager fra Odense. Bopæl: Munkevænget 22, Odense.

VI E 1. Susanne Willaing Jensen, født d. 18. dec. 1952 i Sct. Hans sogn, Odense. Bibliotekar. Bopæl: Wildersgade 23, 3. sal, København K.

VI E 2. Ingrid Willaing Jensen, født d. 31. jan. 1958 i Sct. Hans sogn, Odense. Sygeplejeelev. Bopæl: Hedeboparken 4, stuen t.v., Roskilde.

VII. Christian Jensen, født den 9. sept. 1891 i Nøddelund. Christian Jensen demiterede fra Haslev seminarium i 1912, og de første år som lærer virkede han i flere forskellige stillinger. De første 2 år delte han sin arbejdsdag mellem Hoven kommuneskole og Hoven kvindehøjskole og derefter et år ved Uldum højskole. Fra august 1915 havde han en del vikariater af kortere varighed heraf flere i Torslev, hvor broderen Anthon havde embede. Ved militæret var han forplejningskorporal, og i år 1918 fik han fast embede i Esbjerg, hvor han træffes til november 1921.

Agnes og Christian Jensen

Der kom ikke kun et pædagogisk resultat ud af vikaria-terne i Torslev. Den 11. nov. 1921 giftede han sig i Torslev kirke med Agnes Kirstine Møller, og han hjemførte sin brud til sit nye embede ved Gjøl nordre skole.

Musikken har uden tvivl været med til at føre de to sammen, og den fik en stor plads i deres hjem. Hun var en habil organist, og han spillede violin og på et billede fra Haslev seminarium, ses han som violinist i musikskolens orkester.

I Gjøl fødtes parrets 3 børn, og i jan. 1932 flyttede familien til Aså, og her virkede Christian Jensen til sin død d. 11. sept. 1953. I sin sidste tid havde han mange besværligheder med et dårligt hjerte.

Det fortælles, at Christian Jensen var i besiddelse af samme evne som søsteren Line, til at kunne forudane kommende begivenheder, bl.a. talte han en overgang ofte om, at han følte, han burde besøge sin broder Søren i Ålestrup. Han nåede det ikke. En aften kom der besked, at broderen var død.

Christian Jensen kendte sit religiøse tilhørsforhold og medens familien boede i Aså, arbejdede han meget i og for KFUM.

I hans gamle anbefalinger roses han for sin flinke omgængelige væremåde, sin ordenssans og gode undervisning, især inden for emnet sang og musik, og han har da også i de skiftende embeder givet sig af med korledelse. Violinen var hans kæreste instrument, og sammen med ligesindede dyrkede han gerne kammermusikken.

I krigens første tid hjemsøgte han systematisk alle husstande i Aså for at indsamle bidrag til oprettelse af et folkebibliotek. Det lykkedes, og biblioteket voksede i kraft af de mange udlån. Det blev hans hjertensbarn og slugte det meste af hans fritid og energi resten af hans liv.

Christian Jensen var meget udadvendt. Han søgte gerne kontakt med landsbyens borgere, og der blev talt om meget og meget, når de kom for at låne bøger. Denne kontakt var af stor betydning for Christian Jensen.

Agnes Jensens bopæl: Plejehjemmet, Sæby.

Deres børn.

VII A. Ebba Willaing Jensen, født d. 29. okt. 1924 i Gjøl, uddannet barneplejerske, senere sygeplejerske. Gift i Aså kirke d. 4. okt. 1958 med Gustav Elon Helge Lindh fra Sverige, ansat ved Sverigs jernværks styrelse i Stockholm. Bopæl: Breddavägen 70, 18010 Enebyberg, Stockholm.

VII A 1. Eva Marie Birgitte Lindh, født d. 16. dec. 1962 i Kevingeringen, Stockholm. Hun er under gymnasieuddannelse.

VII B. Knud Erik Willaing Jensen, født d. 26. aug. 1926 i Gjøel, uddannet tømrer. Efter tjeneste ved marinen på Th. Langs seminarium i Silkeborg demiteret derfra i 1955, fik embede i Them, flyttede et par år efter til Sæby. Gift i Hammer kirke (ved Horsens) d. 28. dec. 1951, med lærer Tove Willadsen fra Langholt (Horsens). Bopæl: Rosenvej 4, Sæby.

VII B 1. Carsten Vilain Jensen, født d. 13. maj 1954 i Them. Studentereksamen, shippingman fra ØK, for tiden udstationeret i Sydafrika, skal overflyttes til Bangkok pr. 1. aug. 1979.

VII B 2. Kristian Vilain Jensen, født d. 5. jan. 1959 i Sæby. Realeksamen, handelsskole, shippingman fra ØK, aftjener sin værnepligt ved livgarden.

VII B 3. Anette Vilain Jensen, født d. 24. marts 1966 i Sæby.

VII C. Arne Christian Willaing Jensen, født d. 16. jan 1930 i Gjøel, studentereksamen, demiteret fra Th. Langs seminarium i Silkeborg 1952, fik embede i Holstebro og aftjente også sin værnepligt ved dragonregimentet der og blev d. 23. juli 1953 i Nølev kirke gift med lærer Agnes Lundgård fra "Engelsborg" i Assedrup. Fik i 1955 embede i Krstrup og flyttede hertil. Bopæl: Fruerbakken 9, Krstrup, Randers.

VII C 1. Helle Vilain Jensen, født d. 5. juli 1956 på Odder sygehus, studentereksamen, under uddannelse til lærer ved Silkeborg seminarium.

VII C 2. Nina Vilain Jensen, født d. 27. juli i Krstrup, studentereksamen, under uddannelse til lærer ved Silkeborg seminarium.

VII C 3. Uno Vilain Jensen, født d. 17. marts i Vorup.

VII C 4. Agnete Vilain Jensen, født d. 13. sept. 1965 i Vorup.

Anetavler for afsnit 2 over følgende probander:

- I Jensine Eline Dorthea Jensen
 Født 14. marts 1877
 Død 7. sept 1936
- II Søren Jensen
 Født 12. marts 1879
 Død 10. sept. 1879
- III Karen Marie Sofie Jensen
 Født 18. juli 1880
- IV Jens Thøger Jensen
 Født 15. sept. 1882
 Død 16. aug. 1931.
- V Søren Jensen
 Født 15. dec. 1884
- VI Anthon Marius Jensen
 Født 17. sept. 1787
- VII Jens Christian Jensen
 Født 9. sept. 1891

32	Jens Meldgård Aidt, ? - 1748				
33	Anna Jørgensdatter				
34	Christen Mortensen Vellev, Ca. 1684-1731				
44	Jacques Wilain Mons - Fredericia, ca. 1693-1754				
45	Marie Carnique, Brandenburg, Fredericia, ca. 1710-1777				
46	Abraham Dupont Fredericia, 1722-1764				
47	Esther Geneet, Schwedt - Fredericia 1720-1750				
16	Thøger Jensen Vellev 1713-1760				
17	Maren Christensdatter Vellev 1724- ?				
18	Jens Sørensen eller Sorte Jens Vellev				
20	Niels Andersen Hylke Ca. 1724-1804				
22	Pierre (Peter) Wilain Fredericia 1734-1728				
23	Marie Esther Dupont Fredericia 1742-1800				
8	Christen Thøgersen Vellev 1755-1832	9	Maren Jens- datter Vellev 1768-1843	10	Anders Nielsen Tychier Nøddelund 1776-1850
4	Jens Christensen (Thøgersen) Nøddelund, 1810-1892			5	Elisabeth Dorteaa Andersdatter Nøddelund, 1810-1879
2	Christian Jensen (Thøgersen) Nøddelund, 1842-1892				

736	Nicola Dupont, La Rochelle Pfalz, ? - 1651 - ?
368	<p>Philipp Dupont Pfalz, ? - 1683</p> <p>Jeanne Massy</p> <p>369</p> <p>370</p> <p>Abraham Noe Prenzlau</p>
184	<p>Matthieu Dupont, Heimshof, Fredericia Ca. 1667-1741</p> <p>185 Catharine Noe Oppau, Fredericia ca. 1681-1741</p>
92	<p>Isaac Dupont Brandenburg, Fredericia, Ca. 1699-1783</p> <p>93 Anna Wilain Brandenburg, Fredericia, Ca. 1702-1781</p>
46	Abraham Dupont Fredericia, k722-1764

208	Las Christensen Sahl, ? - 1686 - ?			216	Joen Nielsen Nøddelund, ? - 1680 - ?			
104	Anders Lassen Sahl ? - 1709 - ?	105 Maren Lasdatter	106 Søren Madsen Gullev ? - 1753	107 Hans kone ? - 1766	108 Mikkel Joensen Gullev			
52	Poul Andersen Gullev 1715-1774	53	Anne Kirstine Sørensdatter 1728-1772	54	Anders Mikkelsen Gullev 1722-1786	55	Kirsten Christensdatter	
26	Søren Poulsen Gullev 1752-1814		27	Kirsten Andersdatter 1760-1834				
13	Ane Sørensdatter 1784-1819							

464							
Søren Jensen Gullev, ? - 1651 - ?							
232	Jens Sørensen Gullev ? - 1683 - ?	234	Søren Rasmussen Gullev ? - 1683 - ?	235	Maren Frantsdatter ? - 1710		
116	Hans Jensen Gullev ? - 1756	117	Kirsten Sørensdatter ? - 1745	118	Christen Ellerup Sahl ? - 1720 - ?		
58	Jens Hansen Gullev			59	Birthe Christensdatter Ellerup 1714 - ?		
29	Elle Kirstine Jensdatter 1739 - ?						

496	Søren Jensen Gullev, ? - 1651 - ?								
248	Jens Sørensen Gullev ? - 1683 - ?		250	Søren Rasmussen Gullev ? - 1683 - ?		251	Maren Frantsdatter ? - 1710		
124	Hans Jensen Gullev ? - 1756	125	Kirsten Sørensdatter ? - 1745	126	Christen Ellerup Søhl ? - 1720 - ?				
62	Jens Hansen Gullev			63	Birthe Christensdatter Ellerup 1714 - ?				
31	Karen Jensdatter 1753 - 1840								

Anetavler for afsnit 3 over følgende probander:

- I Ane Kirstine Pedersen
Født 6. aug. 1858
- II Andrea Jette Pedersen
Født 29. april 1861
Død 7. okt. 1892
- III Søren Peder Pedersen
Født 27. nov. 1863
- IV Anders Pedersen
Født 9. maj 1866
Død ca. 1950
- V Carl Pedersen
Født 13. nov. 1868
Død 26. okt. 1906
- VI Jensine Karoline Pedersen
Født 15. aug. 1870
- VII Ane Marie Pedersen
Født 14. juni 1874
- VIII Jette Pedersen
Født 11. jan. 1877

48	Rasmus Brundt Skjød, Sahl, ? - 1701- ?	52	Christen Andersen, Sahl ? - 1700 - ?	53	? Michelsdatter	54	Enevold Pedersen Sahl, ? - 1740	55	Karen Clemensdatter Ca. 1688 - 1759	56	Laust Pedersen Sminge (Tvillum sogn)		62	Thøger Jensen Fårvang (Tvillum sogn) ? - 1751 - ? Inger Pedersdatter	
24	Peder Brundt Rasmussen Sahl ? - 1769	25	Anna Petersdatter ? - 1744	26	Anders Christensen Sahl 1700 - 1781	27	Ane Enevoldsdatter 1716 - 1770	28	Peder Laursen Horn 1745 - 1830	29	Karen Rasmusdatter	30	Peder Sørensen, møller Gern ca. 1734 - 1816	31	Kirsten Thøgersdatter Ca. 1751 - 1803
12	Jens Pedersen Brundt Sahl 1740 - 1825	13	Maren Anders- datter 1749 - 1828	14	Rasmus Pedersen Horn 1782 - 1821	15	Mette Pedersdatter 1780 - 1816								
6	Anders Jensen Horn (Tvillum, sogn) 1786 - 1836			7	Karen Rasmusdatter 1813 - 1869										
3	Mette Marie Andersdatter 1834 - 1926														

**Udgivet af
Carl Pedersen . Mosetoft . Neesvej 11
Nees . 7570 Vemb**